BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
27 A
33

IGNATII LOIOLAE VITA

QVI SOCIETATEM IESV FVNDAVIT,

POSTREMO RECOGNITA,

Auctore Ioanne Petro Maſſeio, presbytero Societatis eiuſdem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Romæ, denuo Maceratæ, ex Typographia Heredum Pannelli, & Michaelis Archangeli Silueſtri.

Superiorum Permiſſu. 1690.

Iulianus de Ilarijs I. V. Doctor Canonicus Eccl. Cathedralis Maceratæ Reuiſor Epiſcopalis vidit &c. ſi placet Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. D. FABRITIO PAVLVTIO Epiſcopo Macerat.

Reimprimatur.

Didacus Balducci Can. Theol. Eccl Cathed. & Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. D. FABRITII PAVLVTII Epiſc. Macaten. Vic. General.

Iacobus Franciſcus de Amicis Patritius Macerat. I. V. nec non Phyl. ac Sacr. Theol. Doctor. S. Offic. Reuiſor, vidit, &c. ſi placet Reuerendiſs. Patri inquiſit. Anconæ.

Reimprimatur.

Fr. Dominicus Maria de Ancecehijs Sacræ Theologiæ Magiſter Vicarius Sancti Officij Maceratæ Ord. Prædicat.

CLAV-

CLAVDIO AQVAVIVAE, PRÆPOSITO GENERALI SOCIETATIS IESV

Ioannes Petrus Maffeius S. D.

QVÆ parens & conditor noſtræ Societatis Ignatius, auctore ac duce Deo geſſit in terris; ea profecto digna ſunt, in quibus commendãdis immortalitati, ſcriptorum omnium certet induſtria. Id ſcilicet fuit cauſa, cũ in eo munere alij non ſine pietatis & ingenij laude verſati ſint, cur ego quoque, delatam olim ad me à Patre noſtro Euerardo nonnullam huiuſce prouinciæ partem, neq; ita grauate receperim; & receptam, ſi minus cum apparatu & copia, certe cum fide curaque, Deo adiuuante confecerim. Nec ſane dubium, quin, qui talem mihi laborem iniunxerat, huic potiſſimum laboris eius & operę fructus ac prima libamina deberentur. Nunc, quando, priuſquam in vulgus exirent lucubrationes meæ, ad beatos ipſius Ignatij complexus, vti ſperamus, ille deceſſit; ei nempe qui in vtriuſq; Præpoſiti locum & curas nutu diuino ſucceſſit, optimo iure dicandæ fuerunt, ac tibi quidem, Pater humaniſſime & optime, in præclarum illud exemplar dies noctesque intuenti, dubito quin opus hoc qualecunque, gratum acceptumque futurum ſit. ceteris vt perinde iucundum ac fructuoſum accidat; nimirum, ab IESV, tuis incenſis officio, & caritate precibus, & ſacrificijs impetrabis. Vale. Romæ. Kal. Ianuarijs. M. D. LXXXV.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A

Abdicare ſeſe magiſtratu conatur Ignatius. pagina. 116

Abſtinentia, & ſobrietas eiuſdem. 15 19

Accuſatoribus qua obſeruatione aures præbere cõſueuerit Ignatius. 154

Adrianus VI. Pont. Max. 28

Alexandri Card. Farneſij pietas, & magnificentia. 103 170

Alexãder Petronius medicæ artis laude præſtãtiſſimus. 164

Alfonſus Fonſeca, Toletanus Archiepiſcopus. 47

Alfonſus Salmeron Toletanus, Ignatij ſocius. 61

Andreas Foxius, cognomento Aſparotus. 3

Andreas Gritus, Venetorum Dux. 31

Andreas Lipomanus, vir pietate & genere nobilis. 133

Animorũ curatio difficilis. 23

Antonius Araozius Hiſpaniæ præponitur. 105

Apoſtolorum limina, & præcipua religionis templa noſtri Romæ obeunt. 73

Arbenſis Epiſcopus Ignatium ad ſacerdotium euehit. 73

Ardebalus Ignatij præceptor. 40

Auguſtinus quidam Auguſtinianus hæreticus noſtros Romæ inſectatur. 82

B

Barcinone ad ſtudia litterarum Ignatius aggreditur. 39

Barptolomeus Guidicionius Cardinalis. 97

Beneuolentiam ſuorum erga ſe quomodo aleret Ignatij. 155

Bononiam Ignatius peruenit. 67

Bononiam veniunt Xauerius, & Bobadilla. 77

C

Calliſtus ſe ad Ignatiuij ductum aggregat. 42

Caritas Ignatij in Deum. 128 in proximos. 119

Caſtitatis laude inſignis Ignatius. 143

Caſtitatis virtutem in Societate magno ſtudio cuſtodiri voluit Ignatius. 143

Catecheſi Chriſtianæ operam dat Ignatius. 103

Ca-

Catechumenorum ades, curan-te Ignatio, parata. 160
Christus tentationum iuſtiſſimus arbiter. 17
Claudius Iaius Gebennenſis Ignatij ſocius. 61
Tergeſtinorum Epiſcopatum reijcit. 109
Collegium Germanicum Romæ. 162
Confeſſionis frequens vſus ab Ignatio, & ſocijs Romæ reſtitutus. 87
D
DÆmon Ignatium ab incepto reuocare conatur. 16
Ignatio difficultates repræſentat. 17
Ignatium à litterarum ſtudio remouere nititur. 40
Diſcretio ſpirituum, conſummata ſapientia virtus. 8
Doctrina Chriſtiana præceptis plebem imbuit Ignatius. 42
Dominicani fratres Salmanticæ Ignatij doctrinam expendunt. 47
E
ELeemoſyna Ignatij in pauperes. 36
Eliſabetha Roſella Ignatium victu benigne alit. 40
Eraſmi libros abijcit Ignatius, & in Societate legi vetat. 41
Euchariſtiæ frequens vſus Romæ ab Ignatio, & ſocijs reſtitutus. 82
Examen conſcientiæ bis quotidie habetur ab Ignatio. 52
Exercitijs ſpiritualibus perpolitur Faber. 59
Xauerius. 60
F
FEminarum regimen à Societate depellitur. 107
Ferdinandus Rex Rom. 109
Franciſcana familia fratres Hieroſolymis. 33
Franciſcus Borgia Gandieſium dux, Societati ſe addicit. 115
Franciſcus Strata Ignatio ſe adiungit. 81
Franciſcus Xauerius Cantaber Ignatij ſocius. 60
Primus in Iaponiorum terras Euangelium intulit. 60
in Indiam mittitur. 94
in Sinarum aditu obit. 61
G
GAſpar Contarenus Card. 79
Genuam proficiſcitur Ignatius. 36
Germanicum Collegium in Vrbe inſtitutum. 162
Grammatica rudimenta diſcit Ignatius. 40
Greg. xiij. Pont. Max. 102
H
HErcules II. Dux Ferrar. Ignatij, & ſociorum innocentiæ teſtimonium tribuit.

buit. 88
Hieroſolymitana profectio ab Ignatio decernitur. 26
Hieroſolymã venit Ignatius 32
Honoribus in Societatem aditus obſtruitur. 109
Hozius Hiſpanus Venetijs Ignatio iungitur. 68
eius mortui animam cælos penetrantem videt Ignatius 80

I

Iacobus Laines Ignatij ſocius. 58
Romæ ſacras litteras profitetur 79
Ieiunium P. Fabri. 60
IESV nomen vnde Societati inditum. 76
Ignatius etiam ante conuerſionẽ ab omni impietate atq; auaritia alienus. 2
in Pompelonenſi obſidione vulneratus. 4
vrbana munditia apprime deditus. 6
lectione librorum ſpiritualiũ conuerſus. 6
ſingulis noctibus ſe acerrime verberat. 11
ſingulis diebus ter ſeſe flagellis cædit. 15
MARIAE Virgini ſe voto caſtitatis obſtringit. 11
in maurum quendam irritatus. 11
de peregrinatione Hieroſolymitana ſolicitus. 12.25
exceſſu quodam raptus. 22
in Italiam nauigat. 27
Romam ingreditur. 28
Adriani VI. pedes exoſculatur. 28
Venetias ire parat. 28
nauigat in Palæſtinam. 30
in Hiſpaniam redit. 35
ab Hiſpanis militibus contumelia affectus. 37
in carcerem conijcitur. 48
Philoſophiæ ſtudia aggreditur Pariſiis. 54
ſacram Theologiam amplectitur. 54
varia propter Chriſtum exercetur. 55
ad ſacrum Inquiſitorem Pariſiis defertur. 55
ab eodem Inquiſitore abſoluitur. 55
virgarũ periculo liberatus. 58
æger Hiſpaniam repetit. 63
Venetias contendit. 66
plebi Romæ periclitanti ſuccurrit. 95
Generalatu ſe abdicare conatur. 116
obitus. 121
Ignatio nocte vigilanti MARIA virgo vna cum paruulo IESV ſeſe palam oſtendit. 9
eidem Romam appropinquanti Chriſtus apparet. 78
Ioãnes Coduris Ignatij ſocius. 61
Ioannes Figheroa Vicarius Archie-

chiepiſcopi Tolet. 44
Ioannes Luſitaniæ Rex. 60
Ioannes Penna Ignatij in philoſophia præceptor. 54
Ioannes Siliceus Toletanus Archiepiſcopus, noſtrorum inſectator. 118
Iulius III. Pont. Max. Societatem confirmat. 115

L

Loiolarum familia. 1
Luſitani Braſilicam, & indicam oram aperiunt. 92
Lutetia Pariſiorũ deſcriptio. 53

M

Male nuptarum cœnobium ab Ignatio inſtitutũ 159
Marcelli II. Pont. electio, atque obitus. 120
MARIA virgo Ignatio noctu apparet. 9
S. MARIAE à Strata tẽplũ. 100
In MARIAE Virginis honorẽ ſabbata obſeruat Ignatius. 130
Martinus Luther hæreſiarcha 14
Medicis valdedicto obediẽs Ignatius. 141
Minoreſſa oppidum, hodie Manreſa. 14
Miſſæ ſacrificium Ignatij ſocij Vicetiæ primum faciunt. 76
Mons ſerratus. 10
Mons Caſinas. 79
Mons Martyrũ extra Lutetiã. 62

N

Negligentem in quodã miniſterio quendam arguit Ignatius. 137
Nicolaus Bobadilla Palentinus Ignatij ſocius. 61
in indiam deſtinatus impeditur iſchiade. 94

O

Obedientia nexu noſtri Chriſti Vicario mancipati. 90
Obedientiæ præclarum exemplũ. 141
Orãdi aſſiduitas in Ignatio. 123

P

Paleſtinæ loca ſancta perluſtrat. 32
Parthenonem S Catherinæ à Funarijs inſtituit Ignatius. 160
Paſchaſius Broetus, Ignatij ſocius. 61
Petronius Piſaurenſis tres germanos fratres ad Societatem perducit. 150
Petrus Apoſtolus Ignatio ſanitatem affert. 5
Petrus Contarenus nobilis Venetus. 69
Petrus Faber Allobrox Ignatiũ primus ſequitur. 59
Petrus Maſçarenias, Regis Luſitaniæ orator. 93
Petrus Ortizius, Caſaris Legatus Ignatiũ & ſocios ad Pontificẽ maximum introducit. 73
Pietatis opera publice per Ignatium inſtituta. 159
Præpoſitus Generalis creatur. 98

Q

Quæſitorũ ſacra tribunalia. 59

Quæ-

Querimonias ſuorum perbenigne audit Ignatius. 154
Quirinus Garzonius Romę Ignatiũ, & ſocios tecto recipit. 81

R

Romam ingreditur Ignatius 28
Romam Patres vniuerſi conueniunt. 81
Romę Confeſſionis, & Euchariſtię frequẽs vſus reſtitutus. 81

S

Salmãticã ad ſua proſequẽda ſtudia migrat Ignatius 46
Salmanticæ in carcerem conijci tur. 47
Se pulorũ moleſtijs agitatur. 16
Simon Roterigius Luſitanus Ignatij ſocius. 67
Socij poſteriores Pariſijs ad Ignatium adiuncti. 60
Socij in varia loca Põtificis miſſu diſcedunt. 91
Societas Ieſu unde dicta. 78
minima ab Ignatio vocatur. 78
confirmatur à Paulo III. Pont. max. 97

T

Tentatur à dæmone varijs artibus Ignatius. 1
Terentium in ſcholis noſtris explicari vetat Ignatius. 143
Trinitatis myſterium Ignatio diuinitus innoteſcit. 21

V

Venetias Ignatius perducitur. 28
redit. 29
Venetiarum urbis deſcriptio. 29
Voto ſe obſtringunt Pariſiis Ignatius, & ſocij. 62
Vota ſuę religionis noſtri in Petri, & Pauli ſolemni profeſſione ſuſcipiunt. 101

FINIS.

IGNATII LOIOLAE VITAE

LIBER PRIMVS.

Ortus eius, & educatio. *Cap. I.*

IN ea Hiſpaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi ſermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara eſt Loiolea familia. Eius familiæ princeps Vertranus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca ſunt in finibus vrbis Aſpeithiæ, in matrimonium ducta Marina Sone, æque clari generis femina, quinque ſuſcepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natu fuit Ignatius is, quem Societas IESV parentem agnoſcit; cuius de vita & moribus, quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque litteris mandare decreuimus. Hiſce ergo parentibus, natus Ignatius eſt anno poſt Virginis partum M.CDXCI regnantibus in Hiſpania Ferdinando & Eliſabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipſius pueritia id vnum conſtat, haud ita ſeuera diſciplina educatum à ſuis fuiſſe; atq. ab ipſis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum hauſiſſe ſpiritus: deinde litteris vixdum à limine ſalutatis, cum eſſet eximia, & animi, & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre miſſum, veteri Hiſpaniæ more: quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure naſcuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio, imperioq. ſuccedat; reliqui, ſiue ad acuendam gentis induſtriam, ſiue ad familiæ ſplendorem in

vno capite retinendum, portiuncula quadam hereditatis aſperſi, quæ tenuem in victum cultumq. ſit ſatis, vel ſtudijs doctrinæ, militieuæ dant operam, vel aulæ, regumq. præſidio ad opes, gloriamq. nituntur. Hic ille cum honorarios inter ephebos aliquandiu apparuiſſet, aulicis imbutus moribus ad Antonium Manricum ſeſe contulit Naiarenſium ducem ex ijs, quos in Hiſpania magnates appellant; quo cum Loiolææ genti neceſſitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi foriſq. in honore habitus, rei militaris tyrocinia poſuit: & quod ijs ferme vſu venit, qui nondum cæleſtes delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit, vt ardenti laudis humanæ ſtudio, & communis conſuetudinis impetu abreptus, cum eſſet in corporis ornatu elegantiſſimus, equorumq. & armorum vſu præcelleret: quod ſibi datum fuerat temporis ad negotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, vt plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria væſania, & cetera ſæculi vanitate conſumeret. Verumtamen inter eiuſmodi vitia, & cæcos errores, præclara quædam emicabant bonæ ac religioſæ mentis indicia. Primum enim in tanta licentia militari, tamq. corruptis hominum moribus, quamuis animo conſternatus eſſet interdum, & multis vndique cinctus anguſtijs; nulla tamen ipſius atrocior vmquam audita vox eſt, quales multæ à nefarijs hominibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec ſolum ab omni verborum impietate ſemper abhorruit, ſed etiam ſacra omnia, ſacrorumque antiſtites naturæ perpetuo inſtinctu admodum religioſe reueritus eſt. Erat præterea intactus ab auaritiæ ſordibus, & à lucri cupiditate vehementer alienus; quod cum aliàs, tum vero in expugnatione vrbis Naiaræ, quæ in Cantabriæ finibus eſt, perſpici potuit: quam iure belli, cum dux militi diripiendam dediſſet; Ignatius, quamuis ad ipſum victoriæ pars non exigua pertineret, tamē nec pręſentis prædæ dulcedine, nec ceterorum exemplo adduci potuit, vt ſeſe alienæ rei contactu pollueret; non Chriſtiano ſolum, ſed etiam ingenuo homine id indignum exiſtimans. Quæ ipſius altitudo animi in priuatis quoque diſſidijs ac ſimultatibus

emi-

eminebat; vt ſi quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque veniſſet, ſi locus reconciliationi daretur, illico vna cum armis odium omne deponeret, & cum inimicis in gratiam plane bona rediret fide. Neq. vero eidem in magnis arduiſque negotijs capeſſendis alacritas, vel gerendis conſilium & cautio deerat, quo circa inter quoſdam Cantabriæ populos graui orta ſeditione, legatus ad eos a duce Naiaræ, breui controuerſias omnes magno partis vtriuſq; conſenſu & approbatione diremit: ac licet iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamen, tractandiſque hominum ingenijs iam tum ſenilis quædam in eo maturitas apparebat: prorſus, vt negotium nullum ferme ſuſceperit, quod non ad optatum exitum ſua lenitate ac virtute perduxerit, quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quaſi talenta non optime collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiam, ac ſui ipſius incrementa ijs artibus vtens, quas ad vnius Dei honorem & gloriam omnino referri oportuerat.

Conuerſio eius ad Chriſtum. Cap. II.

HVnc maxime in modum adoleſcentia, atque ipſo ætatis flore conſumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigeſimum, à miſerabili errore, certoque æternæ vitæ periculo in rectum ſalutis iter ſummo Dei beneficio reuocatus eſt. Tota autem eius conuerſionis ratio fuit eiuſmodi. Ardebat eo tempore Hiſpania inteſtini belli tumultibus; quam nactus occaſionem Franciſcus Galliæ Rex, Nauarræ Vaſconum, quæ Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato ſuo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andream Foxium, cognomento Aſparotum, cum exercitu iuſſit in eas regiones impetum facere, qui celeritate vſus, cum aliquot loca improuiſo aduentu cepiſſet; cumq. nobilitas Henrici cupida ad Gallum ſeſe quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ ſummo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vlteriorem Hiſpaniam ad auxilia contra-

benda profectus eſt, Ignatio, pauciſque præterea Pompelonæ cuſtodiæ cauſa relictis. Ac ceteri quidem, appropinquante Gallorum exercitu, magnitudine pedeſtrium & equeſtrium copiarum exterriti, & ſimul diffiſi oppidanorum animis, tempori cedere, & vrbem relinquere omnino decreuerant: Ignatius vero multis verbis homines ab eo conſilio reuocare conatus, vbi ſe nihil proficere hortando perſpexit, ardentibus oculis deteſtatus ignauiam perfidiamque, ſpectantibus omnibus in arcem ſolus introijt, paratus illam cum aliquot in eo præſidio relictis omni ope tueri, quo virtutis exemplo permotus alius quidam Ignatij in ſtudio bellicæ laudis æmulus, eamdem aleam ſubijt: reliquis vero ſalus, quam aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in conſilium eſt à cuſtodibus de ſumma rei: cumque in tanta propugnatorum paucitate contra tantas hoſtium copias negarent plerique locum obtineri poſſe diutius, ac ſeniorum præſertim ſententiæ ad profectionem inclinarent; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm accerrime ſeſe rurſus oppoſuit, remque diſiecit. Interea Galli, reſiſtente nemine, proprius ad vrbem accedunt, & magna ciuium voluntate admiſſi, caſtris ad arcem poſitis, præfectum præſidij ad colloquium euocant. Ille accepta fide, cum tribus dumtaxat egreditur, in quibus erat Ignatius; qui cum ab hoſtibus proponi conditiones iniquiores vidiſſet, exarſit nimirum, eaſq. conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus diſſuaſit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quàm arcem deſerendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omiſſo colloquio acrius inſtare, tormentis mœnia quatere atque diruere; vndiq. aſcenſum tentare: Hiſpani contra, Ignatij præſertim exemplo atq. adhortationibus incitari, fortiter ſeſe defendere, ſubeuntem hoſtem gladijs, telis, contis arcere; quoad Ignatio ante alios dimicanti, globi vi excuſſus è muro lapis, læuam haud ita grauiter læſit tibiam; globus vero ipſe quamquam impetu refracto ſubſiliens, dextram adeo labefactauit atq. confregit, vt è veſtigio ſemianimis alienata mente corruerit. Tum vero debilitati animis ceteri, & deditio facta Ignatium porro ſtratum,

tum,

tum; vel ad colligendam clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoſte admirati Galli benigne ſuſcipiunt, & in vrbem ex arce tranſlatum, in priſtino hoſpitio collocant, medicisq. adhibitis, & rebus omnibus neceſſarijs diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro ſua animi magnitudine egregie reſpondit Ignatius, quippe tantum aberat vt eos odiſſet, à quibus in illam calamitatem, vitæq. diſcrimen erat adductus, vt cum in lecto decumberet, ſingulos blande comiterque compellans, omnia fere ſua in eos amoris cauſa diuiſerit; atq. hunc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cum grauius laboraret, quàm vt breui tempore ſanari poſſe videretur; ad ceteram humanitatem illud etiam additum à Gallis, vt Ignatium lectica Loiolam vſque (neque enim longe aberat) deportandum curarent, qui peramanter à ſuis acceptus, cum ingraueſcente in dies morbo periculoſius ægrotaret, accerſiti confeſtim vndiq. medici, crure inſpecto, ſeuere pronuntiant oſſa illa, ſiue id prioris chirurgi vitio, ſiue itineris agitatione contigerit, nequaquam eſſe bene locata: neq. vero, niſi ea coagmentatione denuo reſoluta, fruſtiſque ſuo loco repoſitis, poſſe vllo modo fieri vt coaleſcant. Qua tam acerba denuntiatione Ignatius minime exterritus, non modo ſtatim æquo animo ſeſe paratum, oſtendit ad omnia ſubeunda, ſed etiam inter ipſam curationem, quamuis eſſet aſperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, niſi vt coactos in pugnum digitos valde conſtringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum eſt auctus; cumq. iam Ignatius omnes fere cibos hauſtuſq. ſtomacho faſtidiente reſpueret, aliaq. in eo cernerentur letalia ſigna, ſuorum admonitu, ſacris, quæ ad expiandum animum pertinent, rite procuratis, ipſo B. Petri Apoſtoli peruigilio, cunctis mœrentibus, eo deductus eſt, vt medici prorſus actum affirmarent, niſi ante mediam eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iamdudum Ignatius præcipuo quodam cultu principem Apoſtolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hiſpanico celebrauerat: cuius profecto pietatis fructum non exiguum tulit, ſiquidem illa ipſa decretoria nocte per quietem vide-

re ſibi viſus eſt eumdem Apoſtolum, optatam ſibi valetudinem diuinitus afferentem, nec ſane in irritum ea viſio recidit: quippe continuo leuari doloribus, ciboque refici eſt cœptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaſerat, magnaque ſuorum gratulatione melius habebat in dies: cum repente animaduertit os quoddam genu ſub ipſo fœdius prominere: quod quoniam præter cetera incommoda impedimento etiam ſibi videbat fore, quo minus graphice quàm ſoleret ac vellet, ocreatus incederet, vt erat idem & patientiæ militari, & vrbanæ munditiæ, & elegantiæ apprime deditus, percontatus eſt medicos, poſſet ne vllo pacto deformitas tolli, qui cum reſpondiſſent poſſe vtique, ſed dolore omnium, quos ad eam diem ſenſiſſet, maximo & acerbiſſimo; propterea quòd in eam ſedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit Ignatius ingenti omnium vel admiratione, vel metu, concinnum ac decorum corporis habitum anteferre manifeſto vitæ diſcrimini: ſecarique de ſententia medicorum os iuſſit, clariore etiam, quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) non modo ligari tenerive ſe non eſt paſſus, verum etiam ijs qui aderant, pauore propemodum exſanguibus, ab omni prorſus querimonia gemituque ſe ipſe continuit. Poſt hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen greſſu recuperato, nec pedibus ad inſiſtendum idoneis, interea dum iacentis corpus terreſtres medici perſanare conantur, eiuſdem animi vulnera curare medicus cæleſtis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis cauſa prophanum quempiam librum popoſciſſet ex ijs, quos antea per otium lectitare conſueuerat; diuino plane conſilio factum eſt, nullus vt eo tempore domi liber eſſet eiuſmodi: at vero longe meliores alij duo reperti ſunt, Hiſpanico ſermone conſcripti; quorum alterius, Vita Chriſti, alterius (quo ſelecta virtutum exempla continebantur) Sanctorum flores, erat inſcriptio. Ea videlicet lectio ſalutis initium attulit homini. Dum enim
obla-

oblatos ſibi libros, varijs locis quaſi aliud agens delibat, ſenſim capi cœptus eſt pulchritudine eorum quæ ſcripta reperiebat; atque adeo inter ipſam lectionem, vbi quidpiam inſigne cognouerat, ſubſiſtere, ſecum ipſe deliberans: Quid ſi præclarum hoc Sancti Dominici facinus, quid ſi hoc Sancti Franciſci Deo fretus aggrediar? Neque vero, cum hæc & alia ſibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere ſeſe poſſe generoſa quadam alacritate confideret. Quæ cum apud ſe diutius agitaſſet, emergebant rurſus rerum inanium voluntates, & ſæcularia deſideria, quorum ſeſe nonnullis adeo manciparat, vt dum eorum vel adipiſcendi rationem exquirit, vel potiundi ſpem animo concipit, plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Iamque priora illa propemodum exciderant, accenſoſque nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & pernicioſa rerum fluxarum blandimenta reſtinxerant: cum periclitanti ſeruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & conſilia ſaniora ſubmittens, atque in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuſpiam, alio mentem animumque conuerteret. Hac ille viciſſitudine, & quaſi conflictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus pæne ex æquo certarent; contrarias in partes magna ſua perturbatione diſtrahebatur, incertus animi, hanccine viam, an illam, cum primum poſſet, inſiſteret. Verumtamen inter alternas fluctuantis animi propenſiones illud intercerat, quòd blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præſentes obſeruabantur, tamdiu titillabatur Ignatij mens: abeuntibus vero, ſuccedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & ſibimet diſplicentis animi tædium. At contra, præclari illi ad Chriſtianam laudem impetus, cogitationesque de adæquanda vigilantia, & ſobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu cultuque in primis horrido & aſpero; non modo cum aderant, animum

inſolita quadam iucunditate mulcebant, ſed in receſſu quoque, triſtitia ſubeunte nulla, ſecurum hilaremque præſtabant. Sed enim tantum hoc ille diſcrimen, ſæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesque ad ſubtiliora hominis interni iudicia, quaſi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta ſibi luce, mentis aciem accuratius in eam varietatem cæpit intendere; ac deniq. non ſine admiratione quadam animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipſæ, ſic ſe ieiunum, & aridum; ab his autem velut à pabulo ſalutari, lætum vegetumque diſcedere: liquidoq; perſpexit, fucata & inſidioſa voluptas quantum à vero & ſolido gaudio ac ſuauitate diſtaret. Atq; hanc primam de intimis animi ſenſibus motibuſque ratiocinationem habuiſſe fertur Ignatius: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vſus acceſſit, tantam in ſpirituum diſcretione (quæ conſummatæ ſapientiæ virtus eſt) ſolertiam atque peritiam eſt conſecutus, vt egregia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, poſteritati reliquerit. His ergo obſeruationibus, & aſſiduis librorum monitis è letali animæ veterno excitatus, anteactæ vitæ peccata, & infinitam in ſe Dei clementiam aliquando cœpit agnoſcere; nec ſolum de mutandis in poſterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoq. numine, ſerio cogitare. Atq in hanc deliberationem ingreſſus, denuo ſeſe ad Chriſti domini, Sanctorumque ſectanda veſtigia occulto quodam inſtinctu acriter ſentiebat impelli, & eorum præcipue, qui in ſe ipſi quàmmaxime duri ac ſeueri extitiſſent, artium quippe ſpiritualium, & Chriſtianæ philoſophiæ rudis, & ignarus adhuc, omnem fere ſanctitatis, & officij perfectionem in aſperitate vitæ, & voluntaria corporis afflictatione ſtatuerat, quocirca iam tum agitabat animo, ſimulatq. per valetudinem liceret, nudis pedibus Hieroſolymam petere: ac frequenti verberatione longoq. ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro ſuſcipere, quantas videlicet ab excelſo magnoque animo, ſalutare odium ſui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ ſtudium exigebat. Iamq. rectis euntem ſenſibus, & optima quæq. expetentem, longe

vehementius incitauit diuina viſio. Etenim nocte quadam vigilanti, auguſtiſſima ſpecie, ac beatiſſimo lumine fulgens MARIA Virgo vna cum paruulo IESV, non modo ſeſe palam oſtendit, verum etiam incredibili benignitate ſpectandam aliquamdiu præbuit: quo viſo mirifice recreatus Ignatius, tantum repente odium faſtidiumque concepit eorum quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præſertim quæ cum inhoneſta voluptate coniuncta ſunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vſu ac vetuſtate corroboratas imagines, ex hominis memoria confeſtim aſpectus ille deterſerit. Acceſſit ad hęc illud quoq. non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium, ac ſtabile manſit: vt quotieſcunq. ſublatis in cœlum oculis aſtra ſuſpiceret (quod ſane ſæpe faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente ſordeſcerent; & miro quodam æternę patrię deſiderio raperetur.

Ad Montemſerratum religionis cauſa proficiſcitur. Cap. III.

INterea ſimul, & animo, & corpore conualeſcens, è lectulo ſurgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare, atque ingredi cœperat; nihilque longius ei videbatur, quàm vt de cognatione ſua, & de domo patris exire, & prçteritę vitę peccata quàm acerrime vindicare ſibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, conſtituit interim prçclariſſimas quaſq. Chriſti Domini, Sanctornmq. res geſtas memorię cauſa deſcribere: atq ad id ipſum exquiſiti cuiuſdam nitoris, & elegantiæ codice comparato, quę de virtutum exemplis prçcipue admirabatur, in eum codicē vario picturę genere quàm compoſitiſſimis, & quàm clariſſimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum inſiſtit ardentius, quamquam ſua de inſtituendo nouo genere vitę conſilia mortalium nulli aperuerat; hęc tamen tanta ſcribendi ac legendi aſſiduitas, contemptus corporis, frugalitatis amor, & parcimonię, ſermo quotidianis non ad vrbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, ſed ad modeſtiam,

pie-

pietatemq. compoſitus; hæc igitur, & alia non obſcura immutati animi indicia, celeriter illum domeſticis prodiderunt. In ijs Martinus Garzia frater natu maximus, qui demortuo iam pridem Vertrano, in dominatu, reiq. familiaris adminiſtratione ſucceſſerat, ſuſpicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum quæ legerat admonitione compunctum, ac pertæſum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atq. etiam fortaſſe nuntium rebus humanis velle remittere; commotus animo vehementer, hominem ſeuocat, varijſq. interrogationibus blande pertentans ad extremum per communes parentes, perq. fortunas omnes obteſtatur, & obſecrat, videat etiam atque etiam quid agat, quo progrediatur, neu quid noui conſilij capiat, quod vel ipſi munitum, & exploratum ad gloriam, & opes iter impediat, vel ſemp ternã Loiolæ familiæ dedecoris notam inurat. Ad quæ Ignatius breuiter, quo ſe quàm primum à fratre expediret, ſatis memorem fore ſeſe reſpondit officij: & ſimul, quoniam de recuperata propemodum ejus valetudine ad Naiaræ ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui Nauarreto nomen eſt, eo tempore commorantem; veniam à fratre petijt ducis pro amicitia reuiſendi; ac per eam cauſam, duobus dumtaxat aſſumptis famulis, eques in viam ſe dedit, ac breui Nauarretum peruenit incolumis. Ibi duce amiciſq. ita ſalutatis, vt arcana conſiliorum ſuorum quam accuratiſſime tegeret, ſimul etiam certa pecuniæ ſumma in vſus pios inſumpta, Barcinonem petere, vt Hieroſolymas inde contenderet, famuloſq. dimittere ſtatuit, quo liberius remotis arbitris in ſuum ſæuire corpus, & debita vitæ licentius actæ ſupplicia à ſemetipſo poſſet exigere. Solus ergo per ſummam diſſimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis cauſa celeberrimã Beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Monteſerrato à monachis Benedictinis incolitur, eſtq. Barcinonem è Nauarra petentibus minime deuia. Deinde reputans apud animum ſuum partim voluptates, quibus antea indulſerat, partim etiam periculoſum & graue bellum, quod ſibi rurſum à carnis illecebris, atque ab inferioris animæ viribus imminebat; omni

ratio-

ratione ſe contra domeſtici hoſtis inſidias muniendum eſt arbitratus. Ergo non ſolum inſtitutam, ex quo die Loiola diſceſſerat, conſuetudinem obfirmato retinuit animo, vt ſingulis noctibus pœnæ nomine ſe acerrime verberaret, ſed etiam ratus nullum continentiæ præſidium poſſe firmius inueniri, quàm Dei matris, eiuſdemq. Virginis perpetuæ patrocinium, recenti præſertim illius in ſe clementia ac benignitate inuitatus; in eius maxime clientelam fidemque confugit, ac ſtudio virtutis incenſus, illico fecit vt eidem Virgini ſacratiſſimæ ſeſe irreuocabili voto caſtitatis obſtringeret. Quod religioſi animi obſequuium & ſacrificium pro ſua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipſe videtur habuiſſe: quandoquidem Beatiſſima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vſque diem Ignatius plane omni ſenſu libidinis caruit. Ceterum quo facilius omnes intelligant, quàm ſit periculoſum & anceps, in Chriſtianæ philoſophiæ curriculo ſine rectore ac magiſtro verſari; non omittam hoc loco quod ambulanti in feruore ſpiritus per eos ipſos dies Ignatio contigit. Erant eo tempore in Hiſpaniæ finibus Maurorum multæ reliquiæ: quos nefariæ ſuperſtitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haudita pridem è ſuo pepulerat regno. Ex ea igitur fæce quidam inſidens mulo. Ignatius forte aſſecutus, comitem ſeſe illi adiunxit; ac nonnulla primum (vt fit) de itinere ſciſcitantur, varijs deinde ſermonibus eo deuentum eſt, vt de ſingulari MARIAE virginitate diſſererent, quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamque fuiſſe fateretur, a partu verò nequaquam; contra Ignatius ab eiuſmodi errore quibuſcunque poterat rationibus hominem reuocare contenderet; poſt multam altercationem magis magiſque obſtinatus impius ille, cum oblatam ſibi veritatis lucem intueri nollet, repente non ſine rabie quadam ſubditis mulo calcaribus anteceſſit, ſeq; celeriter ex Ignatij conſpectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parum abfuit quin citato greſſu perſequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum exiſtimans, non tam contemptum relictumq; ſuperbe ſe; quàm

de

de ſumma caſtimonia, & ſanctitate Reginæ Angelorum auſum fuiſſe viliſſimum caput ore polluto detrahere: cumque militari etiam tum ſpiritu religionis officijque momenta perpenderet, ſeſe vix pietati ſatisfacturum putabat, ſi tantas blaſphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ repoſceret. Verumtamen incitatum iam generoſi pectoris impetum retardabat ſuſpicio latentis in tam ſpecioſa cogitatione piaculi; metuſque probabilis, ne per hanc animaduerſionem, & cæleſte numen, & eam ipſam quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa ſecum agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius; ad extremum, ſane quàm præcipiti conſilio ſtatuit ad biuium vſque procedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum nouerat diuertiſſe: in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re tota interpretari, vt ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigijs inſiſteret, non dubitaret quin accepta futura eſſet vltio Maieſtati diuinæ: ſin minus, pro certo putaret nequaquam id à ſe officij Deum, Beatamque Virginem poſtulare. Hac ille mente proceſſit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus, abeſſet diuerticulo paſſuum non amplius XL. via facili ac ſpatioſa, plane diuinitus factum eſt, vt ſponte ſua iumentum anguſtiore via Barcinonem verſus iter arriperet. Atque hunc in modum Ignatius in re tam graui, nullo pia ipſius ſtudia regente periclitatus, letalis noxæ crimen felicius effugit, quàm ſapientius. Inde progreſſus ad vicum à Monteſerrato haud longe diſtantem, de peregrinatione Hieroſolymitana, deque aſperiore vita quamprimum ineunda mire ſolicitus, viatorium ibi coemit ornatum, ſparteos videlicet calceos, talarem è ſacco tunicam, funemque pro balteo, tornatilem baculum, & in vſum aquę cucurbitam. Quę omnia, vt Chriſti paupertatem non erubeſcere, & peruerſam recti verecundiam deponere paulatim aſſueſceret; ſuſpenſa propalam ex ephippijs ad montem vſque lętus aduexit.

Acta eius in Monteſerrato. Cap. IV.

QVo ſimul atque peruenit, templum ingreſſus, ac numine ſalutato, nihil antiquius habuit, quam vt per ſacram totius anteactæ vitæ confeſſionem contractas animi ſordes elueret, qua confeſſione in primis fideliter atque accurate de ſcripto peracta per triduum, ſumma deinde cum veneratione ad Sacramentum altaris acceſſit. Contulit etiam cum eodem patre, qui ſibi confitenti aures dederat, omnia ſua conſilia cogitationeſq. de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vſque diem prorſus nemini patefecerat, prætcrea, quidquid habuit pecuniæ, totum id in Chriſti Domini gratiam pauperibus benigne diuiſit. Dein, ſilentio noctis eius, cui dies feſtus Angelicæ ſalutationis illuxit, pretioſa veſtimenta quibus erat ornatus, quàm occultiſſime potuit, pannoſo cuidam ex infima plebe largitus, confeſtim optato illo ſacco ſeſe alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquijs morbi ſingulis etiam tum noctibus intumeſceret, calceum induxit è ſparto; ſiniſtrum vtique nudum relinquere, & capite item nudo prorſus decreuit incedere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus eſſe philoſophos, veſtemque facilius multo mutari quàm mentem, omni ope ſibi enitendum exiſtimauit, vt illa exterioris amictus inſignia, ad intimos animi ſenſus occulta quadam affinitate pertingerent, cumque accepiſſet in more poſitum olim fuiſſe, vt nobiles equites antequam in ordines referrentur, in ſacris ædibus noctem vnam armati excubarent (quod in Hiſpania peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Chriſtianæ perfectionis in ſemetipſo transferre conſtituit. Igitur gladio, ac pugione, quibus antea mundo meruerat è tholo ſuſpenſus, nouo inſtructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram ſanctiſſimæ Virginis, modo ſtans, modo nixus genibus, præteritorum veniam demiſſe precari, diuino cultui deuouere ſeſe, ac beatam præcipue Dei matrem intenta ſupplicatione propitiare non deſtitit. Atque hunc in modũ Chriſtianæ

mili-

militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno poſt Chriſtum natum M. D. XXII. quo ferme ipſo tempore, vt a multis non ſine admiratione quidem an maduerſum eſt, Martinus Luther infamis hæreſiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, iuſſus á Carolo Quinto Imperatore adeſſe Vormatiæ, male preſſum ad eam diem virus opinionum ſuarum effudit in illo conuentu palam, ſedique Apoſtolicæ, & catholicę veritati nefarium atq. impium bellum temulentus indixit: vt ſatis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia diuina & humana iura, legeſq. ſacratas obarmaret Satanas; tum ex altera parte, prçter alia militantis Eccleſię robora, nouum etiam hunc ducem excitatum diuinę prouidentię nutu, quem Chriſtus Imperator, & ipſum, & ſectatores ipſius, obligatos religionis arctiſſimę ſacramento, adactoſq. nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hęreticę prauitatis opponeret.

Ardores eiuſdem in ſtudia pœnitentiæ. *Cap. V.*

SAcra igitur vigilia, quemadmodum dicebamus, exacta, quo celebritatem hominum, famamq ſanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumento, pedes ipſe, obuoluto etiam tum faſcijs altero crure claudicans, per ſummum laborem á Monteſerrato diſceſſit, & è via militari paulo pòſt deflexit ad oppidum Barcinonenſis agri Minoreſſam (hodie Manreſam vulgus appellat) nouem fere millibus paſſuum á Monteſerrato: vbi antequam longinquę, & periculoſæ peregrinationi Hieroſolymitanæ ſeſe committeret, ſæuiente præſertim Barcinone per id tempus peſtilentia, deuio, & obſcuro loco aliquandiu deliteſcere, & humilitatis Chriſtianę, quæ ceterarum eſt parens cuſtoſque virtutum, ſolida iacere fundamenta decreuerat. Interea mendicus ille, quem Ignatius pridie ſuis veſtimentis induerat, cum ex inſolito ornatu in furti ſuſpicionem veniſſet, illico á loci magiſtratibus comprehenditur, & diuinam humanamque fruſtra implorans fidem, in vincla conijcitur. Cumque inter quæſtionem ea ſibi á viro quodam

nobi-

nobili clam donata iureiurando affirmaret, notaſque corporis, ignarus nominis, ederet; conquiritur extemplo diligenter Ignatius, cum nuſquam appareret, mittitur ad eum inſequendum feſtine viator; qui ægre procedentem facile conſequutus, quærit ex eo num cui quidpiam in Monte ſerrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat ſuſpicatus Ignatius, ſubſtitit; coactuſq; innocentis periculo, pauperi cuidam veſtimenta ſeſe pridie largitum eſſe confeſſus eſt; cumque viator porro inſtaret, quis tu, aut cuias? nullum omnino ad ea verbum Ignatius reddidit, ſed itinere cœpto perrexit tacitus, caſum inſontis apud ſe miſerans, ac ſemetipſum incuſans, qui ne benefacere quidem ſine ipſius cui benefaceret damno, vel certe diſcrimine, didiciſſet. Vt igitur Minoreſſam acceſſit, oppidum ingreſſus quo dicebamus amictu, ad publicum infimæ plebis hoſpitium precario ſeſe contulit; ibiq. ſanctæ paupertatis ac pœnitentiæ ſtudio inter egentes ac ſordidos quam exſequemur vitam exorſus eſt. Victum oſtiatim precibus infimis emendicare quotidie: totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipſo cibatu, ſimplici pane contentus, atque vbi ſitis vrgeret, aqua profluente; ſomni parciſſimus humo nuda cubare, auctoq. ſupplicio, ſingulis diebus ter ſeſe flagellis quàm acerrime cædere. Ad hæc, horas quotidie ſeptenas genibus nixus in oratione vocali perſiſtere; nam eius quæ mentalis dicitur, vſum & conſuetudinem adhuc ignorabat. Præterea ſacrificio matutino; Veſperarum, & Completorij officijs attentiſſima cura ſemper intererat, obibat etiam octauo quoque die ſacra confeſſionis & Euchariſtiæ myſteria. Et quoniam ſuperioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum, ornatuſque fuerat ſtudioſior: vt vitium vtriuſque diligentiæ pari neglectu rependeret, natalium ſuorum generiſque ſplendorem, ne quis illi honos haberetur, ſtudioſe celare; & capillum, quem pro eius ſæculi more promiſſum impenſius comere curareque conſueuerat, relinquere cœpit impexum & ſqualidum: quin etiam vngues ipſos excreſcere per diuturnam incuriam pati: atque in hoc tam aſpero, tamque horrido vitæ inſtituto, conſtanter

ter id omne refugere, quod vllam poſſet afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaque cum eſſet decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuuentæ prorſus elanguit.

Moleſtia ſcrupulorum, & tentationes eiuſdem. Cap. VI.

EIuſmodi vitæ curſum aliquandiu ſecurus Ignatius magno animi fructu ſine vlla offenſione tenuerat, nondum grauiora prælia & occultas dæmonum artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, ſi præſertim ſuis viribus ipſi confidant, facile in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur ſpecies, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram ſatis explicare non poſſet, multis diſtincta luminibus, & grato quodam ſplendore collucens, quod ſpectrum diabolicum poſtea, vt dicemus, agnouit; iiſdemque fere diebus cum ſe illuuie, & ſqualore obſitum animaduerteret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuaſit: Quæ, malum, ratio te, miſer, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisque potentibus, pedore ac dira macie deformatus triſtiſſimo, & obſoletiſſimo veſtitu, vel ſtipem in triuijs corrogares, vel inter infimas plebis minutæ quiſquilias lateres inglorius? non ne intermiſſa militię honoratę ſtipendia, dulciſſimosque æqualium conuictus, & priſtinæ fortunæ cultum, victumq. maiore cum tua tuiq. ſanguinis dignitate repeteres? Hæc, & alia id genus vbi animo vehementer obiecta, auctorem ſenſit Ignatius illico: & quamuis initio paulisper ea recordatione commotus, tamen vt ſe collegit, illam ita conſtanter ab ſe reiecit ac repulit, vt vltro etiam familiarius, quàm antea, ſe ſe cętibus atq; colloquijs egentium, & mendicorum insereret, qua ſubmiſſione victus princeps auctorq; ſuperbiæ, rurſus Ignatio templum ingrediendi ad officia diuina celebranda, quibus mira cum attentione, ac perſeuerantia quotidie dabat operam, vt diximus; incœpti operis molem, ac difficultatem

ita repræſentauit, quaſi eius ærumnas, & incommoda miſerans diceret: Hem infelix Ignati, annis vtiq. ſeptuaginta, quot ætas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ aſperitate degendum eſt: quos tu, præſertim vrgente ſenio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter, nec ſine contemptu: Quaſi vero, inquit, mihi tu vel vnius diei ſpatium præſtare poſſis. Hæc duo prima poſt conuerſionem Ignatius de ſumma rerum certamina ſubijt: quorum vtroq. turpiter ſuperatus humani generis hoſtis, vbi ſe irruptione, & aperta vi nihil proficere intelligit, longe diuerſa bellandi ratione, dolo, cuniculiſq. graſſari conſtituit. Neq. abnuit Chriſtus, pugnarum eiuſmodi iuſtiſſimus arbiter: qui vt neminem ſupra id quod poteſt, oppugnari permittit, ſic militibus ſuis, quos gratiæ diuinæ præſidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutem exercet, ne parta ſemel victoria per otium torpeant, nouam in dies glorioſi triumphi materiam deeſſe non patitur. Eſt igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem aſſidue meditatur, illa vel peſſima; vt quos ita videt ſtudio virtutis ac religionis addictos, vt inde terreſtrium vel honorum ſpe, vel commodorum, & voluptatum illecebris auelli non poſſint, hos per ſpeciem ipſiuſmet honeſti quod adamarunt, ad immoderatam inediam, & carnis macerationem acrioribus incitamentis impellat; eoſdemq. præteriti temporis piacula reputantes, ac cæleſtis iræ ſeruili metu perculſos, in ſingula momenta miſero quodam angore ſolicitet, id autem eo conſilio, vt vel plane defecti viribus, per cauſam recuperandæ valetudinis paulatim ad ſocordiam atq. ad ignauiam delabantur; vel aſſidua ſcrupulorum agitati moleſtia, dum ſe ipſi calumniari non deſinunt, ſi minus inertia, certe defatigatione ac laſſitudine ab incœpto deſiſtant, cuius vtriuſq. cladis vtinam ne tam multa nobis quotidie exempla ſuppeterent. Hæc igitur eadem fraus Ignatium quoq. in diſcrimen adduxit. Obtinuerat ille (quemadmodum dicebamus) ex quo ſeſe ad Chriſtum adiunxit, in ſumma vitæ auſteritate perpetuam animi tranquillitatem atque lætitiam: quam ne ex quotidiana copia vilem duceret, neu ſuis ipſe meritis per inſolentiam adſcri-

beret; ab ijs quas diximus, tentationibus cœpit illi pater cæleſtis vniuerſam repente ſubtrahere, ſic, vt interdum cum maxime gaudens exultaret in Domino, tunc ſubito nulla præcedente ſignificatione, prorſus exui nudariq; ſe omni gaudio, & iucunditate ſentiret: nec iam in precibus neq. in pſalmis, neq; in ceteris, quibus aſſueuerat, pietatis officjs vllam inueniret omnino delectationem aut requiem, idque cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo ſuſpenſo, ac mire ſolicito, cauſas eius varietatis, & immutationis inquirere, ac dubitare apud ſe recte ne confeſſionem in Monteſerrato, quam diximus, peregiſſet? quidquam ne omiſiſſet, quod ad integram criminum accuſationem attineret? ac proinde num idcirco fortaſſe Deum adhuc iratum experiretur? Quç ille dum anxius agitat, arrepta occaſione diabolus perturbandi hominis, deq; ſuo ſtatu deijciendi, hanc ipſam ſuſpicionem atq; formidinem inſtitit illi vehementer etiam atque etiam incutere. Ex eo tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amiſſam recuperare conſcientiæ pacem, & hærentem viſceribus peſtem omni ratione conatur euellere; non ſatis habuit peccata vetera, quorum de confeſſione ambigebat, iterum, iterumque apud ſacerdotem exponere; ſed etiam cuiuſdam concionatoris monitu, qui Minoreſſæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in l bellum relatas, quod ad Montemſerratum antea fecerat, quam accuratiſſime rurſus explicuit. Sed (quod ſæpe contigit) quod ſibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maxime, ſi quidem ipſa commemoratione rerum, quas aliquando obliuiſci oportuerat, fiebat vt etiam ſi quid ipſa die mitigatum fuerat, recrudeſceret. Nec iam tantummodo ſuperiorum annorum delicta occupatum animum amariſſima ſuperſtitione torquebant, ſed etiam præſentis temporis cura pauorque, ne inuiſa Chriſto ſua eſſent ſtudia, neu Dominum ſuis omnibus dictis, factis, cogitatis, offenderet. Quocirca multis iam rebus fruſtra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remedium, nec ſane ſpernendum; vt ſacerdos pro poteſtate omnino ſibi

poſthac

poſthac eiuſmodi ſuſpicionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipſum conſilij ad eum deferre nōn audebat, peruerſa videlicet ratiocinatione deluſus, ac veritus ne ſibi minus ea medicina prodeſſet, cuius auctor ipſemet extitiſſet. Inter has ergo curas, graui preſſus mœſtitia cum ita iaceret, vt nulla iam res mitigare dolorem poſſe videretur; inuaſit hominem atrox, & ſæua cogitatio, vt ad luctus miſeriaſq. finiendas, è feneſtra cubiculi (Dominicanorum hoſpitio tum forte vtebatur) ſemetipſe præcipitem daret. Quam ille cogitationem, ope diuina cum acerrime repuliſſet, ſubijt animum firmitas, & conſtantia cuiuſdam anachoritæ, quem in Patrum hiſtoria legerat, impetrandi gratia neſcio quid quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abſtinuiſſe, quoad per eam abſtinentiam propitiato numine voti compos exiſteret, & quamquam periculoſa admodum ea ratio videbatur, metuſque ſuberat, ne tam audaci incœpto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret ſibi; tamen tota re apud ſe diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipſum rigorem perſeuerantis inediæ ſine vlla dubitatione experiri conſtituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cetera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linqui animo, aut moleſtia liberari, itaque ad ſeptimum vſque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendiſſetque porro, ni ſacerdos idem, cui ſua non modo vitia, ſed etiam bona, & intimos omnes animi receſſus ac latebras diuino quodam inſtinctu nudas, & apertas habebat, pro imperio vetuiſſet eum longius progredi, minis inſuper additis, ni paruiſſet, illum à ſacra corporis Chriſti communione prohibendi. Hac igitur tam ſeuera denuntiatione deterritus, cibum ſumpſit Ignatius, & illo quidem, ac poſtero die fuit illi quies: tertio vero eadem illa peccata rurſum occurſare memoriæ, quarum cogitationum initia dum admittit incautius, ac ſpecies (vt fit) ſpeciem adducit, ſenſim in priſtinos fluctus, æſtuſque ſolicitudinum reuolutus; cum ex vna parte prorſus inſtaurandum confeſſionis myſterium iu-

dicaret, ex altera vero id ſibi non modo, non profuiſſe, verum etiam nocuiſſe antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tædium præſentis miſeriæ mentem eius inuaſit, non quidem vt de morte oppetenda, ſed vt de abijcienda ſeueriore diſciplina, & ſæculi commodiș repetendis magno quodam impetu cogitauerit. Verũ in tantis tenębris ac procellis nutanti,& in magnũ adducto periculum,peropportune radius diuinæ bonitatis affulſit, cuius beneficio diabolica diſcuſſa caligine, totius tentationis exordia progreſſuſque attente conſiderans, liquido comperit, omnes illos conſcientiæ ſtimulos, vanaſque ſuſpiciones à malo ſpiritu fraudulenter immiſſas, ac proinde ſine vlla dubitatione conſtituit, præteritæ vitæ labes, quod ad confeſſionem attineret, perpetua obliuione conterere. Atque in hunc modum ſingulari Dei beneficio, non modo infelicem illam ſui calumniandi miſeriam ac pœnam euaſit ipſe, verum etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, miram à parte luminum facultatem, & ſcientiam eſt conſecutus.

Ignatij profectus in Spiritu. Cap. VII.

HIſce igitur periculis perſunctus Ignatius, ac veluti auulſus ab vbere; maiores quotidie efficiebat in ſolida virtute proceſſus, & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euaſit ad noua omnipotentis Dei chariſmata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cum enim religionis cauſa ædem Pauli Apoſtoli extra oppidum peteret, & in ipſo itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreſſam inter fluit,conſtitiſſet;nec opinanti repẽte diuina quędam oborta lux eſt tanta, tamq. mirifica, vt momento pęne temporis nullo magiſtro quamplurima clare perſpexerit nõ ſolum de fidei Chriſtianę myſterijs,verum etiam de alijs vel ſubtiliſſimis philoſophorum quęſtionibus atque decretis: quaſi nitidiſſimo quodam in ſpeculo perſpicue cerneret ea, quę poſt multam accuratamq. lectionẽ, maximoſq. labores ac vigilias vix demũ ſolent homines intelligẽtia cõprehendere:atq.in eo cęleſti prorſus intuitu,non ſine ſumma animi voluptate diutius acquieuit. Quo tanto,tamque inſigni acce-

pro beneficio, cum ad agendas Domino gratias acceſſiſſet ad Crucem in propinquo defixam; oranti ſeſe denuo in aere ſpectrum illud obiecit, de quo diximus antea, ſed (quæ nimirum virtus ac poteſtas eſt Crucis) nequaquam pari ſplendore vel pulchritudine, itaq. quod ſuſpicatus pridem Ignatius fuerat, tum deniq. clare perſpexit eſſe dæmonium: eodemq. deinde ſæpius apparente, tantum abeſt vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius fere generis per id tempus plane diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum indicta publica ſupplicatione Minoreſſe religioſum agmen inſtruitur; & Ignatius interim beatiſſimæ Virgini pſallit, inſiſtens gradibus templi Dominicani; ſubito in Deum ita rapta mens eius eſt, quaſi per appoſita quædam, & maxime illuſtria ſymbola, Trinitatis ipſius numen auguſtiſſimum cerneret diſtinctum perſonis, vnum eſſentia. Qua viſione tanto gaudio eſt delibutus, vt neq. in ipſo mox agmine lacrimis & ſingultui crebro temperare valuerit, neq. vero totum eum diem alia vlla de re, niſi de ſanctiſſimo illo fidei Chriſtianæ miſterio diſputare: idq. tanta ſimilium & exemplorum varietate & copia, vt cuncti obſtupeſcerent. quinetiam per eos ipſos dies non dubitauit homo litterarũ propemodum ignarus librum de Trinitate conſcribere quoquo potuit ſtylo: vſqueadeo cæleſtes tipi quos diximus, in eius memoria atq. intelligentia diuinas illas rerum altiſſimarum notiones impreſſerant. Ac licet antea quoq. & monadem in triade, & in monade triadem ſanctiſſime coleret, ſuasq. & naturæ diuinæ communiter, & ſeparatim ſingulis perſonis preces hymnoſque perſolueret; ab hoc tamen raptu longe ſtudioſior & ardentior euaſit in eodem officio pietatis; eamq. laudabilem conſuetudinem ad extremum vſq. vitæ retinuit, ſic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam ſenſu rerum cæleſtium afficeretur, quotieſcumq. ſanctiſſimæ Trinitati ſacra perageret. Neque vero fuit hic finis mirabilium viſionum: ſiquidem rurſus per ſignificationes arcanas, & myſtica quædam exempla, oblatus eſt eius menti modus ipſe, quem in huius vniuerſitatis molitione ſummus ille rerum opifex tenuit: quas

illuſtrationes atq. doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, ſic poſtea negabat Ignatius poſſe verbis adumbrari, nedum exprimi. Præterea cum ſacrificio Miſſæ in eodem templo Dominicano intereſſet, dum à ſacerdote de more hoſtia ſalutaris attollitur, apertiſſime vidit Ignatius illa ſpecie Chriſtum Deum eumdem, & hominem veriſſime contineri. Factum eſt etiam aliquando (idq; ipſimet qui interfuere, teſtati ſunt) vt alienatus à ſenſibus, à Completorio Sabbati ad alterum vſq. proximi Sabbati Completorium in altiſſimo quodam exceſſu perſtiterit; qua ipſa hora, multis adſtantibus qui rei totius euentum attente exſpectabant, quaſi è profundo ſomno excitatus, repente ſuſtulit oculos, IESVM perquam ſuauiter inuocans, atq. interim pij quidam homines mortuum rati, vtiq. terræ mandaſſent, niſi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione ſenſiſſent. Ad hæc, intento precationi, ſeſe non ſemel tum Chriſtus Dominus, tum Virgo mater oſtendit, quibus, & alijs id genus clementiæ diuinæ ſubſidijs in recta fide vſq. adeo confirmatus eſt, vt etiam ſi nulla exſtitiſſent Chriſtianæ religionis monumenta vel teſtimonia, nequaquam tamen dubitaſſet, ex ijs tantummodo quæ Deo ſibi aperiente cognouerat, mortem pro defenſione catholicæ veritatis oppetere, & qui paulo ante vix vocalis noſſet orationis vſum, paucis menſibus tantam rerum ſpiritualium peritiam, ac tantam Dei familiaritatem eſt nactus, vt quidam, eius omnia vel dicta vel facta curioſe obſeruantes, intempeſta nocte ſupplicantem animaduerterint (eleuante ſpiritu ſarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra ſublimem: & quidem ex conſortio ſermonis Domini (quod de Moyſe ſcriptum legimus) tota facie mirum inmodum radiante.

De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.

QVæ omnia, quamquam egregia atque expetenda per ſe, tamen eo pluris erant in Ignatio facienda, quo magis erant cum aliorum fructu, & vtilitate coniuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus ple-
na

na manu congeſſit, illud equidem vel præcipuum duxerim; quod in tanto perfectionis ardore non dedit illi ſpiritum ſolitudinis,animumq; vni ſibi vacantem, ſed Chriſtianæ propagandæ fidei cupidiſſimum, ac mire ſtudioſum diuinæ gloriæ, ſalutiſq; communis. Cum igitur acta eius in Monteſerrato (quamquam ea ipſe occultiſſima voluerat eſſe) inſtitutamq; vitæ aſperitatem ac ſanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatem viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concurſus ad eum fieri cœptus partim viſendi gratia, partim etiam conſulendi; quos ille vt omni conatu quam acerrime ad Chriſtum adiungeret, neu qualor ille nimius, & diutina illuuies ad ſe adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere ſordes, & externum corporis habitum cœpit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret difficilem in primis,& ancipitem eſſe curationem animorum; quo cautius rectiuſq; in re tanta procederet, ope diuina ſuppliciter etiam atq; etiam implorata, ſuæ conuerſionis originem, ac ſeriem, variaſq; tentationum procellas ac tenebras, & ſubſequutam mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratiſſime ſecum expendens, demum ex ijs quæ partim cęleſti magiſtro dictante perceperat,partim etiam ipſemet experiendo cognorat, de fructuoſa ratione meditandi orandique, præclaras obſeruationes, & ſaluberrima præcepta conſcripſit:qui liber (vt antea dictum eſt) Exercitiorum ſpiritualium titulo,tempore procedente deinceps ab eodem auctus atq; recognitus & Romani Pontificis iudicio ac teſtimonio comprobatus, ita multos omnis ętatis atq; ordinis homines tum in eligendo genere vitę, tum in componendis moribus, perturbationibuſq; ſedandis, ac præſertim in retinenda conſtantia ſalutari, mirũ in modũ iuuit,iuuatq; quotidie,vt iure optimo videatur hoc non in poſtremis numerandũ eſſe remedijs, quæ diuina bonitas hac hominum ætate vel ad corrigenda ſæculi vitia, vel ad renouandam veterem Eccleſiæ diſciplinam, clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectę virtutis frugem Ignatius reperiebat idoneos,paulatim, & quaſi per gradus cępit excolere: cęteros interim pre-

cibus monitiſque, prout ſe ſe dabat occaſio, à vitiorum fœditate deterrens, atq. ad ſtudium æternæ beatitudinis incitans: idq. eo libentius atq. ſecurius, quòd communicandis ijs quam à Domino acceperat, nihil interim ſibi religionis ac ſpiritus deperire ſentiret. Nec ſolum venientes ad ſe benigno excipiebat alloquio; ſed etiam inuitatus interdum ab alijs ad prandium, minime recuſabat accedere; nimirum eo conſilio, vt ex re, & ex tempore ſumpta occaſione, qui ſe in Dei gratiam terreſtri pauiſſét cibo, eoſdem ipſe viciſſim ſpiritualibus epulis, & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atq. in hunc fere modum adiuuante Domino permultos ad arctam ſalutis ſemitam, à via lata, & ſpatioſa traduxit.

E graui morbo periclitatur. *Cap. IX.*

SEd in eiuſmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea fere quidquam de aſſiduitate precandi, ac de quotidiana vitæ aſperitate diminuit, morbum ex ingenti labore contraxit adeo periculoſum, & grauem, vt ſæuiente atrociter febri proxime ad mortem acceſſerit; quo tempore, & oppidi magiſtratus periculo viri permoti, publicæ diuerſorium illi curarunt neceſſarijs rebus inſtructum; & præter aliam amicorum turbam, honeſtæ matronę, quę vitandæ peſtilentiæ cauſa Barcinone ſeſe eo receperant, certatim ægrotanti aſſidere, & nocturnas agere excubias, perinde quaſi in vnius vita ſalus omnium verteretur. Atq. his populi officijs, ac pia ſedulitate bonorum ereptus è præſenti vitæ diſcrimine, in id ipſum iterum ac tertio recidit ob eam cauſam, quòd nondum plane confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam veritus) præpropera feſtinatione ad priſtinas occupationes corporis animiq. redierat: quarum pondere oppreſſus, deniq. didicit ipſe, alijſq. deinde præcipere ſolitus eſt, imbecilla valetudine minuendos labores, curandumq. tali tempore, vt quantum de conſuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam, & proximorum ędificationem ęquitas animi, & exemplum Chriſtianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito ſomno ciboque fraudari,

multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata ſobrietate vegetatur animus, ſic immoderata vigilia vel inedia vires adeo frangi ac debilitari, vt mens earum miniſterio deſtituta vix munere ſuo fungi, aut ad contemplationem rerũ diuinarum poſſit exſurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna, & periculoſa ęgritudine, demũ ita conualuit, vt ex reliquijs morbi dolore ſtomachi moleſtiſſimo ſubinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni craſſioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra ſęuitiã hiemis munire ſeſe piorum hominũ benignitate precibusq. coactus eſt.

De inanis gloriæ vitio ſuperato. Cap. X.

ACceſſit ad illa corporis ægrotantis incommoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingraueſcente morbo conſcientiam ſuam diligentius excutit, ſeq. ad extremum comparat mortis agonem, ſubijt illi repente ſe iuſtum eſſe, neq. vllo pacto ſibi de ſempiterna beatitudine dubitandum. Cui ſuaſioni dum reſiſtere vi ſumma conatur, intelligens vt quiſq. ſibi maxime placet, ita Deo maxime diſplicere; diuturnum, & anceps intra ſeſe certamen tanta tentatione metuq. ſubſtinuit, vt miris modis quotidie torqueretur, maioremq. ex offenſionis diuinę formidine, quam ex ipſa graſſantis morbi vehementia metum ac ſolicitudinem caperet. Verſabat videlicet in omnes partes hominis animum dęmon callidus, Chriſti permiſſu; & quem deſperationis iaculis paulo ante ſuperare nequiuerat, eumdem rurſus nimiæ confidentiæ ac vanitatis elatione ſupplantare, & euertere nitebatur. Sed contra eiuſmodi cogitationes Ignatius, & in ipſo (vt diximus) morbo, & recuperata poſtmodum valetudine cum diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino gratijs, partim naturæ humanæ fragilitatem apud ſe reputando, denique diuino præſidio deteſtabile hoc ingrati animi vitium ita debellauit, euulſitq. radicitus, vt poſtea quotieſcumq. ſalus animarum, aut Dei gloria poſtularet, ſua non minus bona, quàm mala ſine vlla prorſus cenodoxiæ titillatione palam, & ingenue exprimeret.

De

De profectione Hieroſolymitana. *Cap. XI.*

INter hæc anni fere ſpatio exacto, partim ſpiritualium rerum ſcientia inſtructus, partim etiam arte quadam, & conſuetudine regendarum animarum imbutus, cum nihil vulgare aut exiguum agitaret animo, ſed egregia quædam, & ardua in Dei gloriam ab ipſo conuerſionis initio concepiſſet; Hieroſolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino conſtituit, non tam vt Chriſti Domini ſacratiſſima incunabula cerneret (tametſi idipſum vehementer optabat) quàm vt in conuertendis ad Euangelij lucem infidelibus, qui ea tenent loca; vel operę pretium faceret, vel certe martyrij palmam, cuius auidiſſimus erat, acquireret. Sed hoc ſuum de prædicando Euangelio conſilium, vitandæ ſcilicet humanæ laudis cauſa, nemini prorſus aperiebat: peregrinationis vero propoſitum, cum neceſſario amicis patefeciſſet, multi primum id ei multis rationibus diſſuadere, obteſtari etiam, & orare ne populum ab ſe nuper è ſomno vitiorum excitatum ad ſtudia virtutis pietatiſquè, repente deſereret, neu ſe ipſe, affecta præſertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoſo committeret, deinde cum nec precibus nec ſuaſionibus eum de ſententia demouere poſſent, inſtare ſaltem, & vrgere, ne incomitatus abiret; multa poſſe in tam remotis ignotiſq; ſibi regionibus, ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ præſentem cuiuſpiam fidelis opem ſolatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æſtimātibus, etiā neceſſaria: nec vero deerant homines impigri, peritiq; linguarū, qui ſeſe illi comites laboris ac periculorū libenter offerrent. Verum Ignatius, qua erat animi altitudine, in cęlum ſemper intentus, atq; à diuina prouidentia vſquequaq; pendere mirabiliter cupiens, amicis omnia ſua in eum ſtudia profitentibus ita remiſit, vt diceret, in pręcibus hominis Chriſtiani virtutibus, non modo fidē, & caritatē eſſe, verum etiā ſpem. Eius porro cōparandę gratia, certum ſibi eſſe non modo ſine viatico, ſed etiam ſine comite iter id ingredi; quòd clare perſpiceret, ſi, qualia multa poſſunt homini acci-

dere,

dere, peregrinanti præſertim, ſibi quidpiam eueniſſet, fieri non poſſe quin aliqua ſaltem ex parte comitis præſidio fideique confideret: proinde quidquid in eo ſpei locaſſet, id vtique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in vno Deo clementiſſimo parente ac rectore vellet eſſe repoſitam.

Nauigat in Italiam. Cap. XII.

HAc igitur mente ſub initium anni M D. XXIII. magno omnium dolore Minoreſſa profectus venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco traijceret, cumq; peropportune paratam ibi nauem offendiſſet, egit cum nauarcho ſuppliciter, vt ſe mendicum egentemq; gratis admittere ac tranſportare ne grauaretur, cui naulum quidem ille ſe remiſſurum promiſit; ea tamen conditione, vt nautici ſaltem panis, quod erat neceſſarium, ſecum inferret. Eo reſponſo cum vehementer angeretur Ignatius, quòd commeatus copiam quamuis exiguam, cerneret inopiæ illius quam ſibi ſummam propoſuerat, legibus aduerſari; poſt multas anxiaſq; cogitationes totam rem deniq; permittere ſtatuit arbitrio ſacerdotis, quem ſibi paucis illis diebus Barcinone, tum ſuę conſcientię iudicem.tum interpretem diuinę voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio reſpondit, ęqua poſtulare nauarchum, proinde non reſiſtēdum eſſe, nec verò timēdum, ne ſi cibaria, tam vilia præſertim ac neceſſaria, ſibi parauerit, quidquam idcirco contra conſilium perfectę paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam ſoluto vixdum religione animo, tamen partim ſacerdotis impulſu, partim etiam metu occaſionis eius ammittēdę; emendicata de more pecunia, panes in nauem impoſuit, & ne quid pręterea ſecum inferret, paucos qui ſuperfuerant nummos reliquit in ipſo littore: deinde ſolutis anchoris die quinta Caietam non minus periculoſa quam celeri nauigatione delatus, Romā pedibus iter intendit, ac prima nocte diuertit ad villam militibus refertā; quibus nefaria quędam ac turpia moliētibus tanto animi ardore ac vociferationę ſe obiecit, vt illi partim verborū pondere, partim cōſtantię miraculo obſtupefacti, à flagitioſo conatu deſtiterint. Inde laboribus maximis, cum ſquiēte per

eos

eos dies peſtilẽtia luridus ipſe, ac macilentus, rectis fere atq; oppidis arceretur, deniq. in vrbem Romam haud ita acriter cuſtoditã, laſſitudine, ac fame pæne confectus introijt ipſo Dominico die Palmarum, cumq. venerabundus religioſiſſima quęquæ loca obijſſet, Adriani VI. Pont. Max. pedes exoſculatur. Mox parenti Venetias ire, vt in Paleſtinam inde tranſmitteret; rurſum Hiſpani amici nonnulli, qui Romæ eo ipſo tempore verſabantur, profectionem diſſuaſere cum alijs rationibus, tum præcipue nauigationis longæ, & infeſtę periculis proponẽdis, quippe cum paulo ante per ſummum nominis Chriſtiani æque damnum, ac dedecus, Turca Rhodum inſulam expugnaſſet, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorruerat. Sed cum Ignatius ab inſtituta peregrinatione nullo terrore poſſet abduci; illud ſaltem hortari, & orare inſtiterunt, ne ſe daret in iter eiuſmodi ſine pecunia, tum in alios vſus neceſſaria, tum vtique ad naulum pro tranſmiſſione ſoluendum, nam vt Venetias emendicato victu perueniſſet, quæ deinde ratio quæ ſpes homini externo, & ignoto foret; in tam remotas regiones traiectum nanſciſcendi gratuitum? Proinde recte amiceque ſuadentibus ne reſiſteret, iuuariq; ſe in Chriſti gratiam aliquo ſaltem viatico pateretur. Cum hæc, & alia eiuſmodi aſſeuerantes pariter, ac miſerantes ingererent, ſæpius eadem iterando; cunctantem, ac tergiuerſantem deniquæ perpulerunt, vt in ipſo diſceſſu aureos aliquot nummos acciperet, quo ille ſubſidio oneratus verius quam inſtructus, non multum proceſſerat viæ, cum rẽ totam attente contemplans, ſeq. ipſe accuſans grauiter, quod de fiducia diuina humano metu ſe deijci, fixumque paupertatis propoſitum oblato auro paſſus eſſet infringi; parum abfuit quin omnem pecuniam illico indignabundus abijceret: ſed quia id prodigum, ac Deo ingratum fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim inſumere, quod cum alacriter præſtitiſſet, breui, & nummis omnibus vacuus, & ſtimulis conſcientiæ liber euaſit. Pergentem porro Venetias, eadem quæ ſupra memorauimus incommoda, & difficultates itinere pæne toto vexarunt. Sæuiebat etiam tum locis aliquot fœda lues atque contagio; diſpoſitique

cuſtodes aditus oppidorum aſſidue tuebantur. Ignatium vero ex ipſo corporis habitu vel in ſumma cæli tēperie metuiſſes. Obſita erat ſqualore veſtis, & horrida; color exſanguis, cauum macie caput, conditi introrſum oculi; & inanes faucium ſinus, quocirca fiebat, non ſolum vt excluſus a diuerſorijs omnibus, pernoctare ſæpe cogeretur in publico, ſed etiam vt pallore, & macie peremptum, rigentemque, prætereuntes aliquando nonnulli ceu monſtrum quoddam aut triſte ſimulacrum horrerent. Ipſe vero linquæ imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione ſæpe deficeret; ad Foſſam tamen Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis, & quotidianus Venetias traiectus eſt. Ibi certior factus à viatoribus, obſeruari Venetijs omnia diligentiſſime, & è ſuſpectis præſertim regionibus venientes acceſſu prohiberi; flexit inde itinere terreſtri Patauium, quorumdam conſilium ſequutus, qui idipſum periculi metuentes, faciliorem ſibi ex ea vrbe Venetias tranſitum fore ſperabant; idemq. Ignatium adiunctum ſibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente deſtituunt, vnius ope Chriſti ſubnixum: qui ſane pro ſua infinita clementia laboranti ſeruulo in tanta ſolitudine minime defuit, ſed proxima nocte ſeſe illi, quemadmodum antea ſæpe fecerat, viſendum obtulit; recreatumque mirifice, intra ipſa Patauina mœnia primum, deinde Venetias ſine vllo errore aut difficultate perduxit; nemo quippe ex Patauinis cuſtodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad inſulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingreſſi de more ſingulos vectores diligenter excuterent) Ignatium nulla munitum valetudinis teſſera, ne appellauit quidem: mirantibus, cognita poſtmodum re, Clodianis deſertoribus illis; quibus per adulterata videlicet ſymbola introitus in vrbem vtramq. non ſine magna vel ſolicitudine, vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in receſſu intimo ſinus Adriatici, ea regio ac ſitus eſt, vt leniter ſtagnantes ex alto aquę illam ex omni parte circumluant: ea inclitæ vrbi & ad merces copiasq. inuehendas opportuna receptacula, & contra hoſtiles incurſus munimenta

menta firmiſſima ſunt. Ex ijs porro æſtuarijs, maiores minoreſq. euripi totam vrbem intercurſantes, varijs mæandris, ac flexibus ita diſtinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem fere mari aditus ſit egregio ſane vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, inſularum, ac pontium ingens numerus, vt qui diutius ibi verſati non ſunt, viarum locorumq; modo varietate, modo ſimilitudine ſæpe fallantur. Sed contra eiuſmodi ambages, certum paratumq; remedium eſt maxima multitudo cymbarum, quæ vſquequaq. diſperſæ, nominatim ad omnia, & publica, & priuata loca quemlibet haud ita magna mercede traijciant. Ignatius naui Patauina, ex ijs quæ per Medoacum flumen aſſidue commeant, in area Marciana ſub noctem expoſitus, cum neq. vias ad publica xenodochia noſſet, nec portitori conducendo ſuppeterent nummi, aſſuetus longo iam vſu male cubare, ſub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam ſe tenebris, vacuum opificis cuiuſdam fulcrum elegit, in quo feſſos artus vtcumq. reficeret. Tenet fama litteriſq; multorum eſt memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum ſenatorem M. Antonium Triuiſanum (quem ipſi multò deinde poſt, eiuſdem ciuitatis principem vidimus) cæleſti voce excitatum, increpitumq; quod in multa veſte, molliq; ſtrato decumberet ipſe, cum interim Dei famulus peregrinus non longe à veſtibulo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac ſolatio deſtitutus, itaq; ingenti metu, & horrore perfuſum proſilijſſe confeſtim, & quæſitum diligenter Ignatium excipiſſe perhonorifice. Sed ille poſtridie cum in amicum veterem Cantabrum incidiſſet, à lautiore hoſpitio ſe ad eum familiariter tranſtulit.

Nauigat in Paleſtinam. Cap. XIII.

IBi cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occaſionem intentus, ecce tibi nouæ amicorū pugnæ (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq; modeſtia) cum varijs terroribus ab inſtituta peregrinatione reuocare conantium, quibus ille, Deo fretus, ita reſiſtebat, vt diceret pro certo habere ſe, vt cetera cuncta deficerent, vel

vna ſolummodo tabula quo cupiet vtiq. peruenturum. Nec eum fefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, ſolito minor eſſet in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erant, ſimul omnes paulo ante ſoluiſſet; deſperata iam à ceteris re, Ignatius repente fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiuſdem inſulæ deſignato: cumque inde non ignoraret breuem atque facilem eſſe traiectum in Palæſtinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aſpernandi ſuppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adijt ipſemet inſigni non minus humanitate quàm prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodem impetrauit, vt gratis in Cyprum vſq. deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumq. diuinitus eſt, probandæ ſcilicet eius conſtantię cauſa, vt quo die pharmacum hauſerat, eo ipſo nautæ ſignum profectionis ediderint, qua re minime conturbatus Ignatius veniam petit ab hoſpite; qui pertinaciter ipſum etiam atq. etiã retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, conſulitur medicus, ille vero ſine cunctatione reſpondet, hominem ad interitum ruere. Attamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cæleſtis nimirum medici ductum ſequutus, felici ſane conſilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandum alijs duxerim) fluctuante etiam tum in ſtomacho potione conſcendit; factumq. eſt Dei beneficio, vt ora ſoluta, inter nauigandum, ex ipſa maris agitatione tantam vim peſtiferi ac vitiati humoris euomeret, vt morbo plane leuatum ſeſe celeriter ſenſerit. Recuperata valetudine inſtitit ſuo more, quoſcunq. poterat factis dictiſq. ad virtutem & pietatem adhortari, cumque in eadem naui per ſummam impudentiam committi grauia quædam flagitia comperiſſet, non dubitauit apertum dedecus deteſtari palam; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere, vt ij facta cum nautis coniuratione moleſtum ſibi monitorem in deſerta quadã inſula exponere, atque ab ſuo conſpectu, & conſuetudine procul amouere decreuerint, quam rem odorati è vectoribus quidam Hiſpani ad Ignatium pro amicitia detulere, ſua-

dentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautior eſſet, ſibique conſuleret, ſed ille nihilominus turpiter peccantes objurgare perrexit, diuinæ prouidentiæ ope ſubnixus: cujus beneficio factum eſt, vt ad inſulam ſceleri deſtinatam appropinquantes nautæ, aduerſo repente vento reiecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum vſq. peruexerint: vbi cum ſtare ad ſalinas peregrinam nauem, de qua ſupra diximus, audiſſet, illuc itinere terreſtri ſe contulit; in eamque gratis admiſſus, nihilo plus viatici ſecum intulit, quàm in priores intulerat, Chriſto vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione ſeſe illi non ſemel oſtēdit; eumque magnopere confirmauit; ac denique incolumē ad portum Palęſtinæ perduxit.

Palęſtinæ loca ſancta perluſtrat. Cap. XIV.

INde cum cetera peregrinorum turba progreſſus, vt ad conſpectum ſacratiſſimę vrbis eſt ventum, incredibilem ex ipſo illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam ſolus, loca illa Chriſti Domini, MARIÆ Virginis, & Apoſtolorum nobilitata veſtigijs, eximio quodā animi fructu venerabundus haud ſemel obijt: modo inclyti quondam templi reliquias, modo ſepulchra Prophetarum intuens: hic naſcentis, & vagientis; illic docētis, & miracula patrantis filij Dei monimenta conſiderans. Vbi vero ad loca eiuſdem acerbiſſimis pœnis inſignia, & morientis in cruce ſanguine conſecrata, atq. ad defuncti ſepulchrum accederet; effuſus in lacrymas humo pia oſcula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadā ſpiritus dulcedine, & ſuauitate compleri. Ad hęc antiquum Beatiſſimę Virginis domiciliū, itemq. locū inſtituto primum Euchariſtię myſterio, & Sancti Spiritus aduētu memorandum, & alia eiuſmodi quàmplurima, quę per otium deinde reuiſeret, à myſtagogo quàm accuratiſſime addiſcere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, vt diximus, in auguſtis illis Iudeæ ſedibus pedem figere, atque ad conuertendos ad Euangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd nō reperiret vel vbi ſanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuoſius operam collocaret. Neque plurimis iam

expe-

experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoq; viuere aſſuetum, rerum quæ ad corpus pertinent, habebat cura vlla ſolicitum. Id vero laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conſcius, ne ſpiritui quotidie deficienti, & noxarum ſordes aliquas contrahenti, opportuna ſacræ pœnitentiæ ablutio, & cæleſtis panis alimenta deeſſent. Quam ad rem idoneum ratus miniſterium fratrum è Franciſcana familia, qui loca illa religioſa tuentur, & peregrinis aduenientibus præſto ſolent eſſe; adit ille ad cuſtodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddit; & quod ad conuerſionem infidelium attinet, nihil ei ſuorum conſiliorum impertit; voluntatem vero ſuam in eiſdem ſedibus commorandi habitandiq. demonſtrat: rogat proinde, vti ſe fratres dumtaxat tecto recipiant, ſibiq; confeſſionis, & Euchariſtiæ Sacramenta miniſtrent: ſe, quæ ad victum cultumq; ſpectent, nullo prorſus eorum incommodo curaturum. Cuſtos, partim commendatione amicorum, partim poſtulati moderatione permotus, bene ſperare iubet Ignatium, ita tamen, vt rem in aduentum Prouincialis miniſtri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido verſabatur, nec dubitauit Ignatius quin æque facilem Prouincialem eſſet habiturus, atq; cuſtodem habuerat, itaq; cum reditus iam peregrinorum inſtaret, litteras ad amicos in Occidentem ſcribere aggreſſus eſt, quibus eos de ſuo ſtatu faceret certiores. Cum igitur maxime ſcriberet, quòd in poſterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à cuſtode nuntius, adeſſe Prouincialem, & Ignatiũ accerſere, ad quem bonæ ſpei plenus cum extemplo adijſſet, collaudat ille primo piam hominis voluntatem: ſed re apud ſe diligentius deliberata, videri ſibi ait ſatius, vt recedat; idq; cum alias ob cauſas, tum vero quòd ante id tempus nonnulli eodem ſtudio accenſi, dum ſecurius vagantur, à Turcis excepti, vel miſere perijſſent, vel certe in acerbę ſeruitutis calamitatem incidiſſent, quos deinde propter officiũ ac vicinitatem Franciſcani fratres non ſine magno cœnobij detrimento redimere cogebantur, proinde ſe in diem inſequentem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita reſpon-

diſſet Ignatius, vt ſibi certum fixumq. eſſe affirmaret, Hieroſolymis omnino reſtare; ſimulq. modeſte ſignificaret, ſe, quamuis aliter ſentiente Prouinciali, nequaquam, niſi aliqua oblata religione, à propoſito receſſurum: tum ille poteſtatem ſe à ſummo Pontifice habere ſubiunxit ſacris interdicendi ſi quis inuito ſe ibidem remanere conatus eſſet: iamq. poteſtatis eius diploma proferre paranti, confeſtim Ignatius, vt omnia eccleſiaſtica iura, & imperia valde reuerebatur, nihil prolato opus eſſe reſpondit, credere ſe quę diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hoſpitium tendit mœrens; vt ſe ad reditum compararet; acris illum inceſſit repente cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuiſendi, quo in ſummo cernuntur adhuc IESV Chriſti aſcendentis in Cælum expreſſa veſtigia: ac ne quis forte in tantis temporis anguſtijs impedimento ſibi eſſet, re nemini patefacta, & (quod periculoſius eſt) nullo propter inopiam Turca ſecum adhibito ex ijs qui mercede conducti peregrinis in ea regione pręſidio ſunt; ſolus ad montem excurrit: cumq. à cuſtodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco ijs dedit, ſacri montis cacumen ſubijt alacer, & diuinorum pedum notas multa cum prece, & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum ſingula curioſe periuſtrat, ſubijt illius animū ſubito, minus diligenter in Oliueti faſtigio ſeſe animaduertiſſe, vtra ex cęli plaga dextrū, vtra ſiniſtrum eſſet Chriſti veſtigium: qua dubitatione quaſi quibuſdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutiſſima quęq. ſic, vt locus in poſterum dubitationi non eſſet: vſqueadeo inexplebile ſtudium ſacroſācta illa redēptionis humanæ monimēta, & incunabula Chriſtianę religionis penitus etiā atq. etiā cognoſcendi recolendiq. mentē eius inuaſerat. Interea cum abeſſet diutius, nec in turba peregrinorū appareret, ad Franciſcanos defertur deſiderari ex eo numero Ignatium. Franciſcanos ſuſpicati id quod erat, ac veriti ne per eam ſolitudinē Ignatius in aliquod vitę vel ſeruitutis diſcrimē incurreret; Armenium quemdam in eo cœnobio miniſtrantem, ad illum perquirendum celeriter

mit-

mittunt; qui deſcendenti ex Oliueto commodum Ignatio factus obuiam, fuſte primum, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem aſpere admodum increpare, deinde immiſſa manu, & brachio ferocius apprehenſum ad diuerſoriũ trahere minime ſane renitentem, quin etiam nouo cæleſtis gaudij rore perfuſum, quod inter eas contumelias Chriſtum ſibi præſentem, & vſq; ad hoſpitium præeuntem, incredibili quodam genere conſolationis aſpiceret.

In Hiſpaniam redit. Cap. XV.

VT igitur poſtera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abijt præ deſiderio triſtior, & relictam prouinciam ſine fine reſpiciens: nec tamen, quoniam præſenti neceſſitate victus inde recederet, de muniẽdo in poſterum ſibi quandoque reditu, ac manſione deſperans. Cumq; primo traiectu Cyprum tenuiſſet incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus inſtructa; altera minor, ſed bene firma, Turcarum: tertia Chriſtianorum, parua, & male compacta. Ac ceteri peregrini, quod tempus erat hibernum, & obnoxium tempeſtatibus, pro ſe quiſque tendere, ac certa mercede paciſci: vt in primam illam aſcenderent: cumque Ignatius propter egeſtatem à nauarcho repudiaretur, ijdem illum enixe precari, vt hominem ſibi notum, probum, atq. adeo ſanctum ne recuſaret admittere, quibus ille non minus amare, quam inepte facetus, Atqui ſancto nihil opus eſt (inquit) naui, calcabit æquora multorum exemplo, neque vnquam exorari ſe paſſus eſt, ſed magno ei ſtetit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde per contemptum excluſus, facile obtinuiſſet ijſdem deprecatoribus, vt in illam debilem gratis admitteretur: cumque ſimul omnia nauigia vento ſecundo ſoluiſſent; repente cooritur atrox adeo, ac ſæua tempeſtas, vt Turcica nauis in omnium conſpectu miſerandum in modum fluctibus hauſta, nullo prorſus euadente perierit. Veneta vero in ſcopulos illiſa naufragium fecerit, ſaluis tamen hominibus: tertia tantum, qua vehebatur Ignatius, minime valida, ventis ac

fluctibus diu multumq; agitata, altero deniq; menſe in Apuliam, lacera ac valde feſſa peruenit: quo ex loco ipſe deinde Venetias petijt, tam longa, & periculoſa nauigatione mire vexatus. Etenim ſtudio paupertatis, quæ fuit illi ſemper omnibus commodis, & emolumentis antiquior, nudis cruribus, hieme ſequente conſcenderat, femoralibus tantum è tela, conciſaq; ad humeros aploide, ac ſciſſili tunica breuiore ſemiamictus, cum è cælo denſa caderet nix, ac triſti gelu cuncta inhorreſcerent, atq; ad has cæli iniurias accedebant quotidiana vitę diſcrimina, vigiliæque, & cetera maris incommoda: quibus ille pæne confectus cum Venetias perueniſſet Ianuario menſe anni M.D. XXIV. ab hoſpite Cantabro clementer acceptus, nummiſq; aliquot ad iter faciendum, atq; ad fouendum ſtomachum nimio frigore languentem panni quodam fruſto donatus, Ferrariam venit, ibi maximum vrbis templum ingreſſus, dum religioſe numen adorat, mendicus quidam ex ijs qui ſacrarum ædium veſtibula conterunt, precationi apprime intentum intuitus, confeſtim ad illum accedit, manumq. ad ſtipem porrigit ſupplex: cui cum Ignatius ex ea quam habebat pecunia, nummulum hilari vultu dediſſet, atq; is (vt fit) rem ad ceteros pauperes detuliſſet; alius aliuſq; deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cum ſe per Chriſtum obſecrantes fruſtrari fas eſſe vix duceret, à minoribus nummis ad maiores paulatim progreſſus, breui totam crumenam ita penitus exhauſit, vt ſibi deinde ad cibum illo die capiendum oſtiatim emendicare neceſſe fuerit, quam rem pauperes ijdem mox conſpicati, & maxima quadam admiratione correpti; ſanctũ ſanctũ illico exclamant quibus plauſibus vocibuſq; nequaquam inflatus ipſe, cum vno bonæ conſcientiæ teſtimonio niteretur, Genuam inde ſine vlla cunctatione profectus eſt. Graue per id tempus inter Chriſtianos Reges vigebat bellum; & præcipuæ quæque Ciſalpinæ Galliæ loca, vel Hiſpanicis, vel Gallicis præſidijs tenebantur: cumq; ob id ipſum valde infeſta cædibus ac latrocinijs itinera eſſe conſtaret; admonitus à bonis quibuſdam viris Ignatius eſt, vt per occultos tramites à via regia declinaret, ni cum ingenti vitæ periculo in

manus militum vellet incidere. At ille, quem ardens odium ſui, & amor imitandæ Chriſti patientiæ intrepidum redderet, recta nihilominus ire perrexit, neque ita multum viæ proceſſerat, cum ad oppidum neſcio quod in ſtationes circumſidentium Hiſpanorum incurrit, qui tam periculoſo ac ſuſpicioſo tempore exploratorem ſine dubio rati, comprehenſum Ignatium, & in domunculam quamdam ſeductum, blande primum interrogant; deinde omni veſtimento, & ipſis denique calceis ferociter exuunt, ſingulas partes proterue ſimul, & curioſe pertractant, numquid ad obſeſſos vel nuntij, vel litterarum afferat, diligenter exquirunt, cum nihil eorum quæ putauerant, neque percunctando elicerent, neq; perſcrutando inuenirent; ira commoti, Atqui te Præfecto ſiſtemus, inquiunt, & confeſſionem quam pertinaciter ſupprimis, exprimemus: cum nihil recuſaret Ignatius, ac tantummodo peteret, vt ſua ſe tunica tectum incedere paterentur; illi vero, ludibrij, & ignominię cauſa bracharum per media caſtra vulgo inſpectante atq; irridente perducunt, quam ille tam inſignem contumeliam, excepit ac ſubijt alacer, cum alijs nominibus, tum præcipue quòd interea ſibi ſpecies quædam eſt obiecta Chriſti Domini, cum à Pilato per mediam vrbem ad Herodis tribunalia miſſus eſſet, ab eo per ſummam iniuriam atque indignitatem ſpreti, & illuſi; & vniuerſo irridente ac ſibilante populo, per hominum ora ſemel iterumque traducti: cuius opprobrij ſe quoque factum eſſe vtcumque participem, mirifice lætabatur. Sed vbi ad Pręfecti diuerſorium appropinquauit, repentino quodam timore perfuſus, cœpit ſubito cogitare apud ſe, quonam modo ipſum alloqueretur. Etenim Ignatius, quòd olim in regia, ſermonis floſculos, & verborum elegantiam nimium ſtudioſe captaſſet, ad eam vanitatem expiandam, conſulto poſt conuerſionem inſtituerat rudi, & agreſti ſermone cum ipſis quoque dynaſtis ac principibus agere; & quo magis vulgo contemneretur, omne liberalioris educationis, & nobilitatis indicium ſtudioſe celare, tum igitur ſubijt illius animum, expediret ne tali tempore quidpiam de ſuſcepta ſeu tarditate, ſeu ruſticitate deponere. Sed cum rem to-

tam accuratius intuens, ab humano timore profectam animaduertiſſet; vſque adeo in ſemetipſum animo concitatus eſt, vt nulla habita ratione periculi, non modo mutata conſuetudine ad orationis lenocinia non deſcendere, ſed nullum prorſus neq. geſtus, neque verborum honorem habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuipiam fortaſſe temeritatis potius quàm conſilij videatur eſſe: ſed vtiq. ſeruorum Dei, præſertim in ipſo feruore pęnitentię, facta vel dicta, ad cõmunem ſenſum ac normam exigenda non ſunt. Cum igitur coram illo ſtetiſſet, vt erat ſeminudus,& ſqualidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit, multa ac varia ſciſcitandi nullam omnino reddit vocem. Tantum ad illam interrogationem, es ne ſpeculator? non eſſe, reſpondit, idq. ob eam cauſam, ne ſi nihil contra dixiſſet, ſilentio ipſo, quod aiunt, rem affirmaſſe, & merito quæſitorem in ſuam perniciem efferaſſe videretur. Tum ille inſanum ratus Ignatium, acriter milites increpat, quòd in coſpectum ſuum, non bene cognita re, dementē adduxerint: & ſimul, Abigite hunc, inquit, liberumq; dimittite: qua reprehenſione magis magiſque irritati, cum aduerſus Ducem hiſcere non auderet, ſui doloris pœnas ab innocente Ignatio repetunt: nec modo iurgia, & probra certatim ingerere, ſed etiam impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemque contundere, mirabiliter in ipſo verborum dolore lætantis, quòd aliquid innoxie ſibi ad Chriſti Domini exemplum perpeti contigiſſet. Cumque verberando, & conuitiando feſſi denique deſtitiſſent, miſeratus alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboque recreatum inſequenti luce tutum abire permiſit. Sed antequam Genuam accederet, rurſus in ſtatiua Gallorum incidit, verum euentu admodum diſpari: ſi quidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum audiuit Vaſco ipſe eidem regioni finitimus, quaſi popularem clemēter agnouit, ac benigne tractari à militibus iuſſum poſtridie dimiſit incolumem. Inde cum Genuam peruenißet, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hiſpanienſi claſſi præpoſitum, in Ferdinandi quondam regia ſibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traijcitur, nihilo pacatiori vſus eſt

mari, quàm terra paulo ante vſus fuerat. Etenim à piratis conſpecta nauis, qui valida per eos dies claſſe infeſtum habebant mare Liguſticum, ingenti nautarum labore metuq; manus inſectantium effugit.

Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur.
Cap. XVI.

INterea Ignatium Hieroſolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quod nam potiſſimum vitę genus eligeret, ac multa ſecum agitanti venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi, maxime diſſolutum, vt ibi, dum lapſam religionis diſciplinam, & verbo, & exemplo conaretur ad veterum inſtituta redigere; & ceteris aliqua re prodeſſet, & ipſe interea (quod neceſſario futurum videbat) ab ijs qui reſtringi ſe nollent, multa pro Chriſti nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnam in omni actione ſpectare conſueuerat; multa ac diligenti prece, & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam denique mentem ſeſe diuinitus plane ſenſit impelli, vt ſine dubitatione ſtatueret, primum operam ſuam, qualis qualis eſſet, nequaquam intra vnius familiæ cancellos includere: deinde, quo latius pateret vtilitas ac fructus animorum, eiuſdem conſilij ac propoſiti idoneos aliquot adlegere ſocios atque adiutores: poſtremo, vt ſine hominum admiratione verſari in adiuuandis hominibus poſſet, ad Sancti Spiritus vnctionem, doctrinę quoq; ſubſidium, ac litterarum cognitionem adiungere, præſertim quòd ea commendatione facultatem etiam repetendæ atq; obtinendæ Hieroſolymitanę prouinciæ (cuius illi cura viuebat in pectore) facile ſe ab eccleſiaſticis magiſtratibus aliquando impetraturum ſperabat. Et quidem, quod ad litterarum ſtudia pertinet, cum nondum intelligeret quàm illa ſibi totum hominem fere vindicent, ratus poſſe interim ſe animis quoq; adiuuandis vacare, Minoreſſam ad gregem illum ſuum reuerti decreuerat, vbi, & ſparſa in hominum mentibus pietatis virtutiſq; ſemina ad bonam frugem perducere,

& Ciſtercienſis cujuſdam monachi, ſpectatæ ſanctitatis ac doctrinę viri, tum conſuetudine perfrui, tum induſtria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quam putarat, demortuum reperiſſet, Barcinonem ſibi ſtudiorum idoneam ſedem putauit fore, propter eam maxime cauſam, quòd cum paupertatem perpetuo colere, nihilque ab domo ſua & cognatis accipere decreuiſſet; in ea vrbe multos habebat ſpirituali neceſſitudine ſibi coniunctos: in ijs Ardebalum quendam peritũ, vt locis ac temporibus illis, ludi magiſtrum; & Eliſabectam Roſellam primariam feminam, quorum alter operam illi gratuitam, in docendo, altera in quotidianos vſus quidquid opus eſſet benigne detulerat. Vt igitur Barcinonem reuertit, ſeque Ardebalo dedit in diſciplinam, repueraſcere in gratiam Chriſti matura iam ætate vir (quippe tertium circiter ac trigeſimum agebat annum) & elementarius propemodum fieri non erubuit. Ceterum ad illa ſpinoſa rudimenta grammaticæ capienda, ediſcendaſq; verborum inflexiones, & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum cæleſtium ſenſa concipienda longo iam vſu promptum, & agilem, ſi amandi vocabulum, vel alia quępiam eiuſmodi vox admonuiſſet eorum, quę pie ac religioſe cogitare, & cõmentari conſueuerat, ſubito pęne abſtractus à ſenſibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac ſempiternę beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non ſolum vt nihil noui mandare memorię poſſet, ſed etiam vt ſi quid antea impreſſum eſſet, id ipſum concurſu nouarum, & præſtantiorum imaginum illico deleretur, quam ipſam rem quaſi futura præſagiens, pro ſua parte adiuuabat etiam vafer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens ſcripturæ ſacræ myſteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito ſæpe conatu, euagationem hanc fruſtra cohibere tentaſſet; pro ea diſcretione ſpirituum, quam diuturna exercitatione parauerat, facile ſenſit diaboli fraudem ſeſe à litterarum ſtudio reuocare conantis, ac quo conſilio Barcinonem ſeſe contulerat, id ipſum labore ac diligentia

conſequi maiorem in modum exoptans, hanc inijt rationem eius abigendæ moleſtiæ. Templum erat Beatę Virginis cui à Mari cognomen eſt, gymnaſio proximum, in id templum fuſis rite ad Deum, eamdemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accerſit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde ſe ad pedes abijcit homini, etiam atque etiam obteſtans, ne ab incœpto deſiſtat; ſe vtique, modo ſibi panis, & aqua non deſit, in proximum biennium, & eo amplius, ſi opus fuerit, ad ſcholas frequentem eſſe venturum, ſeduloque daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab ſe quotidie non minus quàm à ceteris penſum exigat; ceſſantem, quaſi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitratu ſuo, & verbis,& plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatẽ Ardebalus, bonum animum iubet habere, ſuamque illi operam denuo pollicetur. Atque hac ſubmiſſione victus deniq; dæmon abſceſſit, & importunis illuſtrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cœpit excurrere. Interea diſcendi mirabiliter auido, & omnia ſtudiorum compendia perquirenti, ſuaſere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Eraſmi Roterodami, qui ea tempeſtate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Chriſtiani ſtudioſe perlegeret, quod ille facere cum cœpiſſet, celeriter ſenſit ea lectione ſpiritus feruorem in ſe quaſi frigida ſuperfuſa, reſtingui: conſultoque per preces Deo ita librum illum abiecit, vt neque in manus poſtea ſumpſerit ipſe, & multo poſt, Generalis creatus, omnia ſcriptoris illius opera in Societate IESV legi vetuerit: non quo ſingula hæretico veneno infecta putaret; ſed ne quis forte captus facetijs ac dicacitate viri, ſenſim, vt fit, ab incorruptis ad vitioſa deſcenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam ſtudio litterarum adeo intentus, conſueta caritatis officia,& ſtudium pænitentiæ omiſit, quinimmo cum Barcinonem valentiore, quàm inde abierat ſtomacho reuertiſſet, non ille quidem ad ſaccum redijt, neque orationi ita multum temporis tribuit; ſed tamen veſtitu ado-

modum vili vſus eſt, & calceos ad oſtentationem vitandam ita perforauit, vt ſoleis paulatim magis magiſque diſcerptis, hieme iam ſæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam ſubſeciuis operis, erepto è ſcholaſticis exercitationibus tempore, inſtituit pia paſſim colloquia ſerere, plebem infimam doctrinæ Chriſtianæ præceptis imbuere; quoſdam etiam ſpiritualibus exercitijs ad virtutem, ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quatuor, ſeſe ad Ignatij ductum atque inſtitutum aggregarunt (quibus tamen, vt ſuo loco videbimus, in propoſito conſtantia defuit) Calliſtus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hieroſolymitanam nuper obierat: alterum Artiagam cognomento appellabant, tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeres; ad quos vltimo loco Ioannes adoleſcens, natione Gallus acceſſit. His ille ſocijs auctus; tametſi ſtudiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum ſalute conſumeret; tamen quòd ſibi nondum ſat firma grammaticæ fundamenta iecíſſe videbatur, numquam adduci potuit, vt ab Ardebali diſciplina diſcederet (quamuis ad ſuperiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad inſignis quidam Theologiæ doctor, cui ſeſe excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum ſententiam acceſſit. Cuius auctoritatem, & iudicium ne contemnere videretur, licet ipſe ſibi haud ſane placeret, ad grauiora ſtudia Complutum vna cum ſocijs abijt.

Eiuſdem commoratio Complutenſis. *Cap. XVII.*

IBi cum ad publicum xenodochium ſuo more diuertiſſet; artium, vt appellant, curriculum inijt non admodum felici ſucceſſu: quippe qui eadem illa præpropera feſtinatione incitatus, nullo pœne ſeruato vel ordine vel diſcrimine diſciplinæ, multa, & varia vno eodemque tempore aggreſſus eſt: & in logicis terminos, quos appellant, in phyſicis Albertum, in Theologia Magiſtrum ſententiarum (qui maxime libri tum in Hiſpania terebantur) euoluere, & plures quotidie in ſcholis audire cœpit interpretes, quæ res in

ſpe-

ſpeciem vtilis, & compendiaria, vel maximo ei in id ipſum quod properabat, impedimento fuit. Etenim quod in rebus humanis fere fit, cum auide ſequeretur omnia, nihil propemodum aſſequebatur, & ipſa varietas ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras; tum vero memoriæ perturbationem, & confuſionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in ſumma paupertate non ſolum ex emendicato viuebat ipſe cum ſuis; verum etiam aliorum inopiam, ac difficultates, conquiſitis vndiq. eleemoſynis, magno labore, & corporis, & animi ſubleuabat. Præterea, quod eius curſum vel maxime retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, vt ſe, quamuis alieno tum tempore, continere non poſſet quo minus, & in ſcholaſticorum circulis de vera virtute, ac pietate ſermones inijceret, & in triuijs pueros plebéque fidei Chriſtianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homines paſſim ad cultum Dei, ſtudiumque religionis, acri ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi cum ad ſanitatem, & officium redirent, & crebris altiſque ſuſpirijs veram cordis contritionem, ac pœnitentiam teſtarentur; ab imperitis quibuſdam Ignatius in ſuſpicionem, & crimen veneficij vocari eſt cœptus; quaſi homines oratione ſua cardiacos redderet. Præterea cum inſignes quædam in populo repente morum, ac vitæ mutationes exiſterent, & maior in dies hominum concurſus ad Ignatium fieret; breui rem ad ſacros Inquiſitores Toletum pertulit rumor. Gliſcebat eo maxime tempore apud Germanos Lutheriana peſtis, manabatque malum quotidie latius. Quinetiam in Hiſpania ipſa, inſani conatus eorum qui ſeſe Illuminatos ferebant, paulo ante magiſtratuum diligentia oppreſſi fuerant. Quo circa Quæſitores in omne eiuſmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia, & inuſitato agendi genere veriti ne quod nouum incendium exiſteret, Complutum celeriter aduolant, in Ignatij doctrinam, ac mores diligenter æque, ac diſſimulanter inquirunt; cum nihil neque in dictis neque in factis à

recta fide alienum inuenirent, Ignati[illegible]e appellant quidem; tota re delegata Vicario Archi[illegible]copi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio conſilio præfuit, Toletum ipſi ad ſua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo poſt Vicarius ipſe, magis vſurpandi iuris cauſa, quam quod rem vlla animaduerſione dignam putaret, ad Ignatij diuerſorium adit. quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquiſitum in ipſius, & ſociorum vitam eſſe acriter, neque inuentum quidpiam vitioſum; proinde more ſuo animarum ſaluti operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemque omnes habitu incederent; ne tali tempore nouam aliquam ſectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veſte cuncti vtebantur, iuſſit ille Ignatium, & Artiagam nigro, Calliſtum, & Cazerem ruſo colore diſtingui, adoleſcentem Gallum nihil mutare, nec recuſauit Ignatius, vt erat magiſtratibus apprime obediens. Interiecto deinde quattuor fere menſium ſpatio, cum nihil de inſtituta docendi ratione remitterent, nec perſuadere ſibi Vicarius poſſet, homines idiotas, in ijs tractandis quæ ad Chriſtianæ fidei dogmata pertinent, nuſquam labi, rurſus in eos clam inſtituit quærere; ſed cum nihilominus ſana cuncta reperiſſet, rem totam ſine vllo iudicij tumultu ſuppreſſit. Nec tamen ita multo poſt Vicarius idem tertiam in Ignatium quæſtionem exercuit, quorumdam calumnijs ac ſuſpicione compulſus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiſcua, in ijs feminæ duæ honeſto loco natę, grandis natu mater, & filia forma eleganti, hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt eſt ſexus ad pietatem propenſus, adeo exarſere, vt cuncta Hiſpaniæ valetudinaria peragrare, & in Chriſti Domini gratiam toto vitæ ſuæ tempore pauperibus miniſtrare decreuerint. Hoc animi propoſitum Ignatio cum aperuiſſent; diſſuaſit ille magnopere cum alias ob cauſas, tum ne cuius oculos animumq. ſollicitaret aſpectus adoleſcentulę; non deeſſe Compluti pauperes, quos officij cauſa, ſi vellent, inuiſerent; poſſe etiam operam dare ſacro Euchariſtiæ ferculo proſequendo, & alia id genus obire permulta, vtriuſq; ſexus, alterius etiam ætati magis congruen-

gruentia. Quibus rationibus, & ſimul auctoritate viri aeteritæ, cogitatam quidem illæ depoſuere prouinciam, verumtamen adeam agitatæ ſpiritus vi, temperare ſibi poſtea nequiuerunt, quominus inconſulto atque inſcio prorſus Ignatio, pedibus, ac mendicantium ſpecie aliud genus peregrinationis longæ difficiliſque ſuſciperent. Giennium in Bætica eſt vrbs, quam nonnulli Menteſam Oretanorum falſo putarunt, ſacro ſudario in primis viſenda, in quo crucem ſibimet baiulantis expreſſa Chriſti Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, vt dictum eſt, paucis admodum conſcijs profectæ duodecim ferme dierum itinere, cum itineri non apparerent, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum eſt peregrinantium habitu perijſſe Giennium, varie pro ſuo quiſque ſenſu rem interpretari, nonnulli probare factum, plerique reprehendere quod eo loco feminæ ſine comitibus, nullo apparatu ſe in iter periculoſum dediſſent. Doctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius conſilij ſuſpicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum, & ignotum in aliena patria ſuis concionibus cuncta miſcere, & ipſas matres familias à cura domeſticarum rerum auocare, nubiles vero puellas in pudicitiæ diſcrimen adducere. Atq; his querimonijs Vicarium perpulit, vt Ignatium in carcerem, miſſo repente viatore, conijceret. Erat æſtiuum anni tempus, & ſatis laxa cuſtodia; itaque ad eum totis iam illis finibus celebrem, vel ſpectandi, vel audiendi cauſa plurimi ventitabant, quibus ille ſecuritate mirabili tum Chriſtianę doctrinæ rudimenta, tum etiam, vbi res exigeret, ſpiritualium exercitationum præcepta more ſuo tradebat. Georgius quidem Nauerius, inſignis ea tempeſtate doctor, & magna apud Carolum Cæſarem gratia, cum ad eum viſendum acceſſiſſet: animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primum ad ſuos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque ſeptimumdecimum diem ibi tranſegerat non ſolum innoxius, verum etiam prorſus ignarus cuius criminis nomine accerſeretur; cum eius

inter-

interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipſe cum ſcriba publico in carcerem venit. Ac primum (vt fit) varijs quæſtionibus verſat in omnes partes Ignatij animum : dein ſciſcitatur ex eodem, obſeruet ne Sabbata, cui ille, Vtique, in honorem Beatæ Mariæ Virginis(inquit.) nam ceteroquin,& Iudaicos ritus ignoro, & vero Iudæum patria mea fert nullum. Poſtremo, noſtin, ait, mulieres quaſdam duas, matrem, & filiam ? Cum Ignatius annuiſſet, Numquid auctor illis fuiſti (adiungit) peregrinandi Giennium ? Nihil vero minus, ait Ignatius : quinimmo credas mihi iurato velim, eiuſmodi concurſationes, & itinera in vniuerſum vtrique diſſuaſiſſe me ; &, ſi profectæ ſunt, me ignaro, atque adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatij leniter apprehendens, Atqui ob id ipſum, inquit, in cuſtodiam te ſcito fuiſſe coniectum. His ita peractis, ac tota ſerie quæſtionis per ſcribam in commentarios relata, Vicarius abijt. Interea peregrinatione confecta, ſecundo, & quadrageſimo denique die mulieres reuertuntur, è quibus Ignatij innocentia clare perſpecta, venit in carcerem ſcriba, & Vicarij ſententiam Ignatio recitat : qua primum iubebatur ipſe cum ſocijs ceterorum ſcholaſticorum habitu incedere ; deinde quadriennij perfiniebatur ſpatium ſacræ Theologiæ cognoſcendæ, ante quod exactum ſpatium, de fidei Chriſtianæ myſterijs ad populum verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil ſane recuſabat Ignatius, dummodo in idipſum egenti ſibi neceſſaria præberentur : illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re ſibi viam ad procurandam animorum ſalutem obſtrui cerneret. Itaque ſine vlla dubitatione Salmanticam ad ſua proſequenda ſtudia migrare conſtituit, cum ſeſquiannum circiter Compluti moratus, inter eas ipſas difficultates, & occupationes, non nihil tamen è logicis, phyſiciſque, & ex ipſis Theologiæ fontibus deguſtaſſet. Sed interim, ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribuſque ſuis reſideret infamiæ, Toletanum Archiepiſcopum (cuius in diœceſi Complutum eſt) ſibi ex itinere adeundum, totamque ei rem ge-
ſtam,

ſtam, & omnem conſiliorum ſuorum rationem explicandam exiſtimauit. Is erat Alfonſus Fonſeca, morabaturque eo tempore Pintiæ, à quo benigne acceptus, animatuſque ad cœpta ſtrenue promouenda, nec non inſtructus viatico, Salmanticam venit, quo comites iam ante præceſſerant, quorum ille diuerſorium ignorans, primum omnium ſacram ædem ingreditur, vbi orantem conſpicata pia quædam mulier, inſtinctu videlicet numinis, vltro ad eum acceſſit, & ſciſcitata nomen, ad ſocios iam ſibi notos lęta perduxit. Verum Ignatio ne Salmanticæ quidem quieto eſſe diutius licuit. Cum enim quod ſupererat à ſtudijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem, & priuatim, & publice non modo plebeijs, verum etiam principibus viris inſumeret; neque vero, adiuuante Domino, fruſtra operam collocaret; omnium in ſe oculos repente conuertit, vrbemque totam celeriter eius nominis fama peruaſit. Erat omnino inuſitata res, & ipſa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à ceteris (etenim eos Figheroa ſuo ſumptu Compluti ſcholaſticorum veſtimentis ornauerat) Apoſtolico ac paſtorali propemodum munere fungi palam, & Sacerdotes ipſos ad partes ſuas rite obeundas accendere. Et cum eiuſmodi vitæ genus valde probarent, ſuſpicerentque permulti; tum vero non deerant qui totam rem ſecus interpretarentur, ac diligentius cautiuſque examinandam putarent. In ijs Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro poteſtate non erat eiuſmodi quæſtio, tamen, quo erant caritatis ardore, ſat ſuũ rati, quod communem ad rem totius Eccleſiæ pertineret: Ignatium noſcere, ſpiritumque ipſius, & doctrinæ genus, & vitæ inſtitutum expendere omnino conſtituunt. Interim ignarus huiuſce conſilij Ignatius confeſſarium ex ipſo cœnobio ſibi delegerat. Is igitur confeſſarius aduenam, iuſſu Vicarij (nam Prior, ſeu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, ſine cunctatione promiſſa fecit Ignatius. Exceptus eſt cũ vno è comitibus Calliſto, co-

miter. Sublatis deinde menſis, vtrumque Vicarius cum eodem confeſſario, & alio è fratribus in ſacellum quoddam ſeducit: conſident omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere ſe admodum inquit, ac valde probare quòd ille cum ſocijs Apoſtolicum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum Dei, ac ſtudium pietatis impellat: verumtamen auere ſe noſſe quibus maxime litteris operam dederint. Cum id quod erat, Ignatius, minime doctos fateretur eſſe: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac rerum expertes, conciones de rebus diuinis habetis? Nos vero nequaquam concionamur, ait Ignatius; verum de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occaſio ſe ſe dat, familiariter, & ex æquo loco diſſerimus, atque homines ad odium peccatorum, amoremque probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus vitijſque ſine liberalium artium cognitione diſputari non poteſt, vel à magiſtris & libris accepta, vel infuſa diuinitus: vos vero neque litteris, neque doctoribus operàm dediſtis, vt ipſi fatemini: reſtat igitur vt à Spiritu Sancto vobis hæc tradita ſint: atqui hoc ipſum eſt de Spiritu Sancto, quod maxime quærimus. Tum Ignatius vt peti ſe vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum ſubſtitiſſet, De h s, inquit, hactenus. Cum nihilominus inſtaret ille, ac Spiritus Sancti verbo hominē vrgeret, oppreſſus Ignatius tam perſeueranti interrogatione, in eodem tamen gradu conſtantiæ præſtitit, ſeque nihil præterea reſponſurum affirmauit; niſi quibus legitime interrogandi jus eſſet. Quo loco Vicarius: Ita ne vero? inquit. Cum nouæ impoſtorum ſectæ quotidie pullulent, & in errorem ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda veſtræ doctrinæ ratione tergiuerſamini? Atqui efficiam vt omnino reddatis. Triduum deinde intra ſacros cœnobij fines detinentur, atque humaniſſime tractantur à Fratribus. Eo ſpatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticenſis Epiſcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitque ſeparato à reliqua reorum turba conclaui, mirum in modum ſqualido, ac peruetuſto, odoriſque teterrimi; cuius tectum medium ſtipes ligneus fulciebat, ac ſtipiti ferrea ca-

catena

catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, biſida ad extremum ſerie, huic ergo catenæ altero vtrumque pede adſtringunt, ſic, vt nuſquam alter ſine altero progredi, aut loco penæ mouere ſe poſſet. Igitur tota ea nocte per ſummum corporis incommodũ nulla capta quiete, in hymnis & canticis perſtitere, poſtridie, vt per vrbem vulgata res eſt, continuo boni viri complures cum ſtragulis, culcitriſque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea cuſtodia cœptus eſt. Itaque, vt ante Compluti, ſic eo tempore concurſus ingens hominũ ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate, de contemptu rerum humanarum, de futuro extremo iudicio, deque ſempiternis præmijs atque ſupplicijs diſſerebat. In ijs Franciſco Mendozæ (qui poſtea S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Burgenſis eſt mortuus) miſeranti caſum ipſius, & amice ex eo quærenti, grauiter ne ferret cuſtodiam, & vincula: Tantum ne malum tibi videtur eſſe carcer? inquit Ignatius, atqui, ſcito, vrbe Salmantica tota non ita multas eſſe compedes, manicasve, quin ego plures Chriſti Domini cauſa vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Frias ad carcerem accedit, Ignatium, & Calliſtum diuerſos interrogat, ac varijs percontationibus, quales haberi à iudicibus ſolent, vtriuſque ſenſus, & animum diligenter explorat. Cum illi congruentia reſponderent, nec modo ſibi, ſed etiam inter ſe mire conſtarent, deniq; librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poſcit: nec recuſat Ignatius; quinetiam ſibi præterea eſſe tres in eadem vrbe ſocios aperit, editq; diuerſorij nomen ac notas, quibus inueniri ſine errore poſſint, neq; vero ſuperſedit ille miſſis lictoribus eos in carcerem tradere inferiorem; ne quod ijs colloquium cum Ignatio, neu qua communicatio conſiliorum eſſet. Poſt hæc, ablatum Exercitiorum librum, & ipſemet accurate perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum ſingula diligenter expedunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & ſociorum declarandam non leuis momenti. Cum enim ceteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam cuſtodum

effracto carcere omnes repente dilapſi eſſent ; Ignatius comiteſq; ſoli in ſumma fugiendi licentia poſtridie ibidem inuenti ſunt, & cunctis admirantibus, approbantibuſque, confeſtim in amplã domum, & commodam inde magiſtratuum iuſſu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum, & reliquos libri ſui recognitores, cum, & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Chriſtianæ myſterijs multa ex eo quærerentur, paucis ac demiſſe præfatus, neq; ſe vacaſſe admodum litteris; & quæcumq; ſentiret, diceretve, Eccleſiaſtico iudicio, & cenſuræ cuncta ſubmittere ; ad ſingulas quæſtiones de ſanctiſſima Trinitate, de Incarnatione Domini, de ſacramento Euchariſtiæ, aliaſq; complures ita reſpondit, vt iudices ipſi pœne obſtupeſcerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipſe, cum item reſponſa Doctorum ſe ignorare dixiſſet, illico ſoluit egregie. Poſtremo iuſſus primum Decalogi præceptum, vti conſueuerat ad populum, ſic ibidem repente explicare; in eam ſententiam vſque adeo varie, & copioſe dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum eſſet ſecundus iam, & vigeſimus, vna cum ſocijs euocatur ad iudicum ſententiam audiendam, euius erat ſumma, innoxios, eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde poſſe arbitratu ſuo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadriennium in Theologiæ ſtudio exactum, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pęne iure Pontificio, ac Theologia difficillimus eſt) auderent ipſi per ſe definire, atq; ſtatuere : id autem propterea quod in Exercitiorum libro ſigna quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoſcenda ; quæ tamen quod nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata ſententia : cum honorifice tractatum ab ſe Ignatium putarent iudices; ille verò ſuis rebus è conſcientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab ijs quos veræ, & Catholicæ fidei tutores ac præſides agnoſcebat, nullo in ſuis neq; dictis, neq; ſcriptis deprehenſo vitio, tamen in

re tanta tamq; neceſſaria ſibi ſilentium imponi ; atque iter ad excolendos ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quę ipſa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti ſatius iudicaret ex hiſce difficultatibus quas in Hiſpania obijci ſibi ſubinde videbat, ad ſcholas Pariſienſes in Galliam vltro ſeſe transferre: vbi tum ob ſuam nouitatem, & eius linguæ inſcitiam ſibi minus interim negotij putabat fore, tum ꝓpter illius academiæ celebritatem atq. frequentiam, nō defuturos deinde quos ad ſuum inſtitutum, atque ad Apoſtolica veſtigia ſectanda perliceret.

Lutetiam proficiſcitur. Cap. XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps, non idem erat ſocijs animus: atque etiam, vt maxime incolumes eo perueniſſent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in ſtudijs litterarum degendi eſſent habituri; communicato cum ijs conſilio ſtatuit Ignatius antecedere ſolus ipſe Lutetiam: & ſi quidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere poſſet, ipſos euocare per litteras; ſin minus, tota de re facere certiores; vt quamquam diuerſis locis, eadem tamen coniunctione animorum, emenſo interim philoſophiæ ac Thologiæ curriculo intermiſſam ad tempus conſuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compoſitis quamquam ē præcipua Salmanti cenſi nobilitate multis ægre ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigeſimo circiter die quàm è cuſtodia exierat, in viam ſe dedit Ignatius, onuſtum libris aſellum præ ſe agens; ac Barcinonem deuenit. Hic vero, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt ſe à lacrymis atque à complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu ſe tali tempore in manifeſtum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hiſpanos Galloſque; & circa regni vtriuſque præcipue limites infeſta latrocinijs loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur: Sed ille nec terrore, nec precibus de ſuſcepto conſilio demoueri ſe paſ-

ſus, certe illud recuſare non potuit, quominus tum ad ſumptus itineris, tum ad neceſſaria Pariſijs comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Eliſabetha Roſella, & alijs quibuſdam amicis acciperet. Quibus ille ſubſidijs, ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus, hieme ſumma, pedibus, vt ſolebat, nullo duce vel comite inde profectus eſt ſub initium anni M. D.XXVIII.cumque Ianuarium totum in itinere poſuiſſet, Februario menſe Lutetiam ſoſpes introijt. Ibi, quod ad ſtudia pertinet, reſpiciens perexiguum præteriti temporis fructum, rationibus ſuis accurate ſubductis, ad Dei gloriam ſtatuit in litteras toto pectore incumbere, cumq; experiendo iam cognouiſſet, eam eſſe humanę mentis imbecillitatem, vt in plura vno eodemq; tempore vix atq; ægre ſufficiat, damnata priore feſtinatione, poſt hac, compendijs omiſſis, regia via procedere, & ſtudiòrum ſuorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie, ibiq; inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimenta repetere non dedignatus eſt. Simul etiam de ſtato precationis tempore, & vexatione corpuſculi, quo plus otij ac virium ſtudio ſupereſſet, multum imminuit, ſic tamen, vt illa præcipue tria numquam omiſerit: primum, vt quotidie ſacrificio Miſſæ religioſe intereſſet: alterum, vt octauo quoque die poſt pænitentiæ Sacramentum cæleſti pane ſeſe reficeret: extremum, vt bis quotidie ſua eius diei dicta, facta, cogitata quam diligentiſſime recognoſceret; conferenſque hodiernum cum heſterno die, hebdomadam cum hebdomada, menſemq; cum menſe; ſuos in ſpiritu vel progreſſus, vel regreſſus perquam accurate exploraret atq; perpenderet. Procurationem quoq; alienæ ſalutis, & inſtitutam conſuetudinem agendi cum proximis, tantiſper dum litteris, ac præſertim philoſophiæ vacaret, aliqua ex partę remiſit, nunquam tamen omnino depoſuit.

Extrema inopia incommoda ſuperat. Cap. XIX.

IAm vero, ſatis vſu ipſo edoctus, quantum detrimentū ſtudijs afferat mendicitas, & cura tolerandæ in ſingulos dies

vitæ; & nihilominus optans Chriſti Domini & Apoſtolorum exemplo nihil prorſus in hoc ſæculo poſſidere; piorũ benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari conſtituit, vt neq. in diẽ, vt antea, precario victitaret, & nihil idcirco de voluntariæ paupertatis propoſito meritoq. deperderet. Sed ea res primis vtiq. menſibus minime ceſſit illi è ſententia. Cum enim ſeſe in Hiſpanorum aliquot contuberniũ contuliſſet, qui plurimi Pariſijs ipſo belli tempore verſabantur, & exactam è ſingrapha Barcinonenſi pecuniam cuidam ex eadem natione cuſtodiendã dediſſet, eam ille clã ſuos in uſus non optima fide conuertit; cumq. poſtea reddendo non eſſet, reliquis iam nummis inſumptis Ignatius, & à locupletibus amicis, quorũ ope adiuuari poſſet, lõgo interuallo diſſiunctus, tanta ſubito rerum omnium inopia oppreſſus eſt, vt ei cibum oſtiatim quęritare quotidie, & in hoſpitalem ſancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare neceſſe fuerit graui ſane incommodo. Quippe Lutetia Pariſiorum, vrbs in primis Europe totius & magnitudine & celebritate viſenda, trifariam eſt diuiſa, partem vnam, quam Sequana fluuius inſulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellãt, altera, quã nouam regiam continet, Oppidũ dicitur, tertia pars, iam inde a Carolo magno dicata Muſis, Vniuerſitas nominatur, in hac, pręter ceteram incolarum turbam, ſcholaſtici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia permulta libero aditu, cum ſuis vnumquodque liberalium artium diſcipulis & doctoribus, & præfecto collegij, quem Primarium vocant. Igitur ex ea vicinitate in ſancti Iacobi hoſpitium, quod procul inde eſt in ſuburbio, extrema neceſſitate compulſus Ignatius, in tãto locorũ interuallo, cum alijs afflictabatur incommodis, tum vero quòd cum ante lucẽ in academia inciperent ſcholę, nec niſi nocte definerent; ipſe, illius hoſpitij legibus, nec mane ante ſolis ortũ egredi poterat, & veſpere ante occaſum regredi cogebatur, ſic vt inter eundum & redeundum, quamuis induſtrio ac vigilanti diſcipulo multum & de magiſtri dictatis, & de tota ſcholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in pręſentia nullum

aliud remedium occurreret, conſilium cœpit more ſcholaſticorum egentium ea conditione locandi operam ſuam alicui ex academiæ Primarijs; doctoribusve; vt quod ſibi à rebus domeſticis otij ſupereſſet, id totum in ſcholaſtica diſciplina, ſtudijſq; doctrinę conſumeret. Sed magis magiſq; probante Deo conſtantiam, & patientiam viri conditionem eiuſmodi, quamuis magna adhibita diligentia, nactus eſt nullam. Itaq; deiectus hac ſpe, cum id ærumnoſę vitę genus aliquandiu toleraſſet; & quos in Hiſpania reliquerat ſocios, de ſtatu rerum ſuarum per litteras monuiſſet, hortatus vt ibidem ex condicto circulum ſtudiorum abſoluerent; rationem inijt multo commodiorem, vt indictis vacationum ferijs, in Belgium, atq; interdum etiam in Angliam ſiue Brittaniam, ad Hiſpanos negotiatores excurreret: quorum benignitate cum facile obtinuiſſet annuam pecuniæ ſummam Lutetiæ toto ſtudiorum tempore certis penſionibus exigendam, commodius multo cœpit in liberalium diſciplinarum cognitione verſari. Cumque octodecim fere menſes Latinę linguę tribuiſſet in Montis acuti collegio, in collegium cui à Sancta Barbara nomen eſt, ad philoſophiæ ſtudia tranſijt alacritate mirabili: ac primum occurſantes denuò rerum cęleſtium importunas imagines, quamquam eximia cum animi delectatione coniunctas, eadem ſpiritus conſtantia, qua ſuperiores illas, iterum ab ſe reiecit ac repulit; deinde magiſtris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quę audierat commentatione, quotidianis deniq; gymnaſij exercitationibus, triennio, & menſibus ſex (quod ſpatium temporis curriculo philoſophię in academia illa tribuitur) ita profecit, vt honorifico magiſtri iudicio ac teſtimonio (is erat Ioannes Penna philoſophus) poſt conſueta certamina, ritu ſolemni, laurea, ceteriſq; doctrinę inſignibus decoratus ſit. Poſt hæc in cœnobij Dominicani gymnaſio ſacram Theologiam aggreſſus eſt, ingenti ſane labore, & induſtria, cum pręter ceteras lucubrationes, hieme ſæuiente, quotidie mane ante lucem ad ſcholas, quę illa circiter hora ibi habebantur, accederet, atq; ex eo ſtudio tantum Deo adiuuante percepit, quod ſatis eſſet ad fidei doctrinęq; ſuę rationẽ, ſine ſuſpicione

ne vlla nouitatis,ex Patrũ decretis atq; auctoritate reddẽdã.

Variè propter Chriſtum exercetur. Cap. XX.

NEque vero, quamuis interim à plebis catecheſi atque à publicis actionibus abſtineret,idcirco tamen,quoad per ſcholas licitum eſt,ab adiungendis ad Chriſtum hominibus, animandiſque ad ſtudium veræ laudis, & gloriæ deſtitit, qua propter multi nec infimæ ſortis viri, priuatis ipſius colloquijs ac monitis incitati, partim caſtigato vetere luxu, Chriſtianæ diſciplinæ ſeueritatem induerunt; partim etiam ſolemni voto varia religioſorum inſtituta profeſſi ſunt, partim deniq; ingenti academiæ totius admiratione, in Chriſti gratiam pecunia egentibus diſtributa, pauperem vitam agere, atque adeo ad conculcandum penitus omnem ſæculi faſtum, & expianda ſuperbiæ crimina, palam per vicos, & compita manum ad ſtipem ipſi porrigere, victumq; palam emendicare cœperunt, quos tamen amici, rem indigne ferentes,cum neque precibus neq; minis à propoſito reuocare valuiſſent,facta manu deniq; ab hoſpitali domo Sancti Iacobi quo ſeſe contulerant, vi armiſq; in priſtinum academiæ diuerſorium ad ſua proſequenda ſtudia retraxerunt. Ignatius vero tantam eiuſmodi rerum inuidiam ſubijt, vt præter ceteras iniurias, & maledicta, falſis etiam criminationibus ad ſacrum inquiſitorem ſemel iterumq; delatus ſit. Is erat ea tempeſtate Matthæus Ori, ex Dominicana familia Theologiæ Magiſter, tum eruditione, tum probitate conſpicuus; qui accuſatorum fraude comperta, Ignatium non abſoluit modo,ſed etiam miris ornauit laudibus,ipſumque Exercitiorum librum, qui pręcipue in ſuſpicionem crimenq; vocabatur, tantum abſuit vt damnaret, vt ſibi etiam eiuſdem exemplum Ignatij permiſſu deſumpſerit, præterea abſolutionis ac ſententiæ formulam, publici ſcribæ chirographo, & ſigno munitam, quam contra iniquorum calumnias, quandocumq. opus eſſet, proferret, tametſi minus gratum id potentibus quibuſdam viris fore videbat, Ignatio potenti conceſſit. Neque vero pro Chriſti nomine ſolum hac falſæ accuſationis procella defunctus Ignatius eſt; ſed

eorum ipſorum opera, qui illum deinde vel maxime dilexerunt, virgarum quoque publice periculum adijt. Mox eſt Pariſijs in ſcholaſticos improbos ac ſeditioſos, ad ſanciendā academiæ diſciplinam, hunc fere in modum animaduertere. Diſſimulato conſilio, ad condictam diem in aulam collegij Primarius, magiſtriq; nodoſa inſtructi virga conueniūt: comprehenſumque repente noxium, & in medio conſeſſu nudatum, certo plagarum numero ſinguli afficiunt. Id ſupplicij genus Lutetiæ tum ad ſenſum corporis peracerbum eſt, tum verò ad ignominiam ac dedecus longe turpiſſimum, deque ipſius loci nomine aula vulgo appellatur. Hunc igitur cruciatum ac notam maleficis conſtitutam, Ignatio inſonti, quòd condiſcipulos feſtis pręcipue diebus à ſchola ad oratorium, & ſacra myſteria confeſſionis altariſq. traduceret, vehementer iratus magiſter ipſe Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Luſitano collegij Primario in ſuā ſententiam facile adducto, quippe qui iam ante priuatim erat infēſus Ignatio, quòd familiarē quemdam ſuum, Amatorem nomine, ſeuerioris vitæ præceptionibus imbuiſſet, atq. (vt pietatem fere interpretantur homines) infatuaſſet abductum; curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atque à priſtina conſuetudine. Vt igitur dicta ſupplicio dies illuxit; aduentans iam ad ſcholas, ab amico fideli mature monetur Ignatius, ne intra collegij ſepta vtiq; illo die inferat pedem à concitatos in eum eſſe omnium animos; pœnas aulę daturum extemplo, ni caueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti deliberatione diſtractus Ignatius, quòd, & pro Chriſti nomine verbera, & contumelias perpeti mirifice optabat, & ſupplicij apud homines adeo turpis infamia, metuebat ne complures è iuuentute, ipſius opera iam ad meliora conuerſos, nedum in bono ſtabiles, à ſua conſuetudine atque auctoritate auocaret, iterque ſibi ad alios etiam deinceps Chriſto lucrifaciendos abrumperet; totam rem ad ipſius Goueæ arbitrium iudiciumque reijcere ſtatuit: quod ille re cognita decreuiſſet, id ex diuina maxime gloria, & voluntate futurum, neque de eiuſmodi ſententia vllis amici denuntiationibus precibusve demoueri ſe paſſus, quamquam
hor-

horrenti pœnæ imminentis acerbitatem, & renitenti carni vim fortiter intulit: ingreſſuſque collegium, & recta Gouea petens, nondum è cubiculo egreſſum, placido ac ſereno vul-
,, tu, & altam animi pacem ac ſecuritatem indicantē; Si meæ
,, mihi [inquit) exiſtimationis, & incolumitatis, quā diuinæ
,, gloriæ, ſalutiſq; animorū cura prior eſſet ac potior, nequa-
,, quam hodierno die pedem intra fines huiuſce collegij po-
,, tuiſſem, neq; enim antequam huc venirē, ignarus eram Go-
,, uea quantum è veſtra omniū indignatione dedecoris, quā
,, acerba tormenta me maneāt. Sed quoniā nihil omnino mi-
,, hi vel ad meritum optabilius, vel ad veram dignitatē præ-
,, clarius duco, quā Chriſti Domini cauſa, tam grauia tamq;
,, multa pro me perfuncti viciſſim probra, plagas, mortem
,, deniq; perpeti; idcirco nimirum ad ſcholas acceſſi, & vl-
,, tro memet in tantum, & corporis, & famę diſcrimen obie-
,, ci. Verum enim vero mihi nō modo quid votis meis ac de-
,, ſiderio, ſed etiā quid proximorum rationibus, & ſēpiternę
,, ſaluti conducat, caritatis lege conſiderandum eſt. Multos
,, habeo adoleſcentes Dei beneficio nuper è cœno flagitio-
,, rum emerſos, ac vix dum auulſos ab improborum peſtilē-
,, ti conſortio, hos ego vereor, ne ſi me in tam honeſto con-
,, uentu publice vapulaſſe cōſtiterit, à meo ſermone cōgreſ-
,, ſuq; protinus euocet infamiæ metus; ac proinde, vt ſūt fle-
,, xibiles hominum volūtates, ad eadē illa ſaxa, quibus pau-
,, lo ante adhęſerant, ingenti demonū gaudio, & feruor ęta-
,, tis, & prauæ cōſuetudinis æſtus abripiat. Simul etiam (vt ū
,, vt fatear) tui me Gouea, doctoriſq; mei Pennæ me miſeret,
,, qui Chriſtianam pietatem ac fidem ſacramento profeſſi,
,, ceteriſq; ad exemplum iuſtitiæ virtutiſq; præpoſitis Chri-
,, ſti famulum, Chriſti cauſam agentem adeo acerbe inſecta-
,, mini, & qui, qua pœna lex affici iubet eos qui ſcholaſticos
,, deprauare, magiſtris illudere, ſeditiones conflare volue-
,, rint; eadem dignum iudicatis eum qui iuuentutem à vitijs
,, doctores à iurgijs, academiam à tumultibus vindicare co-
,, natur, quæ quoniam mecum ipſe reputans, non leuis mō-
,, menti ducebam eſſe, quamquam cupidus inimicorum odij
,, vel meo ſanguine explendi, tamen prò noſtra neceſſi-

tudine

„ tudine deeſſe nolui, quominus eadem tibi quoque, inte-
„ gra etiamnum re, coſideranda proponerem. Mihi, vt
„ dixi, pro Chriſti nomine vexari ac torqueri optatiſſimum
„ eſt: iamq; ſi videtur, ſponte ad patibulum pergo, tu, Lutetię
„ Pariſioru, à ſanctæ Barbaræ collegio, in eiuſmodi cauſa ta-
„ le documentum vel pietatis vel ęquitatis dari an expediat,
„ pro tua ſapientia ac religione conſtitue. Vixdum Ignatius dixerat, cum Gouea; vir, & ni concitaretur aliũde, ſuopte mitis ingenio, & tum inſtinctu diuino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac maiorem in modum deteſtatus eſt; apprehenſumq; amiciſſime Ignatium deduxit in aulã, quo iam collegæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi ſilentio indicto, repente contra omnium expectationem de Ignatij laudibus orationem inſtituit; viri fortitudinẽ, innocentiam, caritatem extollens; ſe ipſum, & ceteros qui innoxio periculum ſtruxerant, vehementer accuſans, quam in ſententiam cum multa dolenter grauiterq; dixiſſet, ad extremum obortis lacrymis, ad Ignatij genua procidit, precatuſq; delicti veniã, & apud ceteros illum in admirationem gratiamq; reſtituit, & ipſe in omni deinde vita Ignatium, & ſocios præcipuo amore ſtudioq; complexus eſt.

De ſocijs ad Ignatium adiunctis. *Cap. XXI.*

HAſce igitur, aliaſque eiuſmodi inſectationes atque pericula Ignatius Chriſti cauſa contraxit, attamen idem plurimorum quoque ſibi gratiam ac beneuolentiam optimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infuſa chariſmata, mirum etiam atque efficax ingenium, & ſtudium ad animos hominum demerendos. In principum amicitias opportune inſinuare ſeſe, eaſdemque obſequio, & ſubmiſſione tueri; pares facilitate ac ſuauitate morum allicere; inferioribus, & egentibus, auctoritate, opera, nec non è ſuis anguſtijs etiam pecunia præſto eſſe; morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis, & cõtagionis periculo adire, ſolariq; amantiſſime; eorum quibus cum viueret, ageretve, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac ſtultitiam, quoad ita res ferret, exorbere diſ-

ſimu-

ſimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuſcunq; rebus honeſte poſſet, ſemper accomodare ſe ac flectere; omnibus denique in Chriſti gratiam omnia fieri: vbi penitus in hominum ſenſus ac voluntates irrepſerat, tum demum officijs ac beneuolentia comprehenſos occupatoſque, pro ſuo quemque captu, ſenſim, & caute progrediens, Chriſtianæ religionis, & officij præceptionibus excolebat. Atq. his ferme artibus, & ſimul ſanctimoniæ ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitioſa vita non modo ad ſobrietatem, & continentiam, ſed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos, graſſante iam tum peſte Lutheriana, tempeſtiuis diſputationibus monitiſq. conuictos, ad ſacra Quæſitorum tribunalia volentes adduxit; & cum ſancta Romana Eccleſia in gratiam ſecreta abiuratione reſtituit. Iam vero, quod ei vel in primis propoſitum initio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaq. præſtantes, ad ſuum inſtitutum ac vitæ rationem aggregaret; in idipſum per Theologię maxime tempus incubuit; adiunxitq; ſibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex academia vniuerſa lectiſſimos, quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennenſis diœceſis humili natus loco, ſed egregie pius, quippe qui duodecimo ætatis anno per ſummum ſantimoniæ ſtudium virginitatem Deo vouerat; idemque ad litteras à vita paſtorali traductus, tantum ingenio induſtriaque profecerat, vt eum in locis Ariſtotelis difficilioribus magiſter ipſe Penna conſuleret. Hunc igitur Ignatius, & ſtudiorum, & contubernij communione ſibi coniunctum; licet ſocium glorioſi operis ipſo initio deſtinaſſet, non tamen continuo illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere confeſtim aggreſſus eſt, ſed conſcientiam excutere, & in ſe ipſum quotidie diligenter inquirere Primum edocuit, deinde ad totius ante actæ vitæ noxas per ſacram confeſſionem expiandas adduxit, poſtremo, cum iam philoſophiæ curriculum exegiſſet, ſpiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propenſum ad penitentiam, tantoque animi ardore ſuccenſum, vt hieme ſumma, con-

cretum glacie flumen Sequanam plauſtris impune prementibus; in ſeparata Iacobæi vici domuncula propoſitas meditationes, & quidem inſidens niui ſub dio peregerit, ſexque ipſos dies omni prorſus cibo po.uque abſtinuerit, inediam longius vtiq. protracturus, niſi eum, re animaduerſa, conſultoque ſuppliciter Deo vetuiſſet Ignatius. & ſane reſpondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mira animi ſolicitudine, varijsque ſcrupulorum moleſtijs adeo torqueretur, vt præ nimio āgore ſeſe in auias abdere ſolitudines, ibiq; radicibus herbarum victitare pæne decerneret; ex hac ſpirituali exercitatione vocari ſe vna cum Ignatio ad animorum ſubſidium non dubie ſenſiens, tantam eſt pacem ac tranquillitatem conſcientiæ conſequutus, vt ex vehementiſſima tamquam agitatione ac ſalo placidum tutumque portum ſe deniq; nactum eſſe profiteretur. Ex eodem contubernio Franciſcus quoque Xauerius nobilis Cantaber, idemque non vulgari eruditione, quippe qui laurea magiſtrali donatus Lutetiæ poſtmodum publicus Ariſtotelis interpres extiterit; quamquam principia ita non ſtudioſus Ignatij, vt eius pietatem (vt fit) etiā procaciter irrideret; tamen viri tum patientia, tum obſequijs adeo delinitus eſt, vt ad illius ductum arbitriumque ſe ſe omnino contulerit. Hunc & diuitiarum affluentia, & viuido ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate manſuefecit Ignatius, in eamq. rerū humanarum deſpicientiam, & caritatis ardorem paulatim adduxit, vt inter ipſa Exercitia ſpiritualia, tū ad carnis macerationem quatuor dies ieiunus omnino tranſegerit; tum vero quod inter iuuenum greges deſultor eximius corporis agilitate ſibi nimium placuiſſet; ad eius piaculum vanitatis, membris valido fune perſtrictis, non ſine acri ſenſu doloris dies aliquot in commentandi orandiq. labore atq. attentione perſtiterit. Hic eſt Xauerius ille, qui non multo deinde poſt, Ioannis Luſitaniæ regis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani miſſus in Orientem, plenus Apoſtolico ſpiritu, tota India maritima ſummis laboribus ac periculis peragrata, in vltimas Iaponiorum terras Euuangelij lumen primus

mus intulit, atq. ingenti infidelium numero ad Chriſtum adiuncto, multis clarus miraculis, in ipſo aditu Sinarum exceſſit è vita. Porro Xauerium, & Fabrum imitati ſunt Iacobus Laines Seguntinus, qui deinde Societati noſtræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Chriſtiana republ ca in primis optime meritus; & Alfonſus Salmeron Toletanus, Græcis, & latinis litteris admodũ eruditus: vterq; confecto Compluti philoſophiæ curriculo, Pariſiosq. partim Theologiæ cauſa, partim etiam Ignatij noſcendi gratia profecti, de cuius laudibus iam tum in Hiſpania, conſtanti hominum ſermone multa cognouerant. Acceſſit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philoſophiam publice profeſſus in oppido Hiſpaniæ Pintia: itemq. præſtanti indole Simõ Roterigius Luſitanius, & poſt aliquãto, Claudius Iaius Gebennenſis, & Ioannes Codurius Ebredunenſis, Paſchaſiusq Broetus Ambianenſis, Fabri præcipue (cuius iam ſerat nomẽ Pariſijs celebre) monitis, & exemplo permoti Hi omnes, impulſu plane diuino, cum alter alterius conſilium ignorarent, poſt exactiſſimam totius vitæ confeſſionem ſpiritualibus exercitijs ab Ignatio perquàm diligenter exculti, vehementi quadam ſpiritus motione ſeſe non quidem in vmbram ac ſolitudinem, ſed in ſolem ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda ſenſerunt, nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cæleſte numen eiusq. voluntatem ſuppliciter exquirendam, præter ceteram abſtinentiam, & incommoda voluntaria, tridui, vt minimum, totius inediam ſponte pertulerit, nimis audaci fortaſſe conſilio; niſi eos & multorum exempla, & feruor ſimul ætatis ac pietatis excuſet. Hoſce igitur ſocios Dei beneficio nactus Ignatius (quorum tres erant ſuperſtites hæc ſcribente me, Salmeron, Roterigius, & Bobadilla) quod iam diu moliebatur & agitabat animo, re ipſa aggredi primo quoque tempore ſtatuit; vt Hieroſolymas Pontificis maximi permiſſu repeteret; gentes que finitimas Chriſtiana quondã religione præſtãtes, deinde Mahometis nefaria ſuperſtitione deceptas, vel à miſerabili errore ad veritatem Euangelij reuocaret, vel certe (quod erat proximum) ſanguinem

ac

ac vitam in cauſa tã pia, tamq. glorioſa profunderet. Neq; ſane difficile fuit, ceteros iam ſponte currentes, & Dei amore incenſos, in eãdem ſententiam, & propoſi um adducere & quia pleriq; Theologiæ ſtudia nondum abſoluerant; ne interim conceptus ardor animi refrigeſceret, & ſimul vt ipſorum eo gratius diuinæ maieſtati obſequium eſſet, quo maiorem ſibimet ipſi neceſſitatem ſeruitutis ac religionis impoſuiſſent; implorato Beatiſſimæ Virginis patrocinio, ac Sancti Dionſij Areopagitæ, cuius in tutela Pariſij ſunt, in æde ſuburbana, quę Mons martyrum dicitur, ſub confeſſionis, & Euchariſtiæ myſteria voto ſeſe obſtrinxere ſinguli, emenſis Theologiæ ſpatijs continuo mortalibus rebus nuntium remittendi, atq. in paupertate perpetua ſeruiendi gloriæ diuinæ, ſalutiq. animorum: ac nominatim, ad conſtitutam diem Hieroſolymam eo conſilio nauigandi, vt in conuerſionem infidelium toto pectore incumberent; palmamq. martyrij ſtudioſe captarent. id conſilium ſi qua re impediretur, anni circumacto ſpatio deniq. Romam adirent, ſuamq; operam ſummo Pontifici Chriſti Vicario ad ſpirituale proximorum auxilium ſine vlla vel premij pactione, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti conſenſu, & alagritate, anno poſt Chriſtum natum M. D. XXX IV. decimooctauo kal. Septembris, quo die Aſſumptionis MARIÆ Virginis anniuerſaria gratulatio celebratur. idemq. votum eodem loco dieq. pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atq. ea res tum ad conſpirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in ſuſcepto conſilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea ſtudium alter alterius omni genere officij, & caritatis, duce ac moderatore ſimul Ignatio, quem omnes vt parentem eundem, & vnice diligebant, & valde reuerebantur. ac primum ſpirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibique ſuauiſſima de rebus diuinis habere colloquia, & ſeſe mutuo ad Chriſtianam laudem, & decus ortari; deinde in ſtudiorum difficultatibus, locíſq. obſcurioribus adiuuare inter ſe, & lucubrationes quiſque ſuas, lumenq. doctrinæ &, ingenij, cum res exigeret, in commu-

ne

ne conferre; præterea inuicem ſibi omnibus in rebus adeſſe certatim; deniq; à frequenti ſacramentorum vſu, & aſſiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere, quibus rebus, & varias dæmonum inſidias tentationeſque, conantium eos ab incœpto reuocare, vicerunt; & breui tanta coaluere concordia, vt quamquam è diuerſis, necnon inſenſis inter ſe orti nationibus, gratia tamen ſuperante naturam, intra eoſdem alti parietes, atque adeo ex vno propemodum omnes vtero in lucem editi viderentur.

IGNATII LOIOLAE
VITAE LIBER II.

Aeger Hiſpaniam repetit. Cap. I.

INTEREA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigilijſque, partim etiam è Pariſienſis cæli grauitate contracto; vexatuſque ſubinde ſtomachi iam pridem affecti doloribus acerbiſſimis; poſt multa remedia incaſſum adhibita, iubetur à medicis ad patrium ſolum, & incunabula ſe referre; quod vnũ ad inueteratas corporis ægritudines certiſſimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recuſauit ille, non tam valetudinis ratione, vel deſiderio ſuorum adductus, quàm duabus alijs maxime cauſis: primum, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipſemet ſpecimen exſtitiſſet, ibidem ad ſpiritualem ædificationem viciſſim aliqua Chriſtianæ humilitatis atq; modeſtiæ documenta præberet; populareſq; ſuos, & verbo, & exemplo ad ſtudiũ pœnitẽtię ſalutaris accenderet, deinde, vt, quoniã ſocijs aliquæ erant in Hiſpania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atq; opera

opera ipſe expediret; neq; per eam cauſam illi vel auocarentur à ſtudijs, vel receuti etiam nunc vocatione, & expeditionis tam arduę, tamq; laborioſę conſilio, patrię dulcedinis, ac domeſticę tentationis, qua nulla fere periculoſior eſt, aleam ſubire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hiſpania ſocijs, cogitabat, ſi quem in propoſito conſtantem inueniret; ſecum in eandem expeditionem educere. Cęterum ne quid è ſuo diſceſſu res Pariſienſis caperet detrimenti; primum commilitones ad perſeuerantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum, & annis, & vocatione antiquiſſimum, illis præpoſuit; cui interim obtemperarent, quē parentis ducerent loco, deinde tempus certum edixit ijſdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum, & neceſſaria ſcripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hieroſolymas Italiam peterent, ſeq; iam antegreſſum Venetias conuenirent. Dicta profectioni dies eſt viij. kalend. Februarij, Anno M. D. XXXVII ineunte, qua die Apoſtoli Pauli conuerſio beata recolitur. His ita conſtitutis, anno M. D. XXXV. per Autumni tempus ipſe non ſine lacrymis, mutuiq; amoris magna ſignificatione ſingulos in digreſſu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficiſci; coempto à ſocijs equo vti coactus eſt: breuiq; partim ex ipſa vectatione, locorumq; mutatione, partim etiam è ſtudiorum intermiſſione morbo leuatus, Pyreneo ſuperato Guipuzcoam prouinciam attigit. Eius de aduentu propinqui feſtine præmoniti ab ijs qui hominem ad Aquas Auguſtas, quam hodie Baionam appellant, in tranſitu agnorant, extemplo, quòd regni limes latrocinijs infeſtus eſſet, armatos homines ad eum excipiendum tuendumq; dimiſerant: atq; hos primum Ignatius in Guipuzcoæ finibus, deinde etiam, quæ iam tum erat fama de ſanctitate viri, clericos omnes agmine compoſito ad oppidum Aſpeithiam honoris cauſſa obuios habuit, cumq; ab ijs, & ab ingenti pręterea gratulantium turba deduceretur ad ædes paternas; ille, vt oſtenderet quantopere ab eiuſmodi faſtu pompaq; abhorreret; vt primum potuit, ex eo comitatu ſeſe proripiens, ad publicam hoſpitalem domum diuertit, victumq; cōtinuo

emen-

emendicare oſtiatim cœpit; frementibus, videlicet, cognatis, eamque rem (vt fere deprauata ſunt Chriſtianorum quoque iudicia, & pauci ex animo crucem ampleхantur) ſummi dedecoris atq.ignominiæ loco ſibi ducentibus. Deinde quamquam inuitis iiſdem, inſtitit plebem Chriſtianæ doctrinæ rudimentis imbuere, priuatiſq.colloquijs eos, qui ad ſe ventitabant, è peccatorum veterno excitare; feſtis vero diebus etiam conciones habere tanta hominum frequentia, vt cum eos templa non caperent, in agrum prodire neceſſario cogeretur, vulgoq.arbores audiendi cauſa conſcenderent. Et ſanæ opere fructus egregius Dei beneficio conſtitit. Complures ad virtutem ac Dei cultum à vitæ prauitate conuerſi, multæ ſublatæ diſcordiæ, & odia inueterata reſtincta contra aleatores lata publice lex, pœneq.propoſitæ; inſtitutum præterea, vt preces pro ſalute quotidiæ funderentur eorum omnium, quibus letalis noxæ piaculo obſtrictis,in ſingula momēta exiſtialis exitus immineret:itemq; vt ex Eccleſiæ Romanæ conſuetudine, ſalutationis Angelicæ ſignum daretur mane,meridie, & veſpere: iam vero grauia quædam vitia, quæ non in populum modo, ſed etiam in ſacerdotes irrepſerant, magna ex parte correcta: denique morbo incurabili affectis, & extrema preſſis inopia, ne vel oppido errarent, vel ſtati paſſim in compitis cœlum miſerabili queſtu complerent, publico ſumptu conſultum. Atq. haſce leges moreſque cuſtodiendi, ne (quod fere fit) bene cœpta propediem obſoleſcerent; curam & munus Loioleia familia,placata poſtmodum Ignatio,ſibi deſumpſit:qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita verſatus eſſet, vt ſatis appareret ipſum exemplo Chriſti Domini laboribus &paupertate multo magis, quam otio & rerum affluentia delectari; ad extremum quotidianis propinquorum precibus exoratus ne cognationi aut nihil omnino dediſſe, aut etiam inimicitias palam denuntiaſſe videretur, in paternam domum ex hoſpitali ſe tranſtulit; ibiq. aliquot moratus dies reſtituta domeſtica diſciplina, cunctis ad officium ac pietatem animatis; valentior multo, quam Lutetia diſceſſerat, ad ſociorum expedienda negotia proficiſci conſtituit. Atq.hic no-

uum ecce ſibi certamen Ignatium inter, & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu prorſus, & pedes iter facere deſtinaſſet animo, illi contra, quoniam quidem eum apud ſe diutius retinere non poſſent, certe non niſi bene comitatum, & pecunia inſtructum abire permitterent. Verum certaminis deniq; is fuit exitus, vt Ignatius ne fruſtra diutius tenderet, ad viæ modicum in ſpeciem deduci ſe paſſus, breui domum, & famulos, & cetera cuncta remiſerit, pedibuſq; porro perrexerit; Gallicano equo miniſtris valetudinarij iam ante relicto, quem illi deinde in Ignatij memoriam veluti ſacrum, & immunem ab opere, vagari in paſcuis ad extremum vſq; ſenium permiſere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde Caſtella peragrata, mandatiſque recentium ſociorum exhauſtis, de veterum ſtatu ac voluntate cognoſcere nequaquam omiſit; verum illi partim expectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aſpero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi ſalute periclitaretur, monaſticæ ſe addixerat vitæ. Calliſtus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum ſtudio repente conuerſo, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto poſt bene nummatus ingenti omnium admiratione, qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazeres cum Segouiam patriam petijſſet, mollioris vitę commodis, & domeſticorum conſuetudine delinitus, otio ac voluptati ſeſe dediderat. Artiaga vero, curriculum honoris, & ambitionis ingreſſus, & è Commendatario factus Epiſcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixiſſet, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula (cum duæ ſtarent, altera ſalubris aquæ, altera ſublimati, quod appellatur, medicamenti) miſerabili genere leti defunctus eſt.

Venetias ingenti labore contendit. Cap. II.

IGnatius ergo cum in Italiam properaret, & hoſce quos dixi ſocios tam longe lateque diſperſos in vnum redigendi, atque ad priſtina reuocandi conſilia ſpes nulla ſe oſtenderet; occulta Dei iudicia ſecum expendens, fuſis pro ipſorum ſalute ad ſuperos precibus. Valentiam venit, vbi vix

deli-

delicet nauem ſtare paratam audierat. Ibi diſſuadentibus multis ne ſe tali tempore mari committeret, quòd præter ceteras difficultates, etiam nobilis archipirata Aenobarbus loca opportuna, & littorum flexus valida obſideret claſſe; nullis terroribus de ſententia deceſſit Ignatius, & nauis prędones quidem effugit, veruntamen fœdiſſima tempeſtate coorta, clauo diffracto, fuſiſq. armamentis, cum iam de ſalute vectores nautæq; omnino deſperaſſent, lacera, & quaſſata fluctibus Genuenſem portum ægerrime tenuit. Atque hæc tanta maris incommoda, non ſane leuius terreſtris itineris diſcrimen excepit. Cum enim ſolus, ignaruſq; regionum Ignatius per Apennini tramites Aemiliam peteret, viam ingreſſus initio ſpatioſam, ſed in arctum deinde magis magiſque cœuntem; ſtudio procedendi, ſenſim in eas penetrauit anguſtias, vnde ſeſe expedire humana ope vix poſſet. Primo igitur ſolicite veſtigium facere, deinde cum neque progredi, neq; iam regredi tutum eſſet, in exilitate ſalebroſa, & horrenda crepidine, torrente rapido minaciter ſubterfluente; hæſit aliquantiſper ſtupenti ſimilis, vbi repente ſeſe tot periculis cinctum animaduertit. Sed ad extremum fidenter implorato diuino auxilio, quod vnum reliquum eſſe videbatur, humi procubuit; & genibus manibuſq; reptando, quadrupedis inſtar, ac prominentia modo ſaxa, modo è ſaxis enata virgulta prenſando, tandem euaſit labore, quos ad eam diem pertuliſſet, omnium maximo, inde per immenſæ altitudinis inuias rupes ac ſolitudines diu errabundus, cum ad radices montium denique deueniſſet, omnia rurſus offendit partim niuium tabe, partim etiam hibernis imbribus impedita. Cumque nihilominus vrgeret progrediendi neceſſitas; via teterrima (& eſt mollis, & cretoſus ager, ac ſemitæ per horum temporum incuriam exiguo munimento, nec vllis vt olim, ſtratæ lapidibus) cum profũdo ac tenaci limo diu multumq; luctatus, ad Bononię portas tandem aliquando peruenit. Atq; hic, ne quid deeſſet ad probandam æquitatem ac patiẽtiam viri, ad ceteras miſerias illud etiam ludibrium acceſſit; vt in ipſo vrbis introitu, è ponticulo in foſſã, limo cœnoſo margine lubricante decideret, emerſuſque luto defor-

matus ac madidus,ab ijs qui tum aderant,non ſine ioco & facetijs (vt ſunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidem exerceri ſe à patre cæleſti prudenter intelligens, & in gratiarum actione perſiſtens,ſole ſiccatis vtcumq.veſtibus, laſſitudine ac fame confectus cum vrbis magnam partem fruſtra emendicando perambulaſſet,in collegium Hiſpanicę nationis demum exceptus, ibiq.dies aliquot clementer eſt habitus.Inde cum itinere iam facili & certo Venetias peruenisſet, exacta pecunia, quam illi per trapezitas eadem Eliſabetha Roſella benigne curauerat; interea dum ſocios è Gallia præſtolatur, in varia pietatis opera ex inſtituto cœpit incumbere. Nec ſane fruſtra:ſiquidem complures omnium ordinum homines partim Chriſtianæ doctrinæ præceptionibus imbuit, partim ab impura & flagitioſa vita ad caſtum Dei timorem, ſtudiumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibuſdam etiam primarijs viris tum patricijs indidē, tū externis,praua animi affectione ac vitio laborantibus, non ſine copioſo fructu, ſpiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In ijs Didacum Guiam,& Stephanum germanos fratres e præcipua nobilitate Cantabrię, ſibi quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hieroſolymis redeuntes, earumdem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam, & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuitijs & honoribus abdicatis, Chriſti conſilia omnino ſequi decreuerint. Atq. hos imitatus eſt poſtmodum Baccalaureus Hozius, item Hiſpanus, Theologiæ peritus: qui cum ad eaſdem commentationes peragendas valde propenſus eſſet, verumtamen ex quibuſdam iniquorū ſermonibus haberet ſuſpectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum ſe Ignatio exercendum atq.colendum ita commiſit, vt multos in cubiculum quo ſeceſſit, ſecum afferret libros, quibus Igatij dicta ſcriptaq.ad ſanctorum Patrum & conciliorum trutinam expēderet.Sed vbi appoſitas ab Ignatio epulas deguſtauit; tantum abfuit vt in ijs veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cæleſtium amore inflammatus, mortalibus commodis nuntium

ſpon-

ſponte remiſerit, atq. vltro ad Ignatij voluntatem & vitę rationes adhæſerit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo ſeceſſu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo poſt, magna cum integritate ac ſanctimoniæ laude Paphenſem Epiſcopatum adminiſtrauit. Sed & aliorum ex Ignatij conſuetudine inſignis vitæ morumque mutatio eſt conſecuta. Quæ quoniam nec ab obſcuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebãt, breui vt alijs locis antea, ſic tum Venetijs Ignatij pietas in crimen inuidiamq. vocari cœpta, non ferente diabolo tantam ſibi prædam è faucibus eripi: ſtatimque vulgatum ab eiuſdem emiſſarijs eſt Ignatium prauitatis hæreticæ ſemel iterumq. conuictum in Hiſpania, elapſum è cuſtodia, in Galliam profugiſſe; ac proinde eius effigiem ab Hiſpanis Inquiſitoribus ignominiæ cauſa publice concrematam, eumdem Pariſijs nouas res molientem, inficientemque pernicioſæ doctrinæ labe ſcholaſticos; vbi delatum ſuum nomen ad ſacra tribunalia odoratus fuiſſet, fuga præuertiſſe lictorum manus, & conſilia magiſtratuum. Quas criminationes Ignatius cum non modo in vulgus, iniquorum opera ſparſas, verum etiam ad Legatum Apoſtolicum Hieronymum Verallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudiſſet; non tam de ſua, quàm de ſociorum exiſtimatione ſolicitus, vltro ad Legatũ adijt, & acriter inſtitit, vt eorum criminum quæſtio exerceretur: quod ita factum, & veritate comperta, honorifice à Legato eſt abſolutus, incumbente in eius cauſę cognitionem Gaſpare Docto Legati aſſecla; qui ex eo tempore Ignatium vnice dilexit, ac ſacratiſſimę domui Lauretanæ deinde prępoſitus, in Societatem vniuerſam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. *Cap. III.*

DVm hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Chriſtianos ingraueſcente Reges, cum exercitu formidabili Cæſar per Inſubrum & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit ſocijs Ignatij cauſa & profectionis maturandæ, & itineris per Thulingiam, ſeu Lothoringiam atque

Germaniam, ſane incommodo anni tempore faciendi. Igitur pecunia rebuſq; omnibus, præter viaticum, & ſcripta, in Chriſti Domini gratiam diſtributis, menſe Nouembri, anno circiter poſt diſceſſum Ignatij, ſuo quiſq; baculo innixi pedites viam capeſſunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore ſpiritus, vt ne à Iacobo quidem Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus, & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum inſuper inualida membra diſcruciaret hiſpido in primis, & horrenti cilicio. Veſtitus erat omnium, vt peregrinorum, & pauperum; nequaquam elaboratus, & ad modeſtiam ſubmiſſionemq; compoſitus, pendebat è ſcapulis mantica ex corio, in qua ſacra Biblia, & Breuiarium aſſeruabantur, & ſcripta, quæ diximus. Roſaria vero ad catholicam fidem vel inter ipſos hæreticos profitendam, palā geſtabant è collo ſuſpenſa. Hoſpitium ingreſſi, primum omnium ſine vllo adſtantium reſpectu nixi omnes genibus Deo gratias agebāt, eūdem in egreſſu pariter ſibi propitium precabantur. Sobria, & frugalis erat menſa, oratio ac meditatio non ſolum in diuerſorijs, verum etiam in ipſo itinere plurima ſacerdotibus qui tres erant, ſacrificantibus, ceteri quotidie cæleſti reficiebantur pane, ſermo niſi de rebus diuinis aut neceſſarijs fere nullus in decernendo ſi quid in deliberationem incideret, mira concordia in ſuperandis viarum difficultatibus periculiſq; ſumma conſtantia, & æquitas animi. Autumnales pluuias tota fere Galliæ pertulerunt: occurrere mox Alpes pæne obſtructæ niuibus: multa fuere ſubinde famis, frigoris, defatigationis incommoda ſubeunda: nihil ſe illis obiecit tam arduum, aut tā extimeſcendum, quod eorum quemquam à concepta religione, officioq; deduceret. Atq; hac diſciplinę paciſq; cuſtodia, cum omnibus, per quorum fines tranſierant, populis, bonus odor in Chriſto fuiſſent, cunctis non catholicis modo, ſed etiam hæreticis nouum ac religioſum agmen magna cum approbatione mirantibus, ad tertium Idus Ianuarias anni M D XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione ſoſpites ad Ignatium peruenerunt. Atque vbi paululum è longa contentione ac laſſitudine quietis eſt ca-

pru: ſtatim Hieroſolymitanæ prouinciæ conſilia renouantur; primum omnium, rati gratiora ſuperis fore ſua ſtudia, ſi ad ea ſummi totius Eccleſię Paſtoris auctoritas, & conſenſus accederet: ſimul atq; hiems remitteret, tunc vel maxime ſæua; Romam ire conſtituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad ſacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis: tum ad manſionem Hieroſolymitanam, & prædicationem Euangelij ſine vllo interdicti metu ſuppliciter petere. Interea Venetijs ne ceſſarent, atq; adeo vt quædam quaſi rudimenta futuræ militiæ ponerent; publicis valetudinarijs inter ſe diſtributis, ægrotos ac pauperes omni ope adiuuare inſtiterunt: Confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta gratis miniſtrare, qui per ſacerdotium poterant: ceteri ſolari iacentes; afflictos mærenteſque ſpe cæleſtium bonorum erigere: adeſſe animam agentibus; cunctos deniq; ad patientiam, fidemque adhortari: nec modo ſpiritualibus officijs fungi certatim: ſed ne viliſſima quidem ac ſeruilia corporibus pauperum curandis, defugere miniſteria: ſternere lectulos; euertere ſordes; purgare ſcaphia; cadauera defunctorum rite curata humi cõcedere; interdiu pariter noctuque omnibus præſto eſſe tantá cum alacritate ac diligentia; vt cuncti obſtupeſcerent; vulgatoq; rumore, principes etiam viri ad ſpectaculum conuenirent. Quibus in officijs cum aliorum omnium, tum Xauerij præcipue caritas ac virtus enituit. Is cum in quendam incidiſſet morbo Gallico miſere deformatũ, atq; ad eius aſpectum exhorruiſſet, vt ea re infringi ac debilitari ſenſit caritatem in proximum, ita repente in ſemetipſum excanduit egregius Chriſti miles; vt manantem ſaniem ex vlceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatę refugiãt) obfirmato animo, ſemel iterumq; non dubitarit exſugere, qua re non modo ſe ipſum in præſentia præclare vicit; ſed etiam in omne tempus propriam quamdam atq; perpetuã in elephantiacos atq; vlceroſos clementiam, & miſericordiam eſt cõſecutus: quam deinde, vbicumque terrarũ fuit, quotieſcumq; ſe dedit occaſio, diligenter exercuit. Quidam etiam è ſociorum numero, pauperem lepra toto corpore coopertũ cum præfectus noſocomij nõ admitteret, in ſuum lectum ac-

cepit ipſe:cumq.mane ſurrexiſſet cunctis ingemiſcentibus eadem ipſe quoq.morbi fœditate correptus; poſtridie non ſine miraculo prorſus illæſus atq.intactus apparuit. Hæc & alia eiuſmodi veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe dediſſent (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria viguit) appetente iam vere, vti condixerant, Romam cuncti fere præter Ignatium, diſceſſere. Ipſe tum ad parta in Domino retinenda, tum ad expedienda quę ad nauigationem pertinerent, ibidem interea ſubſtitit. Atque illi quidem eadem fere diſciplina, quam ſupra diximus, iiſdemque imbrium difficultatibus, iter ingreſſi; ad ſuperiorē parcimoniam ac frugalitatem illud etiam addidere, vt neq.vllo prorſus viatico, diuinæ tantum prouidentię bonitatiſq.fiducia, Romam vſque contenderent: & quia tum Ciueralium, ſeu Quadrageſimæ tempus erat; quotidie quamquam in tantis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec ſane defuit illis & exercendæ ſpei, & Chriſti Domini inopiam ac perſeuerantiam aliqua ſaltem ex parte imitandi materies: acciditque aliquando, vt cum panis dumtaxat fruſtulum ſinguli mane ſumpſiſſent, imbre denſiſſimo ſtagnantibus late cāpis, vt alicubi pectore tenus aqua pertingeret, nullo prętera cibo, millia paſſuum ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidem incredibili non modo tranquillitate animi, ſed etiam hilaritate pſallentes. Diuerſorijs vero cum propter inopiam excluderētur, & ad publica xenodochia de more cōfugerentur, quamuis oppido laſſi, tamē ijs quæ ſupra diximus, caritatis muneribus fungebantur: ſeq. ipſi domare ac vincere magis magiſq nitebantur in dies. Sanè Rauennę quidam ex ijs cum hoſpitalis lectuli ſordes, ac manantia tabe ſtragula nauſeabundus vitaſſet; quæ prima deinde occaſio data eſt ſuimet puniendi, non prætermiſit. In pago neſcio quo pauper phthiriaſi conſumptus è vita migrauerat. cum in eum pagum noſtri veniſſent, diſtributiſq. cubilibus nullum iam ſupereſſet, niſi quod phthiriacum fouerat; Pater ille amiſſam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per ſummum animi ardorem eaſdem ſubijt lodices, ibiq. ſeſe identidem verſans, cum ingentes

anima-

animalium greges ea tota pauiſſet nocte; ad ſudorem vſque defatigatus, non leues ab ſe prioris faſtidij ac deliciarũ pœnas exegit. Deniq. ſanctam Vrbem ingreſſi, vt ſacra Apoſtolorum limina,& præcipuæ religionis templa caſte obierunt; a Petro Ortizio Hiſpano Cæſaris procuratore ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farneſia, cuius nomini plurimum vtiq. noſtræ Societas debet. Conſueuerat autem ſuper menſam non fabulatores aut mimos inducere, ſed præſtantes philoſophos atque Theologos;& ipſemet, veritatis indagandæ atq. illuſtrandę cauſa ponere de quo inter ſe diſputarent, ea erat grauiſſimi ſenis & prudentiſſimi Principis oblectatio. Ad has ergo diſputationes poſt pedum oſcula Patres adhibiti, cum egregiũ qua Chriſtianæ humilitatis atq. modeſtiæ, qua eruditionis & ingenij ſpecimen prębuiſſent; non modo quæ volebant de ſacerdotio, deq. Hieroſolymitana prouicia, libenti atq. approbante Pontifice impetrarunt, ſed inſuper pecunia ab eodem inſtructi,& fauſta cum prece dimiſſi ſunt. Ad quam deinde pecuniam cum è nationis maxime Hiſpanicæ collatione acceſſiſſet quod aureorum amplius ducentorum ſummam expleret; ſocij ne quid ex eo viatico præterquam in vſum votiuæ nauigationis attingerent, apud menſarios pecunia omni depoſita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere ſpectaculum ijs qui coram Pontifice differentes illos audierant:& deinde quemadmodum venerant, ſic Venetias prorſus egentes ac vacui reuerterunt.

Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap. IV.

POſt hæc, diligenti adhibita præparatione, cum ad eiuſdẽ Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & caſtimoniæ nuncupaſſent vota, diuini amoris igne ſucceenſi, mirante, ac maiorem in modũ approbante populo, ſeſe denuo ad priſtinos illos labores, & aſſidua pauperum miniſteria retulerunt. Deinde in exitu menſis Iunij diui Ioannis Baptiſtę die natali, Ignatius, & reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicem ſacerdotij a Vincentio Negoſantio Fanẽſi, Arben

ſium

ſium Epiſcopo euecti ſunt, tanta non modo ipſorum, ſed etiã Epiſcopi lętitia & animi voluptate, vt ſeſe inter eiuſmodi cęremonias nihil vnquã ſimile ſẽſiſſe affirmare. Inter ea Patribus neq; in eam diem vlla fuerat in Palæſtinam tranſmittendi facultas; & eo ipſo tempore cum graue bellum ex fœdere Chriſtianorum principum, Venetos inter, & Solymanum Turcam exarſiſſet, ſublato repente commercio, omnis non modo peregrinorum, ſed etiam inſtitorum nauigatio conquieuit, vt ſatis appareat cæleſte numen iratum gentibus ijs, quæ creditum ſibi regnum Dei per ſummum olim ſcelus negligentiamq; amiſere; Apoſtolicum hunc, deuotumq; ſibi manipulum, in alias longe nationes atque prouincias iuſto iam ante iudicio deſtinaſſe. Itaq; propter eam quam dixi cauſam, ſpe traijciendi ſublata, quamquam voti religioni ſoluti videri propemodum poterant, tamen ne quis omnino ſcrupulus animis inſideret, finem anni vertentis, vti Pariſijs ante decreuerant, prorſus exſpectare, ſeque interim tum ad ſacerdotij primitias diuinæ maieſtati libandas omni diligentia comparare; tum etiam poſt multam precationem, & abſtinentiam, proximis operam ex inſtituto nauare conſtituunt. Id quo liberius atque commodius facerent, ex tantæ vrbis celebritate ac frequentia, in finitima eiuſdem ditionis oppida alio atque alio recepere ſeſe: vt ſi forte (quod tamen in præſentia vix fieri poterat) bello ſedato præter opinionem tranſitus patuiſſet, è propinquo Venetias cuncti ſimul accurrerent. Franciſcus ergo Xauerius, & Salmeron, ad montem Celſum (id vico nomen ab vrbe Patauio millibus paſſuum fere XV.) ſeceſſere, Ioannes Codurius, & Hozius, Taruiſium; Claudius Iaius, & Simon Rotergius Baſſanum, oppidum agri Patauini; Paſchaſius, & Bobadilla, Veronam; Ignatius vero, Faber, & Laines cum Vicetiam petijſſent, hanc vitæ rationem iniere. Erat extra vrbem domũcula ruinoſa, & deſerta nullis foribus aut feneſtrarum obicibus, vento cuilibet peruia, id ſibi diuerſorium, ne cui moleſtiam exhiberent, atque vt ab vrbano ſtrepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores inſuper ſtabuli quod Regem ipſum Angelorum noſtra cauſa naſcentem olim exceperat,

perat,

perat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter ſe diſtributis; vt vnus ad cuſtodiam diuerſorij, & paucula victus miniſteria remaneret (qui ferme erat Ignatius, quòd propter nimiam lacrymarum copiam grauiter ex oculis laboraret) reliqui duo vrbem ingreſſi cibum in ſingulos dies emendicarent: quod ab ea functione ſupereſſet otij, totum id omnes cęleſtium rerum contemplationi, & prędicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori cęleſtium donorum copia, & animorum voluptate, quàm corporum vexatione, & carnis incommodo perſtitiſſent, quanto nimirum ſpatio temporis, Chriſtum ipſum Dominum ac magiſtrum, ante quam turbæ ſeſe committeret, abſtinuiſſe cibo, & in eremo cum beſtijs latitaſſe meminerant; ad eos reuiſendos Taruiſio repente Codurius affuit, cuius acceſſu læti, cùm ſpiritus vehementiam ex ea ſolitudine, aſſiduitate precandi, ieiunijſq. conceptam diutius cohibere non poſſent: ad Chriſti gloriam ex vmbra in arenam prodire, & quæ diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare conſtituunt. Nec mora: Vicetiam ingreſſi, deſcriptis inter ſe celeberrimis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt; nullo prorſus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs plateisve; prout cuiq; locus obtigerat, deſumpto ex aliqua forte officina ſcamno pro ſuggeſtu vtebantur, populum clara voce, & in gyrum acto ſupra verticem pileo, ad concionem inuitabant, ſermo, vt peregrinorum, & hoſpitum, ex varijs linguis fere miſtus, ac minime proprius. Verumtamen is erat orationis impetus, adeo graues ac veræ ſententię, tanta in omni geſtu atq; habitu pietas, deniq; is ardor in oculis emicabat, vt peritiſſimus quiſq; rerum æſtimator hos demum eſſe Chriſtianos concionatores, germanoſq; præcones Euangelij dictitaret: multi etiam qui rei nouitate illecti cum ceteris initio per iocum laſciuiamq; ludibundi confluxerant, prudentiſſimis eorum præceptis, & dicendi grauitate permoti, depoſita paulatim petulantia longe alij quã acceſſerant, dimiſſa concione recederent. Quòd ſi quis deinde ſeorſum ad Patres adiret, veritatis, & officij ſtudioſior;

hunc

hunc vero humaniſſime acceptum, pro ipſius ingenio priuatis inſtitutionibus ad omnem virtutem ac religionem informabant. Illud vero præcipue rem adiuuabat, quòd neq; inanes plauſus, vt diximus, fucata oratione captarent; neq; inter ipſam concionem, aut vbi peroratum eſſet, quamquam in ſumma rerum omnium inopia, quidquam à circumfuſa multitudine vel peterent ipſi, vel etiam vltro delatum acciperent, breuique conſtare cœpit, pauperi tecto ciboq; contentos, & ab omni auaritia, & vanitate abhorrentes, non aures populi ſcalpere, ſed vulneribus omni ratione mederi; nec ſuum potius, quam Dei proximorumq; negotium agere. Atq; haud ſane diſſimilis fuit ceterorum Patrum in ſua cuiuſq; prouincia probitas, & induſtria; vt etiam aliqui ex magnis laboribus, & incommodis extremum adierint vitæ diſcrimen. Neq; ita multo poſt, cum euocati ab Ignatio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vicetiam conueniſſent; tanta animorum inclinatio, ac beneuolentia populi Vicetini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus dumtaxat, cibarij panis, ac fere mucidi, quotidiana vix circuitione colligebatur quod ſatis eſſet ad vitam ægerrime tolerandam; in eadem, ipſis iam vndecim, ex voluntarijs ciuiũ eleemoſynis omnia ad victum cultumq; neceſſaria large ac benigne ſuppeterent. Ibidem igitur primas diuinæ maieſtati hoſtias immolauere noui ſacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad ſe comparandum amplius adhuc temporis ſibi ſumpſerat, & Romæ poſtea ſacrificandi fecit initium ad ipſum Præſepe, & incunabula Chriſti Domini, quæ in æde ſacratiſſima Beatæ MARIÆ ad Niues religioſe coluntur.

Ignatio Romam appropinquanti Chriſtus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditum fuerit. Cap. V.

ET quoniam expeditioni tranſmarine præfinitum anni ſpatium erat in exitu; & infeſtum adhuc claſſibus mare; quid proinde agendum eſſet, Patres inter ſe deliberant: nec dubium fuit, quin, vti Lutetiæ vouerant, cuncti ſeſe ad fidei catholicæ propagationem, & animarum auxilium, Sedis Apoſtolicæ cultui, & Romani Pontificis obſequio mancipa-

ciparent. Cuius officij procuratio (quoniam ſatis id eſſe videbatur) Ignatio, & duobus primarijs patribus Fabro, & Laini mandata eſt; Romam adirent, & (quod bene verteret) Chriſti Vicario hæc ſociorum ſtudia ac vota quàm primum exponerent. Interea reliqui, ne conceptus è diuturna meditatione, & ſacrificijs feruor ac ſpiritus euaneſceret, non modo ſe ipſi diligentiſſime cuſtodire, ſed etiam prçſidij diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt, ac præcipuis vrbibus inter ſe deſcriptis, prçſertim in quibus litterarum ſtudia florere, & frequentiſſimam iuuentutem verſari cognouerant; Codurius Hoziuſq; Patauium, Roterigius & Iaius Ferrariam, Xauerius, & Bobadilla Bononiam, Paſchaſius, & Salmeron Senas profecti, eadem ferme ratione quàm paulo ante Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim, & publice cum hominibus agere, eoſque è letali flagitiorum veterno excitare, atq; ad contemptum rerum mortalium, & cogitationem futuri ſæculi omni conatu atq; artificio impellere atq; adhortari cœperunt. Cumq; ipſa nouitate rei omnium in ſe oculos atq; ora vertiſſent, paucis menſibus, Deô aſpirante, non modo id effecere quod maxime optabāt, vt magni animorum motus, & inſignes ad Chriſtum conuerſiones exiſterent; ſed etiam, quod minime laborabant, vt ipſorum nomen ac fama Italiam ferę totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romā duobus quos dixi comitibus recta contendens, & ab eorum altero quotidie Corpus Chriſti religioſe caſteq; ſuſcipiens; MARIA Virgine potiſſimum præſide. atq; adiutrice, ſeſe ad ſacrum ſuo tempore faciendum, ac multa pro Chriſti nomine ſubeunda, dies noctèſq; ſimul intenta quadam animi cura, ſimul inæſtimabili ſpiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia prçparabat. Etenim ex quo primum Hieroſolymis rediens ad litterarum ſtudia in Chriſti gratiam animum adiecerat, de rerum cæleſtium contemplatione, vt diximus, non ſine magna difficultate remiſerat multum, ſeq; ipſe Domini caritate, ſpirituali conſolationi delicijſq; ſponte ſubduxerat. Sed ſtudiorum exacto curriculo, deinceps, & Venetijs, & in Vicetino ſeceſſu, & in hoc de quo dicebamus itinere, iam cre-

crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem ſcilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum ſtatum illum Minoreſanum (quem poſtea ob ſingularem, & eximiam illius temporis in ſe Dei benignitatem religioſo ioco primitiuam ſuam Eccleſiam appellare conſueuerat) non ſolum ex integro, ſed etiam cum fœnore ſibi reſtitutus eſſe videretur. Sed præter cetera quæ quod mortalem naturam exſuperāt, verbis exſequi difficillimum eſt; quo die Romam acceſſit, res ei contigit vel ad memoriam poſteritatis inſignis, vel ad confirmandum in propoſito Ignatium ceteroſq; haud mediocriter efficax. Etenim orandi cauſa non longe ab Vrbe templum ingreſſo, qualia paſſim impoſita militari viæ cernuntur, ſtatimque vt ſæpe ſolebat, abſtracto à ſenſibus, atq; alta quadam animi contemplatione defixo, clariſſima in luce per ſpeciem illi ſeſe Deus pater oſtendit, IESV filio baiulanti crucem, & crudeliſſimis affecto ſupplicijs præſentem Ignatium, ſocioſq; commendans; quos ille cum in fidem ac patrocinium libentiſſime recepiſſet, ad Ignatium placido, & ſereno vultu cōuerſus, hæc ipſa effari verba dignatus eſt: EGO VOBIS ROMÆ PROPITIVS ERO. Quo tanto tamque diuino ſolatio mirum in modum erectus, & confirmatus Ignatius, ac ſocios deinde cōpellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum ſit, fratres: in crucem ne, an in rotam agi nos velit Deus, ignoro, vnum ſcio, quidquid eueniat, IESVM Chriſtum nobis propitium fore, ac ſimul totius viſionis ordinem expoſuit. Quę res nō in præſentia tantum illos inſolita quadam lætitia, & voluptate perfudit, ſed etiam in poſterum contra omnes difficultates atq; pericula magnopere corroborauit, ac munijt: atque idipſum vel in primis fuit cauſæ cur Ignatius confirmatæ poſtmodum Societatis ſalutare potiſſimum IESV nomen indiderit, quam tamen deinde verbo ſcriptoque minimam vocare ſolitus eſt; quòd reliquis religioſorum familijs (quas item ſocietates IESV licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de ſplendore, tum de antiquitate concederet,

Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati monte animam Hozij Cælum intrantem videt. Cap. VI.

IGitur in ſecunda numinis voluntate, tamque liberali promiſſi mirum in modum læti, ſic tamen vt non ſine myſterio Chriſtum Dominum crucifixi maxime habitu apparuiſſe apud ſe reputarent, cum gratiarum actione ac prece ſanctam Vrbem ingreſſi, nihil antiquius habuere quam vt viatici nomine ſibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis conſilia in irritum cecidiſſent, prorſus ad nummum ijſdem à quibus acceperant, redderent; quæ, vtpote ſacra, in alios pietatis vſus, & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum ante conuenerat, ſuam, & reliquorum operam Pontifici maximo in Apoſtolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis inſignia, detulere. Neque aſpernatus eſt pia Patrum ſtudia Chriſti Vicarius: atque in præſentia, donec eiuſmodi aliqua ſeſe offerret occaſio, iuſſi Faber, & Laines in almo ſapientiæ Gymnaſio ſacras litteras profiteri, quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in ſcholaſtica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam ſæpe coram ipſo Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæſtionibus diſputant; interim Ignatius proximorum ſaluti de more operat nauabat cum alijs artibus, tum vero ſpiritualibus præſertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutiſq; iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies, præter ceteram turbam, inſignes aliquot viros diligenter excoluit, in ijs Gaſparem Contarenum Cardinalem, grauiſſimum Senatorem, eumdemque temporibus illis (quod eius varia monimenta præclara teſtantur) ingenij, & doctrinæ facile principem. Is, Ignatij prudentia, & conſuetudine vſque adeo captus eſt, tantumque eius præceptis conſilijſq; profecit, vt qualem dudum optauerat animi regendi moderandiq; magiſtrum, denique ſeſe Dei beneficio nactum eſſe affirmaret, idemque tradita ſibi Exercitia (quod exemplum apud heredes hodieque aſſeruari perhibent) ſua ipſe manu perquàm

accu-

[illegible] procurator (de
[illegible] Theolog. & doctor
[illegible] D. Domini gloriam,
[illegible] Id qui liberius
[illegible] eorum vica-
[illegible] admirandis, &
[illegible], quo in
[illegible] ſancti Be-
[illegible] maxima diligen-
[illegible] ex Ignatij præ-
[illegible] tantaq; ac-
[illegible] Christianam philoſophiam
[illegible] vere philoſo-
[illegible] quæ grandis iam
[illegible] rebus ab-
[illegible] Ignatij vitæ genus
[illegible] neq; per ſu-
[illegible] egregie præſtitit, vt
[illegible] ſui ordinis
[illegible] domum noſtram qui-
[illegible] exararet, atq; de-
[illegible] hac luce res memorabi-
[illegible] commemoratione diuinitus ac-
[illegible] Hoc; quem graui-
[illegible] Domino ſupplicaret, repente vi-
[illegible] D. Benedicto ferunt olim
[illegible] animam ſocij luce
[illegible] Angelis in ſublime fer-
[illegible] regia conſcendere,
[illegible] diuinam accedit,
[illegible] rite appellandis,
[illegible] apparuit, ſic, vt in ijs
[illegible] ſine vlla dubitatione di-
[illegible] gaudio delibutus,
[illegible] temperare nequiue-
[illegible] maximus) prouincia nuper
[illegible] cum induſtria, & fide

verſa-

verſatur, ex ipſa rei nouitate ſuſpectus, & coniectus in carcerem ab Antiſtite Patauino, moxq. ab eodem dimiſſus perhonorifice fuerat, cumq. acrius denuo in proximorum ſalutem incubuiſſet, è magnis diurnis nocturniſque laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs miræ cuiuſdam ſanctimoniæ relictis indicijs, tum vero quòd qui ante obitum ſubniger fuiſſet, ac vultu deformior, in eiuſdem demortui facie tantus repente nitor ac venuſtas apparuit, vt eo ſpectaculo Codurius conſors prouinciæ animum exſaturare, & præ lætitia fletum cohibere non poſſet. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauiſus Ignatius, è Caſinate Romam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens; obuium habuit in itinere Franciſcum Stratam Hiſpanum, præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea non ignotum: qui cum è cuiuſdam principis viri familia, pertæſus aulicæ vitæ, militandi cauſa Neapolim peteret, vno Ignatij congreſſu atq. ſermone (quæ hominis erat in dicendo vis) á ſæculi ſtipendijs ad Chriſti vexilla facili negotio traduci ſe paſſus eſt: ac varijs deinde locis, eiuſdem Ignatij miſſu, & ſocietati noſtræ, & rei Chriſtianæ vniuerſæ concionator egregius haud mediocriter profuit; Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiã alij rebus gerendis idonei diuino impulſu paucis diebus adiuncti ſunt.

Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap. VII.

QVæ dum ardens Chriſti amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri, ſua quiſq. prouincia bene geſta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadrageſimam conuenere. Is fuit annus poſt Chriſtum natum M. D. XXXVIII. Tecto recepti ſunt à Quirino Guarzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in ſumma omnes egeſtate precario victitantes, communi conſilio ad rem Chriſtianam pro viribus adiuuandam aggreſſi, permiſſuq. Antiſtitum varia Vrbis templa ſortiti,

crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem ſcilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum ſtatum illum Minoreſanum (quem poſtea ob ſingularem, & eximiam illius temporis in ſe Dei benignitatem religioſo ioco primitiuam ſuam Eccleſiam appellare conſueuerat) non ſolum ex integro, ſed etiam cum fœnore ſibi reſtitutus eſſe videretur. Sed præter cetera quæ quod mortalem naturam exſuperat, verbis exſequi difficillimum eſt; quo die Romam acceſſit, res ei contigit vel ad memoriam poſteritatis inſignis, vel ad confirmandum in propoſito Ignatium ceteroſq; haud mediocriter efficax. Etenim orandi cauſa non longe ab Vrbe templum ingreſſo, qualia paſſim impoſita militari viæ cernuntur, ſtatimque vt ſæpe ſolebat, abſtracto à ſenſibus, atq; alta quadam animi contemplatione defixo, clariſſima in luce per ſpeciem illi ſeſe Deus pater oſtendit, IESV filio baiulanti crucem, & crudeliſſimis affecto ſupplicijs præſentem Ignatium, ſocioſq; commendans; quos ille cum in fidem ac patrocinium libentiſſime recepiſſet, ad Ignatium placido, & ſereno vultu cōuerſus, hæc ipſa effati verba dignatus eſt: „ EGO VOBIS ROMÆ PROPITIVS „ ERO. Quo tanto tamque diuino ſolatio mirum in modum erectus, & confirmatus Ignatius, ac ſocios deinde cō„ pellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum ſit, fratres: in „ crucem ne, an in rotam agi nos velit Deus, ignoro, vnum „ ſcio, quidquid eueniat, IESVM Chriſtum nobis propitium „ fore, ac ſimul totius viſionis ordinem expoſuit. Quę res nō in præſentia tantum illos inſolita quadam lætitia, & voluptate perfudit, ſed etiam in poſterum contra omnes difficultates atq; pericula magnopere corroborauit, ac munijt: atque idipſum vel in primis fuit cauſæ cur Ignatius confirmatæ poſtmodum Societatis ſalutare potiſſimum IESV nomen indiderit, quam tamen deinde verbo ſcriptoque minimam vocare ſolitus eſt; quòd reliquis religioſorum familijs (quas item ſocietates IESV licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de ſplendore, tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati monte animam Hozij Cælum intrantem videt. Cap. VI.

IGitur in ſecunda numinis voluntate, tamque liberali promiſſi mirum in modum læti, ſic tamen vt non ſine myſterio Chriſtum Dominum crucifixi maxime habitu apparuiſſe apud ſe reputarent, cum gratiarum actione ac prece ſanctam Vrbem ingreſſi, nihil antiquius habuere quam vt viatici nomine ſibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis conſilia in irritum cecidiſſent, prorſus ad nummum ijſdem à quibus acceperant, redderent; quæ, vtpote ſacra, in alios pietatis vſus, & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum ante conuenerat, ſuam, & reliquorum operam Pontifici maximo in Apoſtolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis inſignia, detulere. Neque aſpernatus eſt pia Patrum ſtudia Chriſti Vicarius: atque in præſentia, donec eiuſmodi aliqua ſeſe offerret occaſio, iuſſi Faber, & Laines in almo ſapientiæ Gymnaſio ſacras litteras profiteri, quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in ſcholaſtica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam ſæpe coram ipſo Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæſtionibus diſputant; interim Ignatius proximorum ſaluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum vero ſpiritualibus præſertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutiſq; iampridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies, præter ceteram turbam, inſignes aliquot viros diligenter excoluit, in ijs Gaſparem Contarenum Cardinalem, grauiſſimum Senatorem, eumdemque temporibus illis (quod eius varia monimenta præclara teſtantur) ingenij, & doctrinæ facile principem. Is, Ignatij prudentia, & conſuetudine vſque adeo captus eſt, tantumque eius præceptis conſilijſq; profecit, vt qualem dudum optauerat animi regendi moderandiq; magiſtrum, denique ſeſe Dei beneficio nactum eſſe affirmaret, idemque tradita ſibi Exercitia (quod exemplum apud hæredes hodieque aſſeruari perhibent) ſua ipſe manu perquàm accu-

accurate deſcripſit. Hunc imitatus Cæſaris procurator (de quo ſupra dictum eſt) Petrus Ortizius Theologiæ doctor inſignis, eaſdem exercitationes ad Chriſti Domini gloriam, & ſuam ſalutem omnino experiri conſtituit. Id quo liberius ſimul, & fructuoſius faceret, procuratione interim vicarijs delegata, cum paucis quotidianæ vitæ adminiſtris, & Ignatio præceptore in montem Caſinatem ſeceſſit, quo in monte antiquiſſimum, & nobiliſſimum cernitur Sancti Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipſos quadraginta piæ meditationi ex Ignatij præſcripto vacauit; idque tanto cum animi fructu, tantaq; acceſſione virtutis, vt quamquam Chriſtianam philoſophiam multo ante profeſſus, tamen ſe tum demum vere philoſophari, cœpiſſe fateretur, ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo ſeſe ad laborioſum Ignatij vitæ genus adiungeret, ſed cum id neq; per ætatem liceret, neq; per ſuſcepta negotia; certe quod proximũ fuit, egregie præſtitit, vt & ſanctimoniæ ac pietatis exemplo in poſterum ſui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde noſtram quibuſcumque poſſet rebus, perquàm ſtudioſe ornaret, atq; defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio in illa Caſinati commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro ſalute Baccalaurei Hozij quem grauiter ægrotare cognouerat, Domino ſupplicaret, repente vidit in ſpiritu (quod ipſum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Epiſcopi contigiſſe) animam ſocij luce clariſſima radiantem, deducentibus Angelis in ſublime ferri, atque ipſa demum cæli beatiſſima regna conſcendere, eidemque Ignatio, paulo poſt, dum ad rem diuinam accedit, in ipſo Miſſæ introitu, Sanctis omnibus rite appellandis, lucidiſſimum cæleſtium agmen ſubito apparuit, ſic, vt in ijs Hozium eximio fulgore micantem ſine vlla dubitatione dignoſceret. Qua ex vtraq; viſione tanto eſt gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequiuerit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat, vbi dum in officio, ſingulari cum induſtria, & fide

verſa-

verſatur,ex ipſa rei nouitate ſuſpectus, & coniectus in carcerem ab Antiſtite Patauino,moxq. ab eodem dimiſſus perhonorifice fuerat, cumq. acrius denuo in proximorum ſalutem incubuiſſet, è magnis diurnis nocturniſque laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs miræ cuiuſdam ſanctimoniæ relictis indicijs, tum vero quòd qui ante obitum ſubniger fuiſſet,ac vultu deformior,in eiuſdem demortui facie tamus repente nitor ac venuſtas apparuit, vt eo ſpectaculo Codurius conſors prouinciæ animum exſaturare,& præ lætitia fletum cohibere non poſſet.Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauiſus Ignatius, è Caſinate Romam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens; obuium habuit in itinere Franciſcum Stratam Hiſpanum, præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea non ignotum: qui cum è cuiuſdam principis viri familia, pertæſus aulicæ vitæ,militandi cauſa Neapolim peteret,vno Ignatij congreſſu atq. ſermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à ſæculi ſtipendijs ad Chriſti vexilla facili negotio traduci ſe paſſus eſt:ac varijs deinde locis,eiuſdem Ignatij miſſu,& ſocietati noſtræ, & rei Chriſtianæ vniuerſæ concionator egregius haud mediocriter profuit; Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiã alij rebus gerendis idonei diuino impulſu paucis diebus adiuncti ſunt.

Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap.VII.

QVæ dum ardens Chriſti amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri, ſua quiſq. prouincia bene geſta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadrageſimam conuenere. Is fuit annus poſt Chriſtum natum M.D.XXXVIII. Tecto recepti ſunt à Quirino Guarzonio ciue Romano,ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in ſumma omnes egeſtate precario victitantes, communi conſilio ad rem Chriſtianam pro viribus adiuuandam aggreſſi, permiſſuq. Antiſtitum varia Vrbis templa ſor-

titi, concionibus primum ciuitatem ad omne officium atq; virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Eccleſiæ inſtituto plebem pueroſq; Chriſtiana catecheſi (quæ iamdiu obſoluerat) vicatim erudire inſtiterunt. Ac licet pijs eorum ſtudijs dæmon omni conatu ſe opponeret, tamen partim exemplo vitę, partim aſſiduitate dicendi hortandiq; cum alia multa propediem aſſecuti ſunt, tum vero pręcipue, vt ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ frequens vſus (quo nihil eſt humano generi ſalutarius) diaboli fraude iampridem extinctus, magno vtriq; Chriſtianæ Reip. commodo in principe magiſtraq; orbis terrarum Eccleſia reuiuiſceret, ex quo deinde paulatim effectum eſt, iiſdem ſcilicet adiutoribus, non ſolum vt in Italia, Gallia, Hiſpania, ceteriſq; catholicis Europæ regionibus, verum etiam vt in ipſa India, atq; adeo in vltimis terris, vbi paulo ante ferales dæmonum dapes, & nefaria ſacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorum gaudio, per pænitentiæ ſacramentum frequenter elutis animi ſordibus, diuina paſſim conuiuia celebrentur.

Falſis criminibus circũuenitur Ignatius, & abſoluitur. Cap. VIII.

QVę nimirum ſatanas futura præſagiens, ipſis rerum initijs per ſe ſuoſq; ſatellites obuiam ire non diſtulit. Auguſtinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorſus indignus eo nomine atq; ordine. Is Lutheris impij ſectator occultus, per ambages identidem perniciosa dogmata ſpargebat è pulpito: ac miris artibus auditores a recta in Deum fide atq; à Romani Pontificis auctoritate ſenſim abducere conabatur. Id autem eo fidentius, quod per eos forte dies Pontifex aberat, maximis de rebus quę ad ſalutem Eccleſiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonenſis, Nicæam vſque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; communi conſilio totam ipſi cognoſcere atque inueſtigare non dubitant, ad eum concionatorem audiendum cum cetera multitudine ſemel iterumque conueniunt; quæ ratio diſputandi ſit, qui ſcopus totius orationis, diligenter attendunt, neque vero, peritos dogmatum quæ per id tempus in controuerſiam voca-

ban-

bantur, diabolici miniſtri feſellit aſtus, ac latens lupi ſub ouis pelle rapacitas. Itaque ſatis iam comperta atq; explorata re, primum ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad ſe delatum, quid auribus ipſimet ſuis deinde perceperint, ijs potiſſimum verbis exponunt, quibus non de populi modo ſalute ſeſe, verumetiam de ipſius qui populum peſtifera contagione inficeret, pro Chriſtiana caritate ſolicitos eſſe demonſtrent; rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigue dicta, quęque ad contemptum Sedis Apoſtolicę & Eccleſiaſticarum traditionum ac rituum facile trahi poſſint, ad Conciliorum decreta, normamq; ſinceræ fidei quamprimum interpretetur: vtque à deprauanda Romana ciuitate, atque à perturbando ipſo veritatis fonte in poſterum abſtineat. Ille (qui faſtus hæreticorum eſt) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primo eleuare, & eludere; deinde vbi ſe varijs vrgeri ac premi argumentis, & rationibus vidit, verſante animum ſimul ira metuque, pauca præfatus quæ ad occultandam in præſentia improbitatem valerent; cum inanibus promiſſis Dei famulos ab ſe dimiſit. Deinde vt ſe à timore collegit; diabolicis actus furijs, & amicorum opibus fretus, quos ille ſibi multos potenteſque parauerat, ad inſtitutam agendi conſuetudinem pari ſcelere atque impudentia redijt. Quod vbi ſenſere Patres, in re tam atroci, tamque periculoſa nequaquam lenibus rati opus eſſe remedijs: conſilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ ſtudioſis, dignum ſacrę Theologiæ doctoribus, vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex ſuperiore loco ſuis ipſi concionibus refutarent. Id ergo cum facere inſtituiſſent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatiſque ad ſe confeſtim amicis rabiem doloremque ſuum impertijt, etiam atque etiam obteſtans, ne tantam ac tam inſignem iniuriam inultam eſſe paterentur. Illi & eadem laborantes opinionũ inſania, & magiſtri ignominia valde commoti, facta conſpiratione, Ignatium, & ſocios omni dolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, ſed etiam, ſi res procedat, vita ſpoliare conſtituunt. Primum

mum igitur tota Vrbe fictis criminibus diſſipant, Ignatium ſocioſque omni ſcelerum genere coopertos, tum in Hiſpania, tum in Gallia, quin etiam nuper Venetijs falſæ religionis, & probri flagitijq; damnatos; & elapſos è iudicum manibus, ad corrumpendam iuuentutem ſpecie pietatis Romam ſe contuliſſe; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios criminando accuſandoque, per ſummam iniuriam quærere, vt ſibi apud imperitum vulgus famam ſanctitatis eruditioniſq; concilient. Cum aures nacti ſecundas, hæc & alia id genus quàm appoſitiſſime ad veritatis imaginem, & per ſe ipſi, & per emiſſarios oppido ſererent; tantam in inuidiam, & odium breui ſeruos Dei adduxerunt, vt eos multi iam quaſi facinoroſos ac fugitiuos horrerent; ipſorumq; congreſſum, & conſuetudinem vulgo refugerent. Cumque iam res è ſententia flueret, læti ſucceſſu aduerſarij, præterea promiſſis ingentibus onerant ſubornãtque qui iiſdem fere nominibus quæ ſparſa in vulgus fuerant, apud Vrbis Præfectum inſontes accuſet. Has vero partes inexpiabili ſcelere ſibi deſumpſit Michael Hiſpanus quidã, qui iam ante Pariſijs in Ignatium debacchatus, ac deinde ſingularibus ab eodem Ignatio lucrandi fratris mirabiliter cupido prouocatus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt fere fit) minime vulgari perfidia atque impietate rependit; atque vt Ignatium, & ſocios familiariter nouerat, confictis quàm maxime ad ſimilitudinẽ veri criminibus, apud Pręfectum ſane magnam in ſuſpicionẽ cunctos adduxit. Omnino res erat inſigni infamia; nec modo in Vrbe vulgi ſermonibus terebatur, ſed apud exteras quoq; nationes atq; prouincias aduerſariorum nuntijs ac litteris percrebuerat, Ignatianos cum ſuo capite, deniq; manifeſtorum ſcelerum, hæreſiſq; conuictos teneri: videlicet, vt quas noxij varijs locis effugiſſent pœnas, eas iuſto Dei iudicio Romę in celeberrimo totius orbis terrę theatro perſoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretuſque tum præclaro conſcientiæ teſtimonio, tum etiam Chriſti promiſſis, qui ſe illi Romæ propitium ſpoponderat fore; omnes inimicorum impetus, totamque belli procellã inuicto animo ſuſtinebat. Deumq. vna cum ſocijs pro aduerſa-

ſariorum ſalute precabatur aſſidue. Iamque cauſæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epiſtola, quam antea Michael, recentibus quibuſdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) ad amicum neſcio quem ſumma cum Ignatij & ſociorum laude perſcripſerat. Ea videlicet epiſtola, delatoris cauſam iugulauit, namque vbi iudicij aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitam ac mores improbe mentitus eſt Michael. ad quę cum Ignatius admodum ſedate reſpondiſſet, prolata ad extremum epiſtola ac recitata, inſtitit ab aduerſario quærere, numquid earum rerum meminiſſet? num chirographum agnoſceret? Tum ille re inopinata perculſus, victuſq; conſcientia, repente palleſcere, titubare, frigido ſudore perfluere, quod vbi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuerſinus, vir prudens, & in cauſis cognoſcendis apprime verſatus) confeſtim ſuſpicatus coitionem ac dolum, data opera Michaelem diligenter interrogat: cumq; non obſcuris veſtigijs ad ipſa fraudis cubilia perueniſſet, ſeuerum calumniæ vindicem ſeſe præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem) quanquam Ignatio pro ipſius periculo deprecante) inſuper multauit exſilio. Poſt hęc Ignatius flagitare, & vrgere, vti conſpirationis nefariæ principes, quæ priuatim in circulis cœtibuſque iactarant, eadem corã Pręfecto palam ac legitime exponerent, vt ſibi diluendi crimina, & ſe ſocioſq; purgandi copia fieret. Miſſo igitur viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, veteratores & callidi, & cum in foro iudicijſque diu multumque verſati; tum etiam recenti Michaelis malo facti cautiores, vbi ad tribunal adfuere, per ſũmam diſſimulationem ſe de Ignatio ac ſocijs & ſentire quàm optime, & ad eã diem ſenſiſſe reſpondent: neq vllũ eſſe crimen, quod ipſi quidem in eorum vitã moreſque conijciant. Atque hęc, & alia eiuſmodi coram iudice: rati nimirum fore, vt Ignatius præclare ſecum actum exiſtimans, quòd imminens calumnię periculum euaſiſſet; tam illuſtri præſertim accepta ſatisfactione proinde quieſceret. At ille multa ac magna, quæ ad iuuandam Eccleſiam pertinerent, mente ac cogita-

tione cōplexus; veritusq. ne ſi quid ſuſpicionis incommodę, aut ſi qua dedecoris nota naſcenti Societati adhæreſceret, vel omnes in poſterum ipſius conatus irritos redderet, vel certe magnum rebus gerendis impedimentum afferret; à Præfecto etiam atq. etiam poſtulare, ne fictæ aduerſariorum palinodię fidem haberet: eos quippe alia cum ſermonibus, tum per epiſtolas longe lateq. vulgaſſe, ac quæ tunc ad tempus accōmodata, iudicij metu perterriti dixerint, quæ niſi à magiſtratibus rite cognita & quæſita publice coarguantur, malo videlicet publico per ſummum nefas hæſurám in Societate magnam infamiam, proinde iure ſe poſtulare, vt in ſua dicta vitamq. omnem diligenter inquirat; ſe ſuoſq. ad cauſam vſque cognitam in vinculis habeat, ac prout reipſa compererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contra, aduerſarij, veriti ne ſi quęſtio peragere tur, ingenti ſuo periculo ac damno paterent ipſorum artes atque mendacia, per ſe ſuoſq. omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab inſtituta cognitione deſiſteret. Iamq vt pote qui plurimum opibus & gratia poterant; in ſuam ſententiā non modo Præfectum, ſed Legatum etiam, qui Vrbi pro Pontifice ſummo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanum adduxerant, quinetiam ex ipſiſmet Ignatij ſocijs non deerant, qui, aduerſarijs iam à ſuſcepta actione deterritis, & ſponte cedentibus, non vltra inſtandum, vitandas lites, paci, & quieti conſulendum eſſe cenſerent. At vero Ignatius in poſterum longe proſpiciens, eoque iudicio non tam ſuam, quam Chriſti Domini cauſam agi prudenter animaduertens, nullis neque minis, neque promiſſis, nec ſuaſionibus de ſententia deduci ſe paſſus eſt, cumque omni ad eam rem conatu non ſemel adhibito, propter aduerſariorum gratiam atque potentiam nihil plane proficeret; non dubitauit, conſulto per ſacrificia preceſque Deo, ad ipſiuſmet Pontificis maximi fidem opemque confugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam æſtate redierat, & in Tuſculano ſeceſſu valetudinis cauſa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admiſſus Ignatius, Latino ſermone (quippe qui nondum ſatis Italice noſſet) eidem

ex

ex fide retulit, quo conſilio a militari vita ſeſe ad animorum auxilium, atq. ad litterarum ſtudia tranſtuliſſet; ac dum rem Chriſtianam pro virili parte adminiſtrat, quoties, quot locis, quibusve nominibus accuſatus & abſolutus fuiſſet. Nuper etiam ab Hieroſolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipſe non ignoraret), ſe ceteroſque eiuſdem inſtituti laboriſque ſocijs, qui ſe vitamq. ſuam ad Chriſtianæ religionis amplificationem Sedi Apoſtolicæ mancipaſſent, cum maxime in vrbe Roma populum docere inſiſtunt, paratique in omnem quamuis arduam atque longinquam expeditionem, eiuſdem Pontificis reditum nutumque auide prȩſtolantur; circumuentos repente iniquorum inſidijs, & ſummam in inuidiam non modo in Vrbe, ſed etiâ apud remotas nationes adductos, ne id quidem â magiſtratibus obtinere poſſe, vt iacta in ſuos mores vitamqne crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ vtilitatis & nominis rationem (quamuis ea per ſe negligenda non ſit) minus antiquam eſſe: ſed quoniam eodem iudicio & ipſorum exiſtimatio, & animarum ſalus agatur (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate ſolum, ſed etiam fama niti) petere ſe & orare, ne grauetur pro ſua ſapientia ac poteſtate perficere, vt præfectus Vrbis inchoatam quæſtionem primo quoque tempore peragat; ne in Vrbe totius ȩquitatis parente, contra paucorum factionem opeſque nullum inopiȩ ac ſolitudini præſidium fuiſſe videatur. Sub hæc audita Pontifex bono eſſe animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipſius & ſociorum induſtria & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium vtiq. reddat Ignatio cauſam rite cognoſcat, feratque pro veritate ſententiam. Equidem hoc loco adeſſe mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cæli cardines otiari, non minus inepte, quàm impie fabulantur, ex ijs quippe quæ conſequuta ſunt, nemo ſanus, paternam cæleſtis numinis curam ac prouidentiam in ſuos, non clare perſpiciat. Cum enim tota aduerſariorum actio ea maxime calumnia niteretur; Ignatium ſocioſque varijs locis iure damnatos, ambuſtoſque iudicij

flamma, per dolum effugiſſe; cumque longum & operoſum eſſet, nemine præſertim neceſſaria in eam rem impendia ſubeunte, ex tam remotis diſiunctiſque prouincijs rei geſtæ ſeriem litteris conſignatam, teſtibuſque firmatam ex forenſi formula petere; plane diuinitus factum eſt, vt quotquot in Italia, Gallia, Hiſpania Ignatij iudices extitiſſent, ſub ipſum ferendæ ſententiæ tempus Romam fere omnes alius alia de cauſa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiſcopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteque cognorat, grauibus de cauſis Neapolim a Cęſare miſſus, in reditu commodum Romæ ſubſtiterat, Venerat eodem ė Gallia, Pariſienſis Inquiſitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt ſupra dictum eſt, ſemel iterumque ab improbis fuerat accuſatus. Denique in tempore Gaſpar etiam Doctus à Venetijs adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatiũ quæſtioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduerſariorum commenta detexere, cum ſumma teſtificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Prætetea litteræ ciuitatum, apud quas Italia tota Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnum pondus ad illuſtranda ipſorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam vero Hercules quoque, ſecundus hoc nomine, Dux Ferrarienſium, qui Patribus familiariter vſus, ijſdemq. paccata ritu Chriſtiano confeſſus, ex eorum etiam manibus corpus Domini ſumpſerat; libentiſſime fecit non modo vt per epiſtolam, ſed etiam vt per legatum perſpectæ ipſorum innocentiæ ac ſanctitati debitum teſtimonium laudeſq. tribueret. Quibus rebus adductus Vrbis Præfectus, vrgente præſertim Pontificis iuſſu, quamquam aduerſarijs omni ſtudio contra nitentibus, denique ſua ſententia Ignatiũ & ſocios omni non modo culpa, ſed etiam culpę ſuſpicione liberauit verbis ampliſſimis, eiuſq. ſententiæ, ad vindicandam inſòntium famã, varias in prouincias teſtato deſcripta exempla dimiſſa, quibus ex rebus dici vix poteſt quantum Patribus vbiq. honoris & exiſtimationis acceſſerit. Atq. hac maxime ratione diu ſuppreſſa atque occultata veritas extulit aliquando ſeſe, ac ma-

litia

litia ſuperata, proceſſit in medium: quæque machinamen- ta diabolus ad teneram adduc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificioſe parauerat, ea ipſa moderante rē numine, in eius maxime decus & incrementa ceſſere. At vero inſidiatorū longe diſſimilis fuit exitus. Namq. adminiſter conſceleratæ calumniæ Michael, fraude pateſacta (quemadmodum dicebamus) in exſilium actus eſt: E ducibus vero (quos nominare hoc loco neceſſe non eſt) vnus paulo poſt iudicium graui correptus morbo, ſemet acriter ac dolenter incuſans, cum inſigni facinoris deteſtatione diem obijt. Alter, cum deinde manifeſtis hæreticarum opinionum indicijs teneretur, mature ſibi fuga conſuluit, effigiemque ſuam pro ſe iudicibus cremandam reliquit tertius, eodem nomine comprehenſus, & cognita cauſa perpetuo addictus carceri, ad extremum tandem morte iam imminente reſipuit, eidemq. animam agenti quidam è Societate ad vltimum vſq. ſpiritum aſſedit; quæq. illi tempori tribui ſolent, pietatis & caritatis officia præſtitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conſpirationem ſceluſque conflarat, intra catholicorum caſtra per fraudem aliquandiu verſatus, cum religionis ac pudicitiæ ſimulationem vltra ſuſtinere non poſſet, larua depoſita, palam fidei & continentiæ bellum indixit, atque ad optata hereticorum luſtra popinaſq. ſe contulit.

Ignatius & ceteri Patres de cōſtituēda Societate deliberāt Cap. IX

HAc igitur falſæ accuſationis procella Ignatius ſocijque defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuerſi communiter, & ſinguli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde partim quòd aliqui ſubinde ad Ignatij inſtitutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è ſuo numero varias in vrbes atque prouincias iam tum rogatu Principum à ſummo Pontifice deſtinari; viſum eſt faciendum, vt de ſtabilienda quàm maxime ad Dei gloriam, ſalutemque animarum Societate primo quoque tempore inter ſe conſulerent, ad eam quippe diem, communi tantum officio ac pietate du-

cti,

ēti ſine certis & proprijs legibus ac magiſtratibus vixerant ? Ergo precationibus, ieiunijs, & ſacrificijs in eam rem quàm accuratiſſime abhibitis, quotidianæ vitæ munera laboreſque ita partiti ſunt, vt diurna tempora Dei verbo, conſuetiſque functionibus; nocturna vero priuatis inter ſe colloquijs & neceſſariç cõſultationi darent. Prima igitur nocte quæſitum eſt, vtrum Pontificis iuſſu digreſſi, prout ſe daret occaſio, ſuam quiſque ſine aliorum conſenſu vel reſpectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locíſque diſiuncti, animorum tamen conſpiratione, & meritorum communione, vt adhuc fuerant, ſic in poſterum coniuncti eſſe deberent, dictiſq. ſine variatione ſententijs, nullum fuit dubium, quin tam ſuauis, tamq. arcta ſocietas, Dei prorſus munere ex tam diuerſis moribus linguiſque coalita, omni conatu ſtudioq. retinenda foret; tum ne qua Spiritui ſancto iniuria fieret a quo diuinitus fuerant in eam conſuetionem adducti; tum vero, ne concordiæ atq. vnitatis bonum amitteretur, quo nihil eſt ad res magnas atq. arduas moliendas, & obſtantia quæque perrumpenda, valentius. Cum hæc & alia multa in eam ſententiam ingenti alacritate & gaudio ſpirituali pro ſe quiſque dixiſſet, magnopere incenſis ad mutuam caritatem & beneuolntiam animis cœtus ille dimittitur. Proximo deinde conſeſſu de religione relatum eſt, placeret ne ad vota duo Paupertatis Caſtitatiſque rite ſuſcepta, tertium perpetuæ item Obedientiç adiungere, & è ſuo corpore eligere, qui ceteris ampla cum poteſtate prçeſſet. In eam rem, quod maioris momenti videbatur eſſe, diem proferri placuit, ſpatiumque ſeorſum ſingulis ad deliberandum dari, atq. interim inſtauratis precationibus & ſacrificijs, diuinæ ſapientiæ lumen opemq. diligenter expoſci. Vt igitur eius conſultationis dies aduenit, omnium in vnum cõgruere ſententiç, quandoquidem Chriſtũ Dominum ac magiſtrum ſibi pro viribus imitandum cuncti ſuſceperant, quoniam ille ſeſe perfectum atque integrum holocauſtum Deo parenti pro ſalute humani generis obtuliſſet, prorſus oportere vt ipſi quoque pro ſuo modulo Chriſtum effingerent: ac quemadmodum ſingulorum corporis bona per volunta-

riam

r'api inopiam,corpus ipſum per caſtimoniam Deo immolatum eſſet; ſic animus quoque ante cæleſtes aras per obedientiam ſpiritualis victima caderet,præſertim cum hoc ſacrificio nullum diuinę maieſtati gratius aut ſuauius eſſe conſtaret. Ergo ſine controuerſia deligendum videri, cui omnes in terris tanquam Chriſto parerent;cuius in verba iurarent; deniq. cuius ſibi nutum ac voluntatem inſtar diuini cuiuſdã oraculi ducerent. His ita conſtitutis, deinceps quæſitum de huius ipſius poteſtate, vtrum certo dierum ſpatio definitam, an verò perpetuam eſſe oporteret. Perpetuam eſſe placuit omnibus, idq; cum alias ob cauſas, quas commemorare hoc loco neceſſe non eſt, tum vero vt negotia grauiora,quæ ad conficiendum non modo plenæ libertatis, verum etiam longi fere temporis indigent,leniter, & ex animi ſui ſententia poſſet ad exitum ſine vlla trepidatione perducere. Additum ad hæc vt Societatis candidati, cum alijs experimentis, tum vero præcipue ſpiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infimis publici alicuius valetudinarij miniſterijs probarentur. Itemque, vt quicumq; Societatis inſtituta profiterentur, ij ad tria ſolemnia vota,quę nobis cum alijs dicatis Deo familijs fere communia ſunt, quartum nominatim ad iungerent, quaſcumque ad fidelium vel infidelium terras Chriſtianæ rei cauſa Pontifici maximo ipſos mittere placuiſſet, eo ſine vlla tergiuerſatione, atque adeo ſine vlla non modo mercede,ſed ne viatici quidem petitione proficiſcendi ac ſimul concepta verborum formula ſeſe obſtringerent; puerili ætati per catechefim erudiendæ quod hoc remedio nullum fermè efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Atq. hoc maxime quarto voto à ceteris religioſis minima Societas noſtra diſtinguitur. Hęc igitur, & alia id genus nõnulla per eos dies ab Ignatio, patribuſq decreta ſunt:eidemque Ignatio negotium datum, vt ea in ſũmam redacta, Pontifici maximo primum Apoſtolica auctoritate ſancienda atq. approbãda proponeret;deinde vt eadem ipſe poſtea per otium fuſius explicaret ordinaretque, & quam accõmodatiſſima ad Societatis vocationem & ſpiritum leges canoneſq. perſcriberet.

Pa-

Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. **Cap. X.**

SVb hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Eccleſiaſtici vineas poſtulauit. Id noſtræ Societati fuit Apoſtolicę peregrinationis exordium. Ennio Verulano, S. R. E. Cardinali per eos dies cum ampliſſima poteſtate legatio Parmenſis obuenerat. Huic, Pontificis iuſſu, legationis comites, & rerum ſpiritualiũ adminiſtri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab Ignatio lati: Senas vero in Etruriam, Paſchaſius ad inſtaurandam ſacri cuiuſdam cœnobij diſciplinam ab eodem Pontifice miſſus eſt. In Aenariam ſeu Inarimem inſulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de cauſis abijt. Ac per idipſum tempus etiam in extremas terras primum Societati patuit aditus. Braſilicam oram, & prętere quidquid inter inacceſſum olim Bonę ſpei promontorium, vltimoſque Sinas interiacet maritimi tractus, Indo, & Gange ſuperato, Luſitani, armatis claſſibus; ante annos aliquot, ingenti auſu, & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerant, neq; Ioannem hoc nomine tertium Luſitaniæ Regem inſigni virtute ac pietate virum, vlla magis angebat cura, quàm vt barbaras illas nationes a miſera dæmonum ſeruitute ad vnius veri Dei notitiam cultumq; traduceret, atq; ob idipſum, quos in ea mitteret loca præcones Euangelij, & moribus, & eruditione præſtantes, tota Europa impendio conquirebat. Eius rei conſcius Iacobus Gouea; is qui Pariſijs in ipſo virgarum periculo ſingularem Ignatij fidem virtutemque, ingenti cum admiratione cognorat, proculdubio ſtatuit, illum, & ſocios ad Indicam expeditionem fore quàm accommodatiſſimos, quoniam quidem ab Hieroſolymæ acceſſu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia ſubſtitiſſent. Neq; tamen quidquam eius conſilij ratus imperiendum Regi antequam ipſius Ignatij voluntatem exploraſſet; pro amicitia ad illum ſcribit, quàm libente Luſitaniæ Rege, quàm ſpatioſus bonorum induſtrię pietatiq; campus in Indiæ pateat; ſibi quidem, quando illum, & ſocios ab

Hie-

Hieroſolymitana curatione arceat bellum, ſanctiſſimis ipſo-
rum ſtudijs prouinciam in primis aptam videri. Si conditio
placeat, vltro ſemet apud Regem totius negotij fore inter-
pretem pollicetur. Ad ea, cum gratiarum actione reſcripſit
Ignatius, neq; ſe, neq; ſocios eſſe iā ſui iuris, quippe qui ſum-
mo Chriſti Vicario ſemetipſi perpetuo nexu Obedientię mā-
cipaſſent, proinde agēdum eſſe cum Romano Pontifice: quid
quid ille iuſſiſſet, id vero ſine mora facturos. Quo acceptore
ſponſo Gouea, cū facile ſperaret à Pontifice impetrari poſſe;
rem totam Regi ſuo per litteras aperit, ipſumq; exemplar
epiſtolæ Ignatij ad eū mittit cum ſummis illius & ſociorum
laudibus etiam atque etiam ſuadens, vt eiuſmodi virorum
opera potiſſimum vtatur, neu tam præclaram occaſionem
elabi patiatur è manibus, cui ſimilem fortaſſe nullam ſit in
poſterum habiturus. Haud incaſſum adhibita hortatio, quip-
pe Rex & ſua ſponte iam incitatus, & Goueæ talis viri mo-
nitis & auctoritate permotus, confeſtim Petro Maſcarenię,
ſuo apud Pontificem maximum Oratori mandat mox in Lu-
ſitaniam redituro, det operam vt quàm plurimos ex Ignatij
diſciplina ſecum deducat, Euangelij cauſa mittendos in In-
diam, eaq. de re cum Ignatio quamprimum agat: ſi res cum
illo minus procedat, omni conatu cum ipſo Pontifice tranſi-
gat: vtique, ne ſine tali comitatu reuertatur ad ſe. Hoc tam
ſeuero mandato legatus accepto, ſine cunctatione Ignatium
conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolen-
tiæ; mandatum ſui Regis exponit, Patreſq. minimum ſex
in miſſionem Indicam poſtulat. Ad quem ille ſubmiſſa ora-
tione, tam honorifico Regis de ſe iudicio gratias cum egiſ-
ſet, eadem ferme, quæ ad Goueam, reſpondit: quod ab ſe pe-
tatur, totum id è ſummi Pontificis voluntate imperioq; pen-
dere, qui tamen, ſi, quid ego ſentiam quæris (inquit Igna-
tius) vnum aut alterum fortaſſe tibi conceſſerit, plures vero
nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem poſtulato
perſiſteret, Dei fidem, & hominum teſtans, nuſquam ope-
ram collocari fructuoſius poſſe, tum Ignatius, quaſi futura
præſagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, melio-
ra, clariſſime orator, quippe ſi è tam exiguo numero, ſex vnā

dumtaxat in prouinciam demas, quantulum, quæſo, reliquo terrarum orbi ſupererit? Neq; tamen idcirco ille ab incœpto deſiſtit, quoniam Ignatium flecti poſſe diffidat, ad ipſum adit Pontificem, narrat quid ſibi ab Rege mandatum ſit, ſuppliciter etiam atq; etiam obſecrans, ne in tam honeſta cauſa, tamq; pia, fruſtrari ſe, Regemq; ſuum concepta per opportuni ſubſidij ſpe patiatur. Hic pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potiſſimum, vt par erat, peti ſacri Euangelij nuntios, & inſuper, tanto Regi, tamq. de Romana Eccleſia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet ſeruis Dei ad omne paratis obſequiū abuti pro poteſtate videretur (qua erat lenitate ac ſapientia vir) audito legato, rem ipſam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (ſane quàm ægre ferente Maſcharenia, neq. tamen aſpernante quod datum eſt) poſt multas in eam rem fuſas ad ſuperos preces, quemadmodum antea ſignificauerat, duos dumtaxat glorioſo muneri deſtinauit; Simonem Roterigiū Luſitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romam euocatus, grauiter iſchiade laboraret, neque legatus Regius maturo iam reditu exſpectare diutius poſſet, ægro Bobadillæ, ſibiq. vicem ereptam dolenti, Franciſcus Xauerius repente ſufficitur. Erat omnino laborioſa prouincia, iterq. longinquum: &, cum fere nullam in ſpem reditus, tum vero in apertum pæne quotidie vitæ diſcrimen. Sed quæ alios ab eiuſmodi conſilio retardaſſent, ea ipſa incitamenta fuere Patribus, cum ſe quiſq; tali ſorte præ ceteris beatum exiſtimaret. Ac Simon quidem parata in Luſitaniam naui celeriter anteceſſit, ac deinde Regis Luſitaniæ iuſſu, procerumque rogatu, quamuis inuitus, in eadem prouincia ſubſtitit, Xauerius autē, vti delatum ad eum eſt, confeſtim exſiluit gaudio, datoque ſibi tempore vix quod ſatis eſſet ad laceram attritamq; tunicam reſarciendam, & ſalutandos fratres; cum legato poſtera die profectus eſt, immortales agens Domino gratias, quòd ſe deniq; voti compotem effeciſſet. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus, animarum, iam ante miſerari, & meſſis potiſſimum In-

dicæ

dicæ magnitudinem crebris conſueuerat vſurpare ſermonibus. Quin etiā per quietem non ſemel erat ſibi viſus Aethiopem in humeros ſuſtuliſſe vſque adeo ponderoſum, vt ipſa oneris magnitudine excitaretur è ſomno mire defatigatus, membriſq; omnibus dolens: continuoq; rem omnem Iacobo Laini patefaciebat eiuſdem cubiculi ſocio. Hæc igitur fuere noſtris hominibus Pontificiæ miſſionis initia: Patreſq; in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, inſtitutiſque ſupplementi cauſa tota ferme Europa collegijs, domibuſve, res eas Deo duce atque adiutore geſſere, quæ proprio, & quidem iuſto volumine ipſæ per ſe ad enarrandum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. *Cap. XI.*

NEq; vero Ignatio, & ceteris qui remanſerant Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. inſignis annonæ caritate, ac per hiemem præcipue tanta frugum inopia, vt paſſim iacentes in publico pauperes frigore fameq; confecti, miſerandum in modum exſpirarent. Quo ſpectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati ſibi omni ope ſubueniendum putauit. Iamque è Garzonij villa, cum ſuis in Vrbis frequentiora loca migrauerat, laxiore ſibi ab amicis domo conducta, ad circum Flaminium, in ea regione quæ Sancti Angeli ad forum Piſcarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla cœnatione ſœno ſtraguliſq; diſpoſitis, & in pauperum alimenta eleemoſynis vndiq; corrogatis, in omnes partes dimiſit qui in id hoſpitium, vt quemq; periclitantem extrema inopia inueniſſent, vel inter manus, prout res ferret, vel geſtatoria ſella deueherent. Cum ſtrenue curaretur, adhibitis etiam vbi opus eſſet, adiutoribus baiuliſque, breui numerus decumbentium ad quadringentos aſcendit. Hic vero, eodem Ignatio præſide ac duce, Patrum fratrumque ſeſe caritas ac virtus exercuit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præſto aderant. Inde ad ſua quiſque officia diſcurrere ſine vlla perturbatione vel tumultu; alij recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum ſordibus in

lectu-

lectulo collocare; alijs aſſidere languentibus, eoſdemque amiciſſimis conſolari verbis. Hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde miſſos inſtruere, illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretioſa inſtillare liquamina; hi cubilia ſternere, illi ſcopis pauimenta purgare: denique certatim omnes munere ſuo ita fungi, vt præclare teſtarentur, in minimis illis agnoſcere ſe Regem regum, & dominum dominantium: neque vero corpora ſolum egentium, ſed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Chriſtianæ doctrinæ præceptis probe inſtituti, multi à turpi quæſtu, fraudibuſque deterriti, & quod caput eſt, ſacra omnes confeſſione expiati, ac pane cæleſti longo interuallo refecti ſunt. Deinde vt aliqui conualuerant, ſuccedentibus inuicem alijs, cùm tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ ſubſidio dimittebantur. Ea res per Vrbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio: atque ad eam Chriſtianæ humilitatis caritatiſque officinam viſendam interdiu promiſcua turba, noctu vero etiam viri principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis, vt quidam, cum præſentes non ſuppeterent ſibi nummi, depoſitis illico in vſus pauperum veſtimentis domum ſeminudi reuerterint. Alij etiam ſancta æmulatione incitati eiuſdem conditionis homines, quorum non deerat paſſim copia, hoſpitio ſuſceptos benigne curarunt. Multi præterea proceres, in glorioſi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ ſummam vltro detulere non leuem. Qua in re Margaritę Auſtriacæ Caroli V. filiæ, Octauio Farneſio nuptæ, Placentinorum, & Parmenſium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq; eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, ſe vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquam in ſuas, & ſuorum neceſſitates erogare poſſe; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem niſi in externorum pauperum commoda inſumpſerit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omnium prorſus ratio conſtaret. Atque hunc maxime in modum labor ad exactam vſque hiemem ſecunda ciuitatis admurmuratione perductus, ac vere demum ineunte, frumenta partim ab ijs

qui ſuppreſſerant, ſponte prolata; partim à magiſtratibus aliunde conuecta ſunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauiq; perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad ſolitos quæſtus & opificia rediit.

Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap. XII.

INterea, cum ad Ignatium ſtudio religionis aliqui ſubinde ſe adiungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante ſuſcepti, quidquid à publcis occupationibus otij datum eſt, in eam ipſam rem diligentiſſime contulit: ac primum totius inſtituti formulam (fuſius poſtea explicandam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter: deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maximus per autumni ferias è turba negotijſq; Tibur ſeſe receperat; eam formulam auctoritate Apoſtolica ſanciendam eidem Pontifici ſuppliciter obtulit per Gaſparem Contarenum Cardinalem, de quo ſupra dictum eſt, ob egregiam virtutem ſapientiamq; Principi in primis acceptum, noſtriq; ordinis amiciſſimum, quam ille vbi perlegit, confeſtim, Spiritus, inquit, Dei eſt hic, ac multa præterea in eam ſententiam adiunxit, quare confideret recentem huiuſce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, afflictis Eccleſiæ rebus non leui tum præſidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in tanta re ne minus conſulte quidpiam ſtatuiſſe videretur, totum negotium delegauit tribus viris è ſacro Collegio Cardinalium, apud quos minimum loci fore putauit gratiæ. In ijs fuit Barptolemæus Guidicionius Lucenſis, vir diuini humaniq; iuris apprime peritus, idemq; nouarum religionum adeo non amicus, vt de ijs ad certum numerum redigendis librum etiam conſcripſiſſe dicatur. Is, præiudicata iam cauſa, collegas nequaquam propenſos in Ignatium, facile in ſuam ſententiam adduxit, certamq; propemodum confectamque rem, conſilio & auctoritate ſua pæne diſcuſſit. Quod vbi ſenſit Ignatius, parum præſidij ratus in hominibus eſſe, ad opem diuinam de more confugit, ac preter ieiunia, ſupplicationes, ceteraque ad numen propitiandum adhiberi ſolita, cæleſtes

inſuper hoſtias eo tantum nomine per ſe,& per amicos immolauit ad tria millia. qua procuratione, intra finem anni vertentis cum ceterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata voluntas eſt, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino ſentiret, huic tamen refragari ſe vltra negaret poſſe, diuino videlicet monitu, & occulta ſpiritus operatione vehementer inſtinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumq. ſpem varijs fruſtrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum ceteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro ſuſcepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentiſſimo animo,& Societatem ipſam, & Societati inditum nomen rite ſancteq approbauit V.Non.Octobris, anno M.D.X L. idque teſtatum voluit eſſe publicis litteris eodem die locoq. datis,cum eo tamen,vt in vniuerſum ſocij ne plures ſexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quaſi probatio; ſi quidem triennio poſt cum varijs locis atque prouincijs Deo aſpirante conſtaret egregius opere fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino ſublatus eſt; liberumque Ignatio,& ſuceſſoribus relictum, cuilibet petenti Societatem dare: quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias anno M.D.X L I I I.

Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. *Cap. XIII.*

IGitur poſt multas difficultates approbata deniq. Societate; gratiæ primum (vt ęquum erat) actæ ſuperis, quorum benignitate res bene feliciterque vertiſſet; deinde, quoniam in dies à Pontifice miſſio Patribus imminebat; è ſuo corpore Præpoſitum Generalem (ſic enim qui cunctis præeſſet appellare placuerat) primo quoq. tempore deligere viſum eſt.Societatis autem ſtatus per id tempus erat eiuſmodi. Franciſcus Xauerius, & Simon Roterigius in Luſitaniam erant profecti. Petrum Fabrum Cæſaris legatus Ortizius ad Vormatienſem conuentum Pontificis permiſſu in Germaniam adduxerat. Iacobus Laines Parmę, Claudius Iaius Brixiæ, Senis Paſchaſius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla diſceſſerat. Cum Ignatio Romæ duo dumtaxat è

Patri-

Patribus verſabantur, Salmero, & Codurius, tyrones vero, qui nomen dederant Societati, partim apud Ignatium erant, partim ſtudiorum cauſa ab eodem Pariſios miſſi, neceſſaria ad bellum ſpirituale arma enixe parabant, quidam etiam ad res domeſticas componendas in Hiſpaniam profecti, & concionibus iam tum, & colloquijs, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longe lateq; vulgauerant. Hoc Societatis ſtatu, cum Præpoſiti eligendi tempus adeſſet, Patres qui quidem in Italia erant, per litteras moniti, quod rei Chriſtianæ commodo facere poſſent, creandi Præpoſiti cauſa ad Vrbem accederent; ſub initium quadrageſimæ anni M.D.XLI. conuenere omnes, vno dempto Bobadilla quem in oppido Biſiniano cum maxime res gerentē, abduci rurſus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, ſuum quiſq; in ſchedula ſuffragium rite obſignatum, partim in diſceſſu reliquerant Romæ, partim deinde miſere incluſum epiſtolis. Ac primum tridui ſupplicatio indicta, vetitumque inter ipſos de Præpoſiti electione colloquium eſt, deinde coniectis in vrnam ſchedulis, triduum inſuper continuatæ præces: ac ſeptimo denique die legitime extractis recitatiſq; ſuffragijs, Præpoſitus declaratur Ignatius, nemine præter ipſum Ignatium diſcrepante: namq; is conſulto, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo, ceteros quodammodo notaſſe videretur; in ſchedula ſcripſerat, ſe ad eum accedere, in quem plurima ſuffragia conuenirent, vno ſe dumtaxat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatium venerabundi accurrunt Patres, at ille, parendi nimirum longe quam imperandi cupidior, ſeuero vultu iubet eos abſiſtere, negatque ſe munus viribus impar ſuis vlla ratione ſubiturum: multaq; ſerio diſputat, cur alium potius quemlibet ſibi ſufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum alio poſſe transferri, eæ ipſæ vel maxime ſtudia eorum incendebant. nihil enim ad conciliandos homines æque valet, atq; animi moderatio atq; ſubmiſſio, quo factum eſt, vt nihil eorum quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, ſed ne ad aures quidem. Sed poſt mul-

tam deniq. altercationem ægre Ignatius tenuit, vt amplius in tertium diem obſecratione protracta, rurſus in ſuffragiū iretur: quo die cum idem prorſus omnium conſenſus extaret, neq; iam locus tergiuerſationi videretur eſſe; tum Igna-
„ tius: Quandoquidem vos in me potiſſimum eligendo per-
„ ſtatis, iniquit, ego autem, meæ conſcius infirmitatis, veſtro
„ iudicio ſalua religione aſſentiri nequeo; reliquū eſt, vt hu-
„ iuſce controuerſiæ arbitrum deligamus eū qui mihi à con-
„ feſſionibus eſt; quoque, vt ſcitis, vtor diuinæ voluntatis in-
„ terprete (is erat ante conditam Societatem frater quidā Theodoſius ex ordine Minorum, cœnobij quod ad ſanctī Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianicolus, appellatur.) Quod, ne fruſtra diutius tenderent Patres, eo facilius conceſſere, quòd minime dubitabant, quin ipſorum ſuffragij prærogatiuam ille quoque ſua ſententia comprobaturus eſſet: neq; eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eum detuliſſet Ignatius, imbecillitatem ſuam corporis animiq; commemorans, dein etiam atq; etiam obteſtans, vt ſe tanto onere leuatum vellet; ille cognita re tantum abfuit vt pre. cibus Ignatij cederet, vt etiam obiurgauerit hominē, quòd, tam explorata diuina voluntae, Spiritui ſancto diutius reſtitiſſet; & ſimul, ne diſſimulationi eſſet locus, vltro adijt Patres, ac de ſuo reſponſo certiores fecit. Quibus rebus denique victus Ignatius, omni ſpe in vno Deo rei bene gerendæ repoſita, dedit manus, diemque conſtituit x. kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandū, præcipua ſeptem Vrbis templa ſimul omnes obirent, & in diui Pauli potiſſimū (quoniam eius maxime Apoſtoli veſtigia ſequerentur) ſolemni profeſſione ſuę religionis vota ſuſciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad ſacellum beatę Virginis, vbi tum Euchariſtia cuſtodiebatur, quod ſacellum ad imos gradus eſt aræ maximæ, ſub ipſam cæleſtis panis communionē, ipſe primum qui ſacrificabat Ignatius, tum cæteri ſua quiſque vota clara voce de ſcripto ex Apoſtolici diplomatis formula nuncuparunt deinde ſumpto ex Ignatij manibus corpore Domini, poſt gratiarum actionem, ſacratiſſima eius ædes loca religioſe cum adijſſent, circa aram maximam ſub

quā

qua Petri, & Pauli Apoſtolorum oſſa condita ſunt, cuncti conſiſtunt, flenteſque præ gaudio, & ſuauiſſime amplexantes inter ſe, gratulantur denuo ſuperis, quòd cœptis adfuerint, ſuamq; Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reliqua templa pari lætitia ac pietate circumeunt. Quibus rebus ingenti omnium conſenſu & conſpiratione peractis, magiſtratum Ignatius inijt; ac primum omnium, ad conſtituendam domeſticam diſciplinam adiecit animum, quæ digna tali inſtituto, digna Chriſtianę philoſophiæ profeſſoribus haberetur. Itaque ad ceteros prouocandos, atq; ad iacienda in tyronum animis veræ humilitatis fundamenta, in ſordidis culinæ miniſterijs aliquãdiu verſatus eſt ipſe, tanta cum alacritate ac diligentia, quaſi tum primum ad ſuam ipſius emendationem, vitæ ſpiritualis curriculum eſſet ingreſſus: neq; tamen interea grauioribus negotijs deerat, temporibus ita diſtributis, vt quantum liceret, vtrique numeri ſatisfaceret: accedebat ad hæc, ſummus paupertatis amor, ſumma in victu cultuq; frugalitas præterea in ſingulorum officijs exigendis, erratiſq; puniẽdis admirabili miſta lenitate ſeueritas: in ſubleuandis vero omnium, & animi, & corporis neceſſitatibus, cura, & vigilantia pluſquam paterna: cumq; ad ea caritatis officia, prout res poſtulabat, opportunas inſuper adhortationes, & publice, & priuatim adhiberet; haud ſane difficile fuit, in animos, recentiſſimo tum Societatis ſpiritu, ſponte incenſos officio ac religione, eos mores eamque viuendi rationem inducere; vt (ſi cæleſtibus terrena comparare fas eſt) intra illa tecta parieteſque, angelorum in humanis corporibus quidam cõuictus videretur eſſe: nullę tum querimoniæ nullæ detractiones, nulli ſuſurri quibus incommodę ſuſpiciones excitantur, & diſiunguntur animi; ſed acerrimum ſui cuiuſq; deprimendi ſubmittendique certamen; in ſuperiorum iuſſis excipiẽdis exſequendiſq; alacritas ingens; mirus in communicando interpretandoq; candor atq; ſimplicitas; oculorum ac ſenſuum intenta cuſtodia; ſtudium precationis ac ſolidæ virtutis ardens; quæque ex is rebus neceſſario prouenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate concordia. Itaq; coniect.

iectis, vt fit, omnium oculis in ordinem nouum; breui nō ad noſtros tantum, verum ad exteros etiam, ſalutaris exempli manare vtilitas cœpit. Adoleſcens quidam, egregijs naturæ adiumentis, è Septemtrionali plaga Romam aduenerat, non modo Lutheriana tabe infectus ipſe, verum etiam mire cupidus eiuſdem longe lateque vulgandæ. Is cum ex occaſione ſeſe in hominum cœtus insereret, verbiſq. venenatis clericorum vitam ac mores ſummam in inuidiā vocaret primum, deinde abductis à ſacerdotum reuerentia mentibus praua dogmata ſenſim inſtillare quotidie pergeret; patefacta re, iuſſu magiſtratum comprehenditur. qui cum, & ipſi per ſe, & ſacræ Theologiæ magiſtris adhibitis, illum ab opinionum infamia reuocare fruſtra conati eſſent; ne quid intentatum relinquerent, ætatem, & ingenium miſerati, prius quàm in eum lege ageretur, accerſito Ignatio rem totam exponunt. quoniam ipſorum neq. adhortationes, neque minæ proficiant; habeat illum aliquādiu apud ſe, videat etiam atq. etiam vt errantem ouiculam ad Eccleſiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clementer acceptum hæreticum domum adducit. neq. vero ſapientes iudices fruſtrata ſpes eſt. ſiquidem adoleſcens ab Ignatio ſocijſq. amiciſſime habitus; eorum dictis, factis; inſtitutis accurate obſeruandis paulatim affici atq. immutari Dei beneficio eſt cœptus; & quam antea reſpuerat medicinam, libentius in dies accipere: ac demum perſeuerantibus Patrum officijs, & diligentiſſima curatione, eo proceſſit res, vt euulſis letalium dogmatum fibris, priorem pertinaciam gemebundus agnoſceret: nec ante à ſalutari incœpto deſtitit, quàm voluntaria abiuratione deteſtatus errores, ingenti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum Eccleſia ſancta in gratiam redijt. Is deinde, quærentibus viris grauibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicaciſſime reſtitiſſet, Ignatij deniq & Patrum hoſpitio, & conſuetudine vinci ſe paſſus eſſet; ſine cunctatione reſpondit, ſe illorum non tam diſputationibus argumentiſq; (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quàm ſpectatæ ſanctitati virtutique ceſſiſſe; quod ita apud ſe prope neceſſario ſtatuiſſet, à tam incorruptis moribus, à tanta pace atque cō-

cordia,

cordia, à tam bonis operibus rectam in Deum fidem abeſſe nullo modo poſſe. Quæ res documento eſſe poteſt hominibus noſtris; licet ad conuertendas ad Chriſtum animas ingenij ac doctrinæ præſidia requirantur, tamen conſpecta vitæ morumq; innocentia plus multo quàm litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, deſertis liberalibus ſtudijs, ac repudiata omni diſciplina, prorſus indomitus, & effrænis, cum neq; à parentibus iam, neq; à magiſtris regi vllo modo poſſet; Ignatio traditus. cuius lenitate, itemq; ceterorum Patrum præceptis atq; inſtitutis accuratiſſime excultus, poſita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modeſtoſq; induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum atq; ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditaſque corruperat, Ignatij conſuetudine exemplisq; incitati, collegere ſeſe, atq; ad bonam frugem Deo adiuuante rediere.

Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur. Cap. XIV.

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudenſis, vir honoratus, & opulento ſacerdotio prǽditus. Is, diuino prorſus inſtinctu, diuitijs & cōmodis omnibus propter Chriſtū abdicatis, Marthę munus in Societate ſibi vltro depopoſcit, & egregie præſtitit; in alimenta Patrum (erat autem Vrbe tota notiſſimus, & apud principes gratioſus) eleemoſynis vndiq; corrogandis, quæ res Ignatium, & ſocios magna moleſtia liberauit; quippe quos in ſpiritualem proximorū ſalutem omni ſtudio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiuſdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta eſt ſanctæ Mariæ à Strata, non ſatis amplum illud quidem, aut commodum, ſed tamen in celeberrima Vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc ſcriberemus, Alexander Farneſius Cardinalis, Pauli III. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentiſſimam regio ſumptu extruebat. Ei templo

deinde adiuncta domus eſt, quam hoc tempore Patres incoluat, Philippi Archinti beneficio, Salaſſiorum Epiſcopi, qui tum Pontificis vices in diœceſi Vrbana gerebat, viri de Societate vniuerſa in primis optime meriti. In eo igitur templo Ignatius, profeſſionis lege, ſex & quadraginta diebus Chriſtianæ catecheſi operam dedit è loco ſuperiore, magna & aſſidua non modo plebis, verumetiam præſtantium virorum frequentia: prorſus, vt quidam ex optimatibus palam gloriarentur, beatoſque ſe ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omiſiſſent. Agendi autem rationem ſequebatur eiuſmodi. Fidei præcepta, & myſteria cognitu neceſſaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus eſſet, eadem ſæpius: deinde opportunis digreſſionibus certos interim locos tractabat fuſius, non tam ad ingenij vel doctrinæ oſtentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumq; permouendum accommodatos. idque tam veris grauibusq; ſententijs, tam ardenti vultu oculiſque, vt diuini amoris ignem vndiq; ſpirare videretur, minime fucatę eloquentię vir, nec in ſingulas voces numeroſq; ſolicitæ, ſed ingenti animo prout impetus tulerat, ſua ſenſa proſequentis. Itaq; perorationem eius, non ineptus populi plauſus, aut ſtulta facundiæ commendatio ſequebatur, ſed alta ſuſpiria gemituſque, & anteactæ vitæ deteſtatio ſalutaris: vt vel defixis humi oculis triſtes ac ſibimet irati diſcederent: vel etiam illico ſeſe ad ſacerdotum pedes abijcerent confitendi cauſa tanto cum fletu atq; ſingultibus, vt linguam ſoluere, aut vocem in verba formare vix poſſent.

Societas augetur, diſtribuuntur prouiciæ. *Cap. XV.*

INter hæc Societas maiorem in modum creſcere, ſublatiſque Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Pontifex (vt dictũ eſt) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiam ſpiritualem Ignatio dare nomina. Cumq; noui ordinis fama, bonuſq; odor inſtituti operis manaret quotidie latius; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaq; ab Romana domo tamquam à metropoli, diſiunctiſſimas in regiones, ciuitatum Regumq; inuitatu miſſæ colo-

ſæ coloniæ; domuſq; vel collegia ingenti approbatione conſtituta: primum omnium in Luſitania, atq; adeo in ipſamet India, ſumptu ac munificentia Regum Luſitaniæ; tum aliorum pietate in Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, ſed cum aliæ pleræque nationes auide Societatem amplexæ ſunt, tum vero Sicilia & inuitauit perhonorifice,& permiſſu Pontificis maximi acceptam, in primis copioſe ac benigne tractauit;adnitente præſertim Ioanne Vega Hiſpano (qui regnum illud pro Cæſare adminiſtrabat) præſtanti non minus religione, quàm prudentia viro; cuius, etiam antea, dum Romæ legatus Cęſaris ageret, plurimà & maxima in Ignatium & ſocios egregiæ cuiuſdam beneuolentię documenta conſtiterant. Itaque tam late iam fuſa Societate nòn modo collegijs domibus ve rectores præficere, vt antea, ſed etiam Prouinciales prępoſitos quos appellant, cum ampla poteſtate in ſingulas nationes deſcribere coactus Ignatius eſt. Ac primum Luſitanię prępoſuit Simonem Roterigiũ deinde Hiſpaniæ Antonium Araoziũ Cantabrum, Italiæ Iacobum Lainẽ, Indiæ Franciſcum Xauerium, Germanię Petrum Caniſiũ, Galliæ Paſchaſium Broetiũ, alijſq; deinceps alios. Nam vrbanam prouinciam, niſi ſi quãdo grauiori valetudine premeretur, ad extremũ vſq. ipſe adminiſtrauit. Interea de Societatis vniuerſæ progreſſu mire ſolicitus, à ſingulis Prouincialibus per litteras pẽſum exigere;vnicuiq; mandare diligentiſſime quę è re communi eſſent; Romę vero, pręter domeſticæ diſciplinæ curam, de qua dictum eſt, ceteraſque functiones, multa & grauia quæ ad incrementum ac defenſionem catholicæ fidei pertinerent,partim cum ſummo Pontifice,Cardinalibus,legatiſq;Principum coram,partim etiam cum ipſis Regibus atq;Principibus per epiſtolas & interpretes agere. Accedebat ad hęc, ſolitudo ingens, atq; indefeſſus labor in ſubleuandis pauperum difficultatibus; orborum orbarumq; educatione ac pudicitia procuranda tuendaque, & perditis mulierculis à turpi quæſtu ad frugem, & continentiam traducendis,

Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. *Cap. XVI.*

QVibus ille rebus dum Chriſti cauſam agit intrepide, multorum vt fit, odia ſimultateſque contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens, & gratioſus, cum abductam a ſe mulierculam, quam miſere deperibat, & in male nuptarum, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non poſſet; ſæuiore in dies concepta rabie, quam libido, & amor incendebat, ita demum exarſit; vt pæne furere videretur. Ac primum, facta manu, feneſtras cœnobij lapidibus petere, cuſtodes infeſtare, minari; deinde in Ignatium auctorem & ſocios, in circulis cœtibuſq; omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurſu probris, & contumelijs eoſdem inceſſere; deniq; ad eos funditus euertendos improbiſſimas in ipſorum vitam calumnias diſſipare: quę domos primum nobilium circumlatę, celebratęquę ſermonibus (quos partim prona in deterius perſuaſio, partim væſani illius artificium dolorque excitabat) ad Cardinales etiam, atque adeo ad ipſum Pontificem Peruenerunt. Igitur vulgus, vt eſt pluma & folio leuius, quos nuper ſumma cum approbatione ſuſpexerat, eoſdem repente contemnere, & acerbiore in dies odio exſecrari, & ſingulorum caput dira imprecatione defigere; prorſus vt iam non modo cum proximis agere, ſed non pedem quidem ianua tuto efferre poſſent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati ſubeſſe profecto neſcio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certe labefactata in Ignatiũ voluntate videbantur. At Igatius, quamuis à ſua ſuorumque conſuetudine multos ab duci non ſine rei Chriſtianę iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam poſſe, primo rem diſſimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum ſerpere quotidie latius, & ipſa patiētia corroborari audaciam ſenſit; non tam priuato dolore, quàm rei publicæ detrimento permotus, ad Summum Pontificem adijt, ab eoque ſuppliciter impetrauit, vt criminum, quæ ſibi ſuiſq. denuo obijcerentur, acre iudicium exercere-

tur

tur ab Archinto Vicario,& Franciſco Michaelio Vrbis præfecto. Ij, citatis omnibus ad quos criminum vel ſuſpicio vel conſcientia pertinebat, ac per diligentem inquiſitionem calumniatoris fraude comperta, Ignatium,& ſocios non modo abſoluerunt lata ſententia, ſed etiam debitis laudibus,& honore verborum extulerunt, increpito valde aduerſario, pœnaq; propoſita non leui,niſi à petulantia maledictiſq;deſiſteret,nam,ne grauius in eum animaduerteretur, Ignatio in primis deprecatore perfectum eſt, ita, quod antea ſemper, tum quoque Ignatij ſanctitatem illuſtrauit hominum iniuria, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, effulſit. Iiſdem fere inſidijs poſtmodum appetitus Ignatius eſt à ſacerdote quodam, qui cum domum catechumenorum adminiſtraret, ferre non poterat in ea regenda familia maiorem à loci præſidibus Ignatij rationem haberi,quam ſui.Sed miſer, Ignatio ſilente ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit. atrocibus enim anteactæ vitæ ſceleribus iuſto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vſque diem aſtute ſuppreſſerat; ſacerdotio ſpoliatus, & perpetuo carceri addictus eſt

Regimen feminarum à Societate depellit Ignatius.
Cap. XVII.

INterea Eliſabetha Roſella Barcinonenſis, quę Ignatij prima litterarum ſtudia fouerat,Societatis I E S V coalitæ & confirmatæ fama commota, Romam ex Hiſpania contulit ſeſe; partim vt Ignatium longo interuallo reuiſeret; partim etiam vt vna cum quibuſdam alijs pijs feminis ad normam illius atq; pręſcriptum ageret vitam. Atq; Ignatius quidem, ſoſpitem aduentum mulieri de ſe optime meritæ gratulatus eſt, & omnia officia detulit quæ ſaluo religionis inſtituto pręſtare poſſet: curam vero feminarum ſuſcipere ſeſe negauit poſſe, plurimis grauiſſimiſque occupationibus impeditum. At illa nihilominus inſtare; ſanctiſſima veteris amicitię iura teſtari; poſtulari æquitatem obtendere: denique vbi magis magiſq. obfirmatum vidit Ignatium,ad aulicas confugit artes: atq. vt erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit vt Pontifex maximus Ignatio munus

idi-

idipſum quod recuſabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, prçter ſpem: ac noſtros, non ſolum in præſens, verumetiam in poſterum à tam periculoſa prouincia liberauit. Et enim Ignatius, Pontificis iuſſu ea procuratione ſuſcepta, paucis diebus tantum difficultatem ac laborem ſenſit, dum querimonias mulierum audire, ſuperſtitiones euellere, inanibus, & curioſis quæſtionibus reſpondere identidem cogitur; vt pęne plus ei negotij paucę feminæ quàm Societas vniuerſa faceſſeret. Itaq; licet Eliſabethç, pro eius in ſe promeritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans apud ſe, quantum ex huiuſmodi tricis detrimēti reſplublica pateretur, ſimul etiam cogitans fore vt harum exemplo alię deinceps religioſæ mulieres virginesve idem à Societate in poſterum expeterent; ne quaquę ignarus quàm periculoſa, & ſuſpicionibus plena ſit ea conſuetudo; priuati officij rationem poſthabere communi vtilitati, ac totum hoc genus adminiſtrationis à Societate prohibere omni ratione conſtituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus cauſis faciebat) pręparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces, & hoſtias cęleſti pręſidio, ad Pontificem acceſſit, verbiſq; ſupplicibus demonſtrauit, ex onere ſibi nuper impoſito, quàm exiguo cum fructu quantum laboris ac moleſtię pertuliſſet: ea ipſa re monitum quàm aliena ſit à Societatis inſtituto eiuſmodi præfectura, petere ſe, & orare, vt non ab illis modo, ſed ab omnibus in perpetuum feminarum collegijs gubernandis immunem Societatem eſſe iubeat; non defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter, & cum fide obeant: ſibi quidem, & ſuis, prouinciam videri minime accommodatam: neque vero æquum eſſe, qui ſeſe ad omnium gentium auxilium, ſine vlla regionum aut locorum exceptione, Chriſti Vicario mancipauerint, eorum operam, & induſtriam, non ſine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari, quibus rationibus ità permotus eſt Pontifex, vt ſupplicanti omnia large ac prolixe conceſſerit. Itaq; Societati ab eiuſmodi munere vacatio in perpetuum data, eiuſque vacationis auctoritas teſtata eſt trinis deinde litte-

ris Apoſtolicis,quæ tẽpore procedente magno vſui fuere noſtris hominibus ad eius generis pericu a,& moleſtias abigẽdas.

Honoribus in Societatem noſtram Ignatius aditum obſtruit. Cap. XVIII.

Atque ijs difficultatibus perfuncta Societas,proſperum Dei beneficio curſum tenere videbatur,cum noua rurſus in eam coorta tempeſtas eſt,eo quidem grauior,& periculoſior, quo in ſpeciem lenior blandiorque In ijs,qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus, virtutem,& ſanctitatem ſuam cum genti vniuerſæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ita probauerat, vt eo Rex nullum prorſus ad curandas animas, atque ad paſtorale munus aptiorem exiſtimaret: Is pro ſua ſapientia cum præclare intelligeret, regni cauſam cum cauſa religionis ita eſſe coniunctam vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obſequio multitudinis, & de imperij maieſtate decederet;contra ſęuientem eo maxime tempore Lutherianam peſtem, velut vnicum remedium, quàm optimos animarum paſtores & Epiſcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergeſtinorum Epiſcopo, quæ ciuitas eſt Iſtriæ (cui tum prouinciæ,quam dixi lues,propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circumſpectis diligenter omnibus, & perſonis,& rebus, denique eccleſiam illam Claudio Iaio perſpectæ ſibi virtutis, & doctrinæ viro tradere ac demandare conſtituit.Sane, vt vulgo expetuntur huiuſmodi Sacerdotia, minime timendum videbatur eſſe, ne delatum vltro præſertim honorem Claudius repudiaret. Si quidem Tergeſtina cathedra cum in primis eius regionis ampla, & honorifica eſt,tum vero (quod potiſſimum hodie quæri ſolet) vectigalibus haud fane contemnendis inſtructa. Verumtamen Rex, ne quid inſcio Claudio cum Pontifice maximo ea de re tranſigeret; primum omniũ litteras ad ipſum Claudium dat, Tridenti per id tempus rei Chriſtianæ cauſa commorantem,ac nihil cogitantem minus:quarum erat ſententia, Tergeſtinum gregem orbum ſpirituali cuſtode, circum-

cumquaque frementibus lupis, in maximo verſari diſcrimine; dignam eſſe vigiliam caritate Iaij, ſtudioque hominum ſeruandorum; petere ſe, vt ſi a Pontifice maximo id ei muneris oneris ve imponatur, ne recuſet ſubire; & populo vtilem &, ſibi gratam operam vehementer fore. Perculſus inopinata re Iaius, primo cohorruit: non quo deteſtandum quid ſit oblatum putaret, ſed quòd Epiſcopus, quà curam gerit animarum, diuinam pæne virtutem, & omnibus numeris abſolutam poſtulet ſapientiam: quà gradus honoris eſt (& quidem ad continendam in officio multitudinem ferme cum ſplendore opibuſq; coniunctus) à ſpiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas I E S V, vehementer abhorreat; deinde, vt ſeſe ex pauore collegit, fuſus in preces lacrymaſque, etiam atq. etiam obteſtatus eſt Deum, vt ab ſe tantum diſcrimen auerteret; ne à ſe primum quaſi ianitore ſpecioſos titulos honoresve in Societatem ad id tempus intactam inuehi ſineret, tum reſcripſit ad Regem, multis rationibus ei ſuadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longe imparem ſuam imbecillitatem eſſe oneri: ac demum ita concluſit epiſtolam, vt omiſſis ambagibus, quod petebatur, præciſe negaret. Quæ res iam-ſatis incenſum ſtudium Regis, multo vehementius inflammauit, quòd ita ſtatueret, tantam in ſumma virtute, & eruditione modeſtiam, nequaquam in priuatæ vitæ quaſi tenebris delitèſcere, ſed in editiſſimo faſtig o, vt luceret omnibus, collocari oportere. ergo cum ex litteris Claudij diffideret, vllis aut precibus aut promiſſis flecti eius animum poſſe; per Pontificem ipſum, inconſulto vltra Claudio, rem conficere ſtatuit. Ad eum igitur quàm accuratiſſime ſcripſit, quanto in periculo Tergeſtina ciuitas verſaretur Epiſcopo deſtituta: ſe quidem pro ſua parte diligenter circumſpexiſſe, quem nominaret aptum ei muneri; nec vllum inueniſſe aptiorē Claudio Iaio, Societatis I E S V presbytero, cuius innocentiam doctrinamque exquiſitam plurimis rebus eſſet expertus; ſed fruſtra per litteras tentaſſe eius animum, in ſtudio Chriſtianę humilitatis ita defixum, & ab honorum inſignibus admittendis vſque adeo alienum, vt niſi pro poteſtate cogatur,

nulla

nulla ſit ſpes laborantis illius Eccleſiæ tam opportuno præſidio ſubleuandæ, proinde ſuppliciter ſe etiam atque etiam orare, & obſecrare, vt Cladium pro imperio iubeat, delata ſibi gubernacula munuſque ſine tergiuerſatione recipere, quoniam vt quiſq; de ſe ipſe minime alta ſentiat, ac proinde ſtudioſe lateat, ita eccleſiaſticis functionibus, & ipſo epiſcopatu digniſſimus ſit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem, & ſimul Didaco Laſſo mandat oratori ſuo, vt id ipſum, & cũ Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quàm diligentiſſime curet proſuſq; conficiat. Eius rei fama cum per aulicos quoſdam ad Ignatium perueniſſet: primo haud ita ſane commotus eſt, nam, & Claudij conſtantiæ, & Pontificis æquitati ac ſapientiæ confidebat, & eiuſmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non ſemel eluſerat. Verumtamen, vt quid eſſet rei clarius cerneret; continuo Bernardinum Maffeium (qui tum erat Pontifici ab epiſtolis, ac poſtea in Cardinalium numerum cooptatus eſt) vltro conuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia ſciſcitatur. Ille haud ſane grauare ipſam epiſtolam Regis oſtendit, ad Pontificem ſummis cum Claudij laudibus, & vehementi cõtentione perſcriptam, qua lecta confeſtim Ignatius eadem de cauſa ad Regis oratorem Didacum Laſſum adit, qui litteras item ad ſe proprie datas demonſtrat, & quidem magna ex parte ipſius Regis chirographo, etiam atq; etiam poſtulantis mandantiſque, det operam, vt Epiſcopatus ab ſe in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiuſque auctoritatis diploma rite confectum ad ſe tranſmittat. His cognitis Ignatius, vbi tam iniquo loco rem vidit eſſe, pertimuit, ſed ita, vti nequaquam animo caderet ac licet ſe talibus aduerſarijs longe imparem ſciret eſſe, tamen fiducia numinis omni ope ſibi contranitendum exiſtimauit, atq; in præſentia Didaco ſuadere conatur, vt ab actione rationi Societatis tam aliena deſiſtat ipſe, & ſimul ab ea mente Regẽ aliquo pacto deducat, quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regreſſus quam intentiſſimas preces, & ſacrificia de more ſuis indixit: deinde nactus opportunitatem, facilemque aditum,

tum, Pontifici demonſtrauit quanto res ea damno eſſet futura,& Societati noſtræ priuatim,& Eccleſiæ vniuerſæ communiter, non quo dignitatis gradus ac tituli ipſi per ſe mali atq; improbandi ſint, quippe ad Eccleſiam regendam, & ordinum diſcrimina retinenda inducti diuinitus: ſed quòd, & perfectos viros requirant, quales pauci admodum omnibus ſæculis extiterint, & inſuper ab huius minimæ Societatis inſtituto valde alieni eſſe videantur. Etenim quibus artibus, quove ſpiritu excitata, & conflata ſit, eodem profecto alendam,& conſeruandâ eſſe:non amplitudinis,& ſplendoris nimirum,ſed humilitatis,& parcimoniæ. Quòd ſi aditus in Societatem honoribus pateat multum vtique de vera caritate imminutum iri, quæ nihil omnino habet in vita propoſitum, niſi vnius gloriam Dei, nam (vt ſunt hominum ingenia) & complures fortaſſe ad hanc religionem acceſſuros opum cupiditate magis, quam diuini obſequij ſtudio: & qui nuper adſcripti ſint, magnitudine laboris, & diſciplinæ aſperitate defatigatos, vt primum præſentis præmij commodum affulſerit, mutato repente curſu, nouæ ſpei velificaturos, atq; vt maxime in officio cuncti perſiſtant; tamen niſi præſenti iacturæ eatur obuiam, ſine dubio Societati exitialem (quod Deus auerteret) exitum imminere. Id adeo vel inde facile perſpici poſſe,quòd paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia præcipuis totidem Epiſcopatus delati ſunt, quos niſi fortiter ab ſeſe Patrum virtus,& conſtantia reieciſſet, videlicet alio deinceps atque alio dilabente, breui miſeram Societatem ipſis luminibus cariturami fuiſſe. Atq; hæc quòd priuatim ad conſeruationem ipſius religionis attineat. Iam ſi communem ſpectemus vtilitatem,nemini dubium eſſe quantum ex ea re detrimẽti res publica perceptura ſit, nihil enim omnibus ætatibus æque deplorandum fuiſſe,atque in tanta meſſis copia tãtam operarum inopiam:atque ex ea ipſa paucitate, qui vnicuipiam agro addicti affixiq; ſint,longe minus vtiq; proficere, quàm qui Apoſtolico ritu ſoluti ac liberi omnes eccleſias peruagentur, ad eamque potiſſimum reipublicæ Chriſtianæ partem ſubleuandam accurrant, quam maxime laborare cognouerint.

Præ-

Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil eſſe efficacius vitæ ac morum exemplo, itaque adhuc Societatem (abſit verbo inuidia) Eccleſiæ non mediocriter proluiſſe propterea quód minime ab eius dictis facta diſſenſerint. nunc autem, ſi ad id faſtigium extollantur Patres, quomodo fieri poſſe, vt apud multitudinem inſciam arcanorum, ambitionis ac leuitatis crimen effugiant? qua porro fronte, quo vultu, repente aucti ac decorati ipſi honorum inſignibus, de imitatione Chriſti, de fugienda gloria, de voluntario ſui contemptu ac ſubmiſſione verba facturi ſint? Hiſce, alijſq; de cauſis Pontificem maximum etiam atque etiam obteſtari, atque obſecrare, vt quam Societatem primus auctoritate & benignitate ſua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eamdem ab omni ſuſpicione incommoda velit eſſe liberam, ſuaq; in eam beneficia tam periculoſo præſertim tempore tueatur. Audijt Ignatium Pontifex perbenigne, vt ſolebat; ſic tamen, vt integritatem hominis admiraretur potius, quám conſilium approbaret. Itaq; collaudata initio ipſius fide ac probitate, ſenſim flexit oratio nem, & contra ſententiam Ignatij cum alia multa diſſeruit, tum vero ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis manu Domini: quaſi diceret, in Claudio eligendo tantam Ferdinandi Regis contentionem plane diuinitus extitiſſe; ac proinde clariorem eſſe numinis voluntatem, quám vt obſiſti vltra oporteret. Quæ cum Ignatius grauiter ac dolenter accipere videretur; Pontifex, qua erat lenitate, ne Dei famulum triſtem ac mærentem ab ſe dimitteret, ad extremum iubet illum ſuper ea re amplius conſultare, preceſque ad Dominum fundere; ſe quoq; idem eſſe facturum. Interea Didacus orator negotium vrgebat acerrime, iamq; inſtabat dies, quo die in Senatu de Tergeſtina eccleſia referendum erat, qua re Ignatius cognita, confeſtim Cardinalium pæne omnium domos, quarum erant multæ longis interuallis inter ſe disiunctæ, ingenti diurno, & nocturno labore circumijt, ſingulis eadem illa fere proponens, quæ paulo ante Pontifici maximo. Sed videlicet eorũ mentes iam ante occupauerat orator Itaque mire obfirmatos offendit in Claudij electione

approbanda; partim quòd tanti Regis voluntati fauerent; partim etiam quòd vigiles, & cuſtodes Claudij maxime ſimiles, tam formidoloſo tempore, in Eccleſiæ propugnaculis atque ſpeculis ipſimet collocandos putarent. Hac quoq; ſpe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat eſſe remedium, ſi Ferdinandum ipſum Regem á ſuſcepto conſilio per litteras auocaret, quem pro ipſius pietate virtuteque ita in ſe ſuoſq; animatum nouerat, vt minime dubitaret quin cognita re ſalutem Societatis, Tergeſtinorum rationibus antelaturus eſſet, Sed ne illa quidem ratio habebat exitum: quippe inſequenti luce de Tergeſtina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur excluſus anguſtijs temporis, numquam intermiſſis ad Deum precibus, quaſi ad extremum in rebus humanis perfugium ſeſe cōtulit ad Margaritam Auſtriacam Cæſaris filiam de qua ſupra dictum eſt, feminam per id maxime tempus gratia, & opibus florentiſſimam. Hanc pro ſpirituali neceſſitudine (erat enim illi á confeſſionibus) edoctam quanto in periculo Societas eſſet, infimis precibus obſecrat, vti Societatis cauſam in ſe recipiat; & imminentem relationē auctoritate ſua interpoſita tamdiu differrat, quoad Regem ipſe per epiſtolam alloquatur, & ab eo reſponſum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis; optatam dilationē impetrauit ea demum nares aliquid laxamenti dedit Ignatio: etenim ſpatium nactus, ad regem ſcripſit litteras, deprecationis, & querimoniarum plenas; illum etiam atq; etiam per Chriſtum obſecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore conflatam, ſine cauſa perditum iret; non ita de ipſius maieſtate, regniſq; & ſe, & ſocios eſſe meritos, vt ab eo nulla eorum exiſtimationis, famæ, ſalutis denique ratio habenda eſſet; non defore idoneos viros, qui rem Tergeſtinam capeſſant, fineret modo ſui ordinis homines qua cœpiſſent paupertatis, & humiliatis via, ad Chriſti gloriam, & ſalutem animorum ſine offenſione pergere: id ſi (vt ſperabat] permitteret; ſeſe, & ſocios immortali beneficio Regi obſtrictos fore, preceſque pro ipſius maieſtate ſaluteq; numquam intermiſſuros. Hiſce alijſq; id genus incenſis officij religio-

ne

ne rationibus precibuſq; minime restitit Rex: & quamquam inuitus, tamen ſuis rationibus amicorum vtilitati poſthabitis, quod vix fieri videbatur poſſe, per epiſtolam iuſſit oratorem ſuum ab inſtituta, vel potius pęne confecta actione deſiſtere. Quæ res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatij ſententiam adduxit; & Ignatium ipſum ac ſocios affecit ingenti lætitia. Itaq; & in poſterum ſupplicationes decretę, & in pręſentia ſolemnis hymnus in gratiarum actionem publice perſolutus eſt: Ac pari deinde conſtantia ſeſe Ignatius idem oppoſuit, cum noſtris hominibus pinguia ſacerdotia, quibuſdam vero Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Franciſco Borgiæ Hiſpano dynaſtæ, qui ampliſſimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino inſtinctu poſt vxoris obitum rebus mortalibus valere iuſſis, & ſponte depoſito Gandienſi Ducatu, magna hominum admiratione Societati ſe addixerat. Quamquam in Aethiopica legatione, quæ poſtmodum Luſitaniæ Regis rogatu à ſummo Pontifice noſtris iniuncta eſt; cum ad eam functionem Eccleſiaſticę dignitatis inſignia, & honorum tituli neceſſario quærerentur, imperanti, pro poteſtate Vicario Dei, reſiſti non potuit, pręſertim cum periti rerum æſtimatores argute cōijcerent. nouam hanc manum, non ad opes, & copias, verum ad labores, & aperta vitæ pericula deſtinari.

Confirmatur à Iulio III. Societas. *Cap. XIX.*

POſt hęc, Paulus III. Pontifex maximus, ſenio curiſque confectus, è vita migrauit, comitiaq; nouo creando Pōtifici, in magna ſtudiorum ac voluntatum varietate in aliquot menſes extracta ſunt. Quo ipſo tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementiſſime laboraret, noſtriſq; numero in dies auctis, extrema fames adeſſe videretur; Ignatius cum aliorum, tum pręcipue ſacri Collegij Cardinalium eximiam in ſe ſuoſq; benignitatem expertus eſt, quippe in ſummis occupationibus Patres auguſtos pia noſtrorum hominum recordatio ſubijt: communiq; conſilio ad eorum inopiam ſubleuandam non leuis pecunię ſumma ex ipſo Conclaui tranſmiſſa eſt: enixe in-

primis fauente atq; adiuuante Rodulpho Pio Carpenſi, quē Ignatius iam ante ſibi ſocijſq; patronum ac protectorem, vt appellant, è Summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apoſtolicos familiariter nouerat, multaq; tum ex ijs, cum ex alijs de Societatis inſtituto didicerat, Ignatio ſupplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit: nec enim ſolum prioris Pontificis de ordine noſtro iudicia & acta, firma rataq; voluit eſſe; verumetiam eumdem ordinem nouis inſuper ipſe teſtimonijs atq; decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exſtant verbis ampliſſimis.

Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.

HIſce rebus ita peractis, cum ſatis in præſentia communi rei conſultum eſſe videretur; Ignatius qua erat humilitate, vigiliam ſuam alteri tradere, ſeq; Generalatu omnino abdicare conſtituit. Igitur Patribus quotquot communis rei commodo potuit Romam euocatis; cum in conſiliū conueniſſent; ne, vt olim, ſibi forte coram dicenti reclamaretur, per epiſtolam diſertis verbis expoſuit, ſe, qui vitia noſſet ſua, & initio inuitum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepiſſe; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum eſſe tanto muneri: proinde per Chriſti Domini ſanguinem petere atq; obteſtari ſeſe, vt ſine vllo ſui reſpectu, communi vtilitati proſpiciant, & quàmprimum ſibi ſufficiant virū, & animo, & corpore firmiorē. Id quo liberius faciatis, inquit, Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vnius Dei ac creatoris mei, depono Generalatum ſimpliciter, & abſolute, meq; abdico hoc munere, priuoque; & omnibus animę meę viribus obſecro tum profeſſos omnes, tum ſi quos profeſſi adhibere ad hanc deliberationē volent, vt huic meo tam iuſto deſiderio faueant, piamq; oblationē libenter admittant. Hac epiſtola recitata, magnus animorum motus eſt factus, cum partim viri modeſtiam ac ſubmiſſionem ſatis admirari non

poſſent

poſſent, partim etiam pro ſe quiſq; metueret, ne quis alius fortaſſis Ignatij voluntati aſſentiretur. Verum vt ad ſuffragia ventũ eſt, idem plane conſenſus omnium in eo retinendo exiſtit, qui olim fuerat in eligendo: & enixe petenti, præciſe negatum: Deniq; per internuntium iuſſus Ignatius alia omnia cogitare: etenim ſe quidlibet potius, quàm alium gubenatorem ipſo viuente paſſuros. Atq; hæc communiter: dimiſſo deinde cœtu, priuatim ſinguli cum eodem expoſtulare, quòd ab incœptis deſiſtere, quòd vixdum cõſtitutam Societatem, omniq; cuſtodia egentem, quaſi durus pater teneram adhuc filiam deſerere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legeſq; perſcriberet: Deum, cuius manus alligata non ſit, in poſterum quoque, ſicut antea, pijs ipſius conatibus adfuturum. Itaq; Ignatius, quamquam inuitus, & religioſę quietis, vitęq; priuatæ auidiſſimus, tamen ne minus dicto audiens videretur eſſe, Patrum auctoritati ac precibus denique ceſſit, ſeque ad inſtitutum opus legum ſcribendarum quàm diligentiſſime retulit. Ac primum, vnius Dei gloria, ſaluteq; animorum ſibi propoſita, Societatem vniuerſam, quo facilius adminiſtratio tota conſtaret, certas diuiſit in claſſes: prouiditq; quam ingenio, & cogitatione aſſequi valuit, cum vt ceteris vitijs, tum vero vt ambitioni, & auaritiæ, quæ duæ pernicioſiſſimæ ſunt mortalium peſtes, omnino obſtrueretur aditus: verꝗue humilitati, & paupertati, quàm maximus, & maxime diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpoſiti Generalis creandi, nec non priuatam ac publicam diſciplinam, quæq; alia cœtibus hominum regendis vſui ſolent eſſe, præſcripſit. Nec modo maiora, ſed minora quoque miniſteria curationesve, certis legibus ac pręceptis quàm accuratiſſime perſecutus eſt. Has deinde leges, quamquam longo tempore, ſummaq; cura elaboratas, & conditas, non tamen continuo pertulit, ſed per idoneos homines tota Societate promulgandas curauit, vt vſu ipſo, & magiſtra rerum experientia probaretur, ſatis ne ad Societatis propoſitum, atq; ad Apoſtolicam inſtituti formulam conuenirent, neque ante ratas fixaſq; voluit eſſe, quàm in proximo con-

 uen-

uentu Patrum tota re agitata & plane perſpecta, legitime ſancirentur: iiſdemque Patribus deinceps addendi, moderandi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam poteſtate reliquit.

Societati in Hiſpania valde laboranti ſuccurrit Cap. XXI.

PEr idem tempus Societas, videlicet ne lętiore ſucceſſu intumeſceret, vel ad otium ignauiamq; delaberetur, varijs in Europæ regionibus diuino permiſſu vehementer exercebatur, idque partim ab inuidis & obtrectatoribus, partim etiam ab ijs, qui temporibus ita periculoſis tam inſolitam concionum frequentiam, tam aſſiduam Sacramentorum adminiſtrationem, & reliqua inſtituti noſtri munera, genusque doctrinæ ſuſpectum haberent. Quo in numero in alijs prouincijs alij, ſed in Hiſpania vel acerrimus noſtrorum inſectator extitit Ioannes Siliceus Archiepiſcopus Toletanus. Is cum á ceteris Societatis noſtræ miniſterijs valde abhorreret; tum Exercitiorum ſpiritualium, quibus noſtri eo tempore vel maxime in erudiẽdis hominibus vtebantur, nomen ipſum pati non poterat. Compluti vero, in ſua diœceſi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repente excitatum, quo academia illa pæne tota conflueret, ita ægre ferebat, vt de noſtris è ſua ditione pellendis, toto animo dies noctesq; cogitaret. Sed cum in ipſos palam impetum facere vereretur, partim ſpectata vitæ innocentia, partim etiam virorum principum gratia, & ſummi (quod caput eſt) Pontificis auctoritate ſubnixos: iracundiæ ſuæ fulmina in populares ſuos, familiares noſtros, aperte contorquet. Ac primum, quòd è ſuo clero complures noſtra diſciplina ac meditationibus imbutos eſſe cognouerat; edicto minaci, iuris in Eccleſia Toletana dicendi poteſtate priuat ſacerdotes eos, qui è noſtra formula ſpiritualibus exercitationibus operam dediſſent: deinde, præſenti anathematis pœna propoſita, vetat in academia Complutenſi omnino quemquam à noſtris hominibus Eccleſiæ ſacramenta ſuſcipere. Quæ res, vtpote inſigni infamia, varios illico rumores hominum Hiſpania pæne tota commouit: cum alij

noſtro-

noſtrorum acta, mores, inſtituta defenderent; alij contra, non ſine graui aliqua certaque ratione tantum Antiſtitem ita de Societate ſtatuiſſe diſputarent. Noſtri, quamuis Dei clementia,& conſcientiæ teſtimonio freti, re tamen tam atroci, tamque inopinata perculſi, angebantur animo; neque tam ignominia ſua, quàm Eccleſiæ damno permouebantur, quod ex tanta hominum alienatione, tantiſq; calumnijs imminere neceſſario videbatur. Itaq. cum obſecrationibus,& ſacrificijs,& voluntaria corporum caſtigatione cæleſte numen de more propitiaſſent; per cōmunes amicos Archiepiſcopū docent,nihil ab ſe vel contra Eccleſiæ rē, vel contra ipſius Archiepiſcopi dignitatem eſſe commiſſum, cur in rebus diuinis occupati,& nihil niſi Dei gloriā, & proximorum ſalutem ex Apoſtolica auctoritate quærentes, tantis iniurijs affici,pręſertim indicta cauſa,debuerint.Siquid ſecus ab inimicis ad eū delatū ſit,ſe ad purganda crimina,atq; ad omnem ſatisfactionem in Domino paratos eſſe: tantū ab eo ſuppliciter petere,vti cōceptam iram, ad cauſam vſq; cognitam, pro ſua ſapientia àc pietate ſuſtineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, ſatiſq; appareret, noſtri nominis odiū altius in eius animo inſediſſe, quàm vt euelli, aut mitigari vlla ratione poſſet; Ignatij voluntatem atque conſilium per litteras quàm primum exquirunt. Ille, circūſpectis rebus omnibus, Deumq; per ſe, ſuoſq; enixe precatus, vt ea res ad ipſius gloriam, ſalutemq; animarum, bene ac feliciter eueniret; ſine vlla dubitatione, ſi Archiepiſcopus in incœpto perſiſtat,iubet noſtros ad conſilium Regium prouocare; litteras Apoſtolicas proferre; Societatis cauſam cum Chriſti cauſa coniunctam æque moderate aç fortiter agere. ipſe interea ad Pontificem adit ſupplex; Archiepiſcopi factum exponit, ſummi tribunalis opem,& auctoritatem implorat, ſine vllà tamen grauiore querimonia vel exaggeratione verborum. Ac noſtri quoque in Hiſpania ex Ignatij præcepto rem ad conſilium deferunt: Pontificia diplomata, & iura Societatis legitima oſtendunt; obſeptum ſibi aditum ad proximos adiuuandos expoſtulant. Quæ cum nulla ipſorum culpa ab Archiepiſcopo acta eſſe

conſtaret;cum denique exitum habuit res, vt & Regij conſilij decreto, & acri Pontificis obiurgatione, Archiepiſcopus edicta ſua reuocare, noſtroſq; omni moleſtia atq; ignominia liberare coactus ſit. Quæ res lætitiam bonis omnibus attulit eo maiorem, quo magis ad eum diem de noſtra exiſtimatione ac fama ſoliciti fuerant. Atque haud ita multo poſt; Archiepiſcopo vita functo, noſtri a Toletana ciuitate benigne inuitati,& in ijs ipſis ędibus publice collocati ſunt, quas idem Archiepiſcopus paulo ante clericis quibuſdam ædificauerat: vt ab ijs qui diuinam prouidentiam ex rerum humanarum euentis obſeruant, non ſine cauſa animaduerſum fuerit omnes tanti Præſulis in Societatem impetus & conatus eo deniq; recidiſſe, vt cum maxime noſtros, opinionis errore deceptus, ex vniuerſa Hiſpania pulſos cuperet, tunc ipſum in ſua Toletana metropoli domum illis extrueret, ornaretq. Eiuſmodi fuit igitur Hiſpanienſis illius procellæ tranſitus. Ac pari felicitate in alijs quoq; prouincijs coortæ in nos tempeſtates, Ignatij lenitate, prudentiaque ſedatę ſunt: ac Dei beneficio vbiq; fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſq; beneuolentia. *Cap XXII.*

INter hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politianus ingenti bonorum omnũ gaudio ſuffectus eſt, quidquid enim erat ſpei de publicis rebus, id pæne totum eius Pontificatus annis vulgo deſponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi cauſa veniſſet; arcte amplexus hominem Pontifex, & ſuauiſſime exoſculatus, multa cum eo inambulans de fidei Chriſtianæ propagatione, deque reſtituenda Eccleſiaſtica diſciplina ſerio contulit: atq; ob id ipſum nonnullos ab eo petijt viros, quos haberet apud ſe conſilij cauſa. Ceterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olauium,quorum videlicet vtriuſq; virtutem ac ſapientiam optime nouerat, nam de Franciſco Xauerio, cuius fama, rebuſq; geſtis valde permouebatur, iam ante exorauerat,

ſet, vt illum omnino Romam ex India reuocaret: quod tanti viri videndi, ruendique in eius amplexum miro quodam deſiderio teneretur, quinetiam noſtros quot quot ea tempeſtate Romæ verſabantur, ad ſe in palatium adduci iuſſerat: quòd haſce copiolas recenſere, & ſingulos coram quaſi bonus imperator milites vellet inſpicere, deniq; multis de noſtra Societate verbis vltro citroq; habitis: Tu bellatores (inquit Pontifex) confice; nos vtemur. Cum ab eo congreſſu, alijſq; deinde colloquijs lętus admodum diſceſſiſſet Ignatius, & optima ſpe Societatem impleſſet, breui ea lætitia cũctis euanuit, ſi quidem Marcellus altero, & viceſimo die quã Pontifex declaratus fuerat, febri extinctus, ingenti omnium luctu Chriſtianã rempublicam orbã ac debilitatam reliquit.

Ignatij obitus. Cap. XXIII.

SVcceſſit Marcello Paulus eo nomine quartus, qui cum propter nonnullas interpoſitas offenſiones acerrimus noſtri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longe fefellit. Nam, & in Ignatium ipſum, cunctis admirantibus, perhonorificum ſeſe præbuit; & Societatem multis rebus decorauit, auxitque: & noſtrorum hominum opera maximis in rebus Eccleſiæ plurimum vſus eſt: & de fundando collegio ſeu academia, quã in Vrbe Ignatius magno reipublicæ Chriſtianæ bono inſtituerat, ſerio cogitauit. Hunc Pontificem inter, & Philippum Catholicum Regem exorto graui, & periculoſo bello, quod breui deinde compoſitum eſt: cuncta miſceri; compleri armatis Vrbs; tympanorum, ac tormentorum horrifico ſtrepitu omnia perſonare: pacis artibus parum admodum loci eſſe. Quocirca Ignatius pertæſus temporum, & Societatis rebus vtcumque compoſitis, contemplandi ſtudio ſeceſſit in villam quam non longe ab æde ſanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in vſum præcipue Romani Collegij, amicorum benignitate nuper exſtruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis male acceptus, vel vrgente iam ſenio, letalem in febrem incidit; ſic, vt cum eius intima vrerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore ſigna mortis exiſterent, tantum inſolita quædam laſſitudo

in

in membris ac motu apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. accerſiti confeſtim medici bono animo iubent noſtros eſſe. At ille cum ſibi vltimum diem inſtare ſentiret, mirantibus ceteris, miſit qui à ſummo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expiationem, & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad multam noctē de more vigilaſſet, quinetiam nōnulla cum domeſticis in rem Collegij tranſegiſſet; ſopori ſe dedit: itemq; qui aderant, cubitum diſceſſere, nihil admodum periculi ſuſpicantes. at ecce mane poſtride duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ adminiſtri cubiculum viſendi Patris cauſa introeunt; ad lectulum ſenſim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali ſpiritu pęne defectum offendunt. Accurritur illico ad ſocios. alij ad medicum aduolant: alij interea ad refocillandas vires (vt aſſolet) iuſculum porrigunt: quibus ille cum nihil iam opus eſſe dixiſſet, IESVM intermortuis vocibus identidem appellans; placidiſſime efflauit animam hora poſt ſolis ortum prima, feria ſexta, pridie kalendas Auguſti, anno poſt Chriſtum natum M. D LVI.. Qui vero ad Pontificem pridie ſub veſperam fuerat deſtinatus, quòd nihil tale metueret re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, ſtatim impetraſſet libente Pontifice, & verbis amiciſſimis Ignatium proſequente; grauiter deinde ſemet incuſans, tempori non occurrit: Defuncti corpus tum inſpiciendi, tum exenterandi cauſa diſſectum, ſummam viri abſtinentiam, & ſobrietatē liquido comprobauit, ſiquidem, & ſtomachus venterq; prorſus inanis, & p æ ſiccitate diuturna mire contractus apparuit: & iecur ea ipſa de cauſa ita obduratum aridumque, vt pęne lapideſceret. Sane Realdus Columbus, egregius ea tempeſtate ſector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres ſeſe inueniſſe teſtatur in ſuo de Anatomia libro, vt pro miraculo non leui habitum ſit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exuſtis, hominem tamdiu viuere potuiſſe, præſertim hilari ſemper eodemq; vultu exſequentem Præpoſiti Generalis officia, & munera. Mortuus eſt autem anno ætatis quinto, & ſexageſimo, ſuæ conuerſionis ferme trigeſimo quinto, confirmatæ vero Societa-

cietatis ſextodecimo, quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateque propagatam reliquit; vt iam tum ab ipſo conſtitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in ijs varia noſtrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confeſtim hominum concurſus viſendi cauſa domum eſt factus, atq; hi manus, hi pedes certatim exoſculari: alij roſaria quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam pilei, veſtiumve, quibus vti conſueuerat, fruſtulum aliquod enixe rogare: quibus tamen modeſtiæ gratia nihil á noſtris eſt datum. Corpus in eodem cubiculo vbi exſpirauerat, biduo ferme ſeruatum, ſabbato ſub veſperam incluſum arcæ, poſt exſequias mira populi frequentia celebratas, in templo noſtro ad dextrum latus aræ maximæ humatum eſt, ac ſtatim præſentem opem ex Ignatij patrocinio noſtri ſenſere. Non enim, vt multi putarant, orba tali parente Societas mærori ſe dedit, aut concidit: quinimo ſtetere animis Patres; perque omnes ordines inſolita quædam ſuauitas ſpiritus, & mentium vigor ad ſubeundos Chriſti cauſa labores, & cœpta ſtrenue promouenda peruaſit.

IGNATII LOIOLAE
VITAE LIBER III.

HACTENVS Ignatij toto vitæ curſu propoſito, nunc præcipua quædam de ipſius factis, dictis ac moribus, & quidem quo magis in promptu ſint, per ſpecies exequemur. Ac primum de ſtudio precandi meditandique, qua laude in primis Ignatius floruit.

De orandi aſſiduitate, & ſtudio pietatis. Cap. I.

INitio conuerſionis, vt ante diximus, precandi contemplandiq; cauſa magnam ſibi vim intulit, partim in rerum cadu-

caducarum, quibus aſſueuerat, vitandæ recordatione; partim etiam in ſcrupuloſorum moleſtijs abigendis. Procedente deinde tempore, cum magis in dies a contagione corporis, Deo adiutore, ſe abſtraxiſſet, tantam eius generis facultatem adeptus eſt, non modo vt è cæli, ſiderumq; aſpectu, quo maxime capiebatur, ſed etiam vt ex intuitu floris, aut herbæ, aut leuiſſimæ cuiuslibet rei, confeſtim in Dei cogitationem amoremq; ſuauiſſime raperetur. Idque noſtris hominibus cupiebat eſſe familiariſſimum, vt in ſingulis creatis rebus, quoad eius fieri poſſet, creatoris potentiam, ſapientiam, bonitatem agnoſcerent. Eoſdem monebat, vt contra quotidianas dæmonum inſidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel inſtructo, quod aiunt, agmine ſemper incederent, vel certe diſſipatis in varias curas, & negotia viribus animi tãquam receptui canerent ſtatis horis diei; & in ſemetipſi deſcenderent, ſuaq; omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentiſſime reputarent, adhibito etiam monitore, ſi opus eſſet, vel memoriæ, vel etiam notitiæ cauſa: deniq; omnia probe contemplati, contra id vitium maxime pugnam capeſſerent, quo vitio ſe præcipue vrgeri & laborare ſentirent; nec antę deſiſterent, quàm Deo duce debellatum eſſet. Sane ipſe, quamquam ſe habebat ſemper in poteſtate, & ex diui Bernardi præcepto, non ſe rebus tradere, ſed commodare conſueuerat; tamen, qua erat diligentia, in ſingulas horas vltro inquirebat in ſe: idque, propter diuturnam exercitationem, nullo negotio; magiſq; ac magis in ſpiritu proficere nitebatur, diem cum die, vt ſupra diximus, hebdomadam cum hebdomada conferens: qui curſus ad candorem animi ac perfectionem certiſſimus eſt: neq; id ſolum, ſed etiam ſtatis quotidie temporibus, erepto ex ſummis occupationibus otio, contemplationi vacabat: quam ad rem aliquoties à domeſticis clam obſeruatus eſt hoc maxime modo ſe comparans. Vt enim ſuperiorem aſcenderat ædium partem, vnde liber eſſet proſpectus ad ſidera: ſtabat aliquantiſper oculis in cælum defixis: tum prouolutus in genua, totius huiuſce pulchritudinis conditorem ſuppliciter adorabat; deinde propter imbecillitatem, humili ſcabello

ſimul

ſimul atque conſediſſet, continuo ex oculis vberes lacrymarum riuuli profluebant: idque nullo prorſus vel ſingultu, vel ſtrepitu. Atque in hunc fere modum, æque animo, & corpore immotus, excipiebat diuini luminis radios; ac patri cæleſti mira quadam ſpiritus dulcedine iungebatur. Neque vero ad beatos hoſce congreſſus, tantummodo ſub orationis horam componebat ille ſeſe, verum in perpetua quadam erat vigilia contra omnes rerum mortalium illecebras, & otioſam mentis euagationem: nec minus accurate animum ab omni labe tuebatur, quàm qui pretioſis ornati veſtibus, via lutulenta coguntur incedere: intenta erat cuſtodia ſenſuum; quotidiana cuiuslibet omiſſionis confeſſio; iugis recordatio beneficiorum Dei: in aliorum factis dictiſque interpretandis nulla temeritas, denique ſumma obſeruabat cura quidquid ad Chriſti gratiam, vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac præcipue quæ ad affines cognatoſue pertinerent, omnino refugit, illud Apoſtoli dictum reputans apud ſe: Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quæ deinde Ioanni Borgiæ nupſit hodie Philippi Regis apud Cæſarem legato, de hac in matrimonio collocanda cum ad eum ſubinde referretur; totam ille rem ſemper ad cognatos reiecit, nec adduci vmquam potuit, vt vel minimam eius negotij partem attingeret. Oranti aliquando per hiemem clauſo cubiculo, allatas è Guipuzcoa litteras ianitor feſtine reddidit; ratus gratiſſimas fore, quòd nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur, at ille faſciculum, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipſa ianitorem admonens, qui ſeſe cæleſti militiæ addixerit, huic eſſe mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipſo interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat ſibi niſi cum ſummi Regis aula rem eſſe: ad eam ſi aditum optarent, daturum ſe operam, quantum labore ac precibus aſſequi poſſet, vt eſſent in intimis Regis amicis ac familiaribus. quo reſponſo vulgato, minus multi iam in eo genere moleſtiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti

mentu aggrediebatur vmquam, niſi attente conſulto ac propitiato Deo, nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac pręſertim ex fronte atq; oculis emicaret, ex quo facile exiſtimari poteſt, qualẽ ille ſe in horaria precatione pſalmiſque, & in ſacrificio Miſſæ præſtiterit. Sane, cum initio Sacerdotij, in medio Lateranenſi templo, Chriſti natalitia celebraret ad aram ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquijs inclytam, tanta eſt repente ſpiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vmquam ratione potuerit. Quo tam inſolito ſpectaculo commotus è circumfuſa multitudine quidam, ac rem longe ſecus interpretatus, Franciſco deinde Stradę Ignatij adminiſtro in aurem inſuſurrans: Facinoroſum nempe virum, inquit, ſacerdotem iſtum tuum, & omnibus flagitijs coopertum, qui conſcientię ſtimulis agitatus, crimina ſua toto pæne ſacro defleuerit. Viſionum prętera exſtat libellus, ac luminum, quę illi ferme ſacrificanti obuenere quo maxime tempore Societatem ordinabat: quas viſiones ipſemet pietatis, & memorię cauſa in ephemeridẽ retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perſpiciat, qua præparatione, quo ſpiritu ad Sacramentum altaris accedere conſueuerit. Septem etiam Vrbis templa, & religione, & Pontificum indulgentijs celeberrima, certis anni temporibus diligenter, & caſte viſebat pedes, & quidem per hiemem lacernatus, haud ſine mantelo: nec vlla corporis laſſitudine, aut ceteros exemplo ſuo deſtitui, aut ſe tantorũ bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana, quæ dicuntur, & cereas agni cæleſtis effigies, pictaſq; Sanctorum iconculas, & alia id genus quæ ab impijs irridentur, ita ſtudioſe tuebatur, & caras habebat, vt in eius ſcrinio poſt mortem nihil fere aliud apparuerit. Pro Eccleſia catholica, ac nominatim pro Chriſtianis Regibus atq; principibus, quotidie ardenter orabat: pro ſummo vero Pontifice numquam ſine vberrimis lacrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In ceteris ornamentis ac beneficijs, donum

etiam

etiam lacrymarum Ignatius à Chriſto Domino acceperat, ſic, vt in ſingulas preces illico fletus erumperet: qua conſuetudine eo deniq; adductus eſt, vti propter acrimoniam humoris paulatim exeſa luminis vi, aciem oculorum pæne amiſerit, hac ille iactura, quod ad ipſum priuatim attinebat, non ſane monebatur: quinimmo triumphabat, ſe in obſequio Chriſti oculos perdere. Sed quoniam id fieri ſine magno communis rei detrimento non poterat; ſuorum præſertim accedente impulſu, precari Dominum inſtit, vt ſibi liceret interdum à lacrymis temperare, nec fruſtra, ſi quidem ex eo temopore tantum in lacrymas ius, & arbitrium obtinuit, vt earum quaſi habenas, prout vellet, adduceret idem atq; remitteret. Quæ res cuipiam fortaſſe veritatis fidem excedere videatur; ſed nobis vtique in tam recenti memoria mentiendi cauſa non eſt.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II.

AC licet precationi vſque adeo deditus eſſet, tamen eo ſtudio, ſe vel à publica re adminiſtranda, vel à caritatis ce erarumq; virtutum officijs minime patiebatur abduci, & quamquam certum vnicuiq; ſpatium temporis quotidie neceſſarium eſſe dicebat ad ſe colligendum, vireſq; diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine ſolitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam deſcendere, & ſua primum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligerent, quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere ſibi temperant, eorum pleroſque (niſi periti cuiuſpiam ductum ſequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim dæmonum illuſionibus obnoxios eſſe, partim etiam contumaces, & ſibi placentes, & in ſua ſententia mire obſtinatos ac peruicaces euadere: qua peſte nulla propemodum eſſet hominum cœtibus capitalior, itaq; ſuorum ille profectum, non tam ex continuata precatione, vel diuturno ſeceſſu, quàm è ſolidæ virtutis officijs, ac præſertim ex manſuetudine atq; animi æquitate ſpectabat. Cum è familiaribus neſcio quis, fratrem præſtanti religione collaudans, ad Ignatium cum admiratione

dixiſ-

dixiſſet: En hominem iugiter precationi vacantem: immò vero, mutata voce, en, inquit Ignatius, hominem ſibimet acriter imperantem. Alium quempiam, quod ſtomachoſior eſſet natura, & ſubinde in amara verba prorumperet, ſeſe fratrum conſuetudini alieno tempore ſubtrahentem, Ignatius blande compellans: Quin te, inquit, ſtatutis horis in fratrum conſuetudinem das? cum ille iracundiam naturæ, bilemque prætenderet; Ne tu vehementer erras, ait Ignatius: etenim hæc, & huiuſmodi vitia, non fugiendo, ſed reſiſtendo vincuntur. Denique licet piæ præcationis laude præcelleret ipſe, vt dictum eſt, ſemper tamen ſpiritum, quem vocant mortificationis, ſpiritui ſpeculationis anteтulit, nam vt in eloquentiæ ſtudio, cum, & ars, & vſus ipſe ſit neceſſarius, longe plus tamen à ſapientibus viris vſui quam præceptioni tribuitur; ſic in parandis virtutibus cum, & commentatio, & actio requirantur; multo plus tamen agendo, & pugnando, quam ſpeculando, vel cogitando proficitur.

De caritate ipſius in Deum. *Cap. III.*

CAritate in Deum fuit, quanta par eſt eum eſſe, qui ipſius Dei gratia rebus humanis nuntium ſponte remiſerit, neq; ſolum eatenus Dominum amabat, vt præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiuſce præcipua eſt pars; verum inerat in amore voluptas mira: prorſus vt quantislibet preſſus curis, ac moleſtijs fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quaſi amplexu, per ſummam delectationem acquieſceret. Chriſtum vero Dominum ac liberatorem videndi ſicuti eſt, tanta flagrabat cupiditate, vt eam ipſam ob rem ſolui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque ſi quando grauiorem incidiſſet in morbum, concepta migrandi ſpe, abſtrahebatur illico à ſenſibus non ſine magno valetudinis detrimento; quocirca mentem à cæleſtibus rebus interim auocare etiam atque etiam iubebatur à medicis, & quoniam acerbiſſima Chriſti mors pro ſalute humani generis obita Ignatio ſemper obſeruabatur; viciſſim ille pro Chriſto per ſummos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingeſta in illum conuitia

uitia, & ludibria reputaret apud ſe; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, ſed etiam accendebatur generoſo quodam imitandi ſtudio; atque in ſemetipſum quaſi tanti ſceleris auctorem acerrime exardeſcebat: ac niſi eum cohibuiſſet exiſtimationis ratio propter ſalutem aliorum; ſimulata dementia, ad plebem in ſe concitandam, nudus omniſque cornibus, aut alio fœdo corporis habitu prodire non dubitaſſet in publicum; & inceſſentes cœno vel ſtercore pueros, voceſq; improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias libentiſſime pertuliſſet. Sed quoniam eiuſmodi nulla ſe dabat occaſio; certe quod erat proximum ſedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in ſe, memoria coleret ſempiterna; & in eiuſdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, ſuas omnes curas cogitationeſq; conſumeret: cuius rei vel hoc ſatis magno argumento ſit. Inter ipſam negotiorum molem perditas meretriculas tanto ſtudio conabatur ab impuritate auocare, vt ſi qua ex ijs reſipiſceret, ſeq; intra pudicitiæ ſepta recipere vellet; grandis iam natu vir, & Præpoſitus Generalis, antecedere ipſemet, ac perductoris quodammodo munere fũgi, Chriſti cauſa non erubeſceret. In quo cum admoneretur à quibuſdam, fruſtra tempus ac laborem inſumi, quippe inſanabiles eſſe eiuſmodi feminas, ac licet in præſentia pœnitentiam oſtenderent, breui tamen ad ignenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuſlibet iſtarum, vnius dumtaxat noctis impediſſe flagitia, & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantiæ pretium duxerim.

De caritate in proximos. *Cap. IV.*

EX hoc tam incenſo in Deum amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat: quos quoniam pretioſo eiuſdem ſanguine redemptos, ac proinde cariſſimos illi ſciebat eſſe, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id, ipſius gratia in proximos conferebat. Vt primum è peccatorum cœno emerſit, confeſtim ad ceteros ex eodem cœno extrahendos incubuit: atq; ob id ipſum (vti ſupra dictum eſt) ingenti labore, & incommodo litteris ope-

ram dedit; & in Societate inſtituenda nihil ſpectauit aliud, niſi vt errantes animos ad rectum ſalutis iter omni ratione reduceret. Barcinone cum in grammaticæ ſtudio verſaretur, eodemq; tempore, animorum quoq; ſalutem acerrime procuraret; virginũ quoddam collegium, cuius nomen conſulto reticeo, ſoluta admodum diſciplina corruptiſq; moribus, ad veterem ſanctimoniam ac ſobrietatem omni ſtudio reuocare nitebatur: ſuadebatq; illis præcipue frequentem vſum ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ. Quam ad rem, temporibus illis inſolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipſemet illis palam decreuit, adhibito ad id Puialto ſacerdote; quo ipſe ad confeſſiones vtebatur, ſpectatæ virtutis ac ſanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum ſubinde ſumpſiſſet, feminis ex odęo ſpectantibus; tam præclaro exemplo & aſſiduis hortationibus incitatæ, pleræq; ad ſalutarem pænitentiam officiumque traductę ſunt, quod nefarij quidam amatores vbi ſenſere, aditumq; ſibi ad optata flagitia magis in dies obſeptum videre; in extremam efferati rabiem, Ignatium & Puialtum ex inſidijs adoriri conſtituunt: ac die quodam è templo redeuntem vtrumq; fuſtibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulo poſt è vulnerum dolore ſit mortuus: Ignatius vero dies aliquot in lecto iacuerit; ſed vixdum receptis viribus, nec alterius nece, nec ſuo malo perterritus, ad inſtituta caritatis officia redijt alacer: cũq; eum vulgo monerent, ac per Deum obteſtarentur amici, ne denuo in capitis diſcrimen daret ſeſe: Quid mihi optatius, inquit ille, quam pro Chriſto Domino, meiſque proximis emori? Pariſijs, amicum à turpi cuiuſdem feminæ conſuetudine fruſtra ſepe reuocare conatus, cuius ille flagitij cauſa vicum ſubinde petebat, non longe ab vrbe poſitum; deniq; egreſſus hominis, & itinera diſſimulanter explorans, deterrendi eius conſilium tale commentus eſt. Stagnum erat propter viam qua tranſeundum erat illi de more: eo mature præueniẽs Ignatius, tempeſtate perfrigida ſeſe nudus aquis collo tenus immerſit; ibiq; ſalutares amico tetendit inſidias: nam vt appropinquantem aſpexit, Deum precatus vt ea res vtiq; feliciter eueniret, horribili repente, in aduerſum intonuit

tonuit voce; Quo, quo miſerrime properas? non intelligis in quanto verſere periculo? nonne intentum in te diuinæ iuſtitiæ gladium vides? Perge porro, perge nefariam iſtam explere libidinem. Ego me hic tamdiu tua cauſa macerabo, quoad cæleſtes iras meo malo auertam abs te. At ille ſubita voce perculſus, atque ad Ignatij aſpectum veluti deprehenſus, obſtupuit; demiratuſque caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in poſterum Deo adiuuante ſeſe ab illa peſtifera familiaritate continuit. Alius quidã Ignatij alumnus, præſtanti vir ingenio, magnos in virtute proceſſus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas eſt) labore victus, dæmone ſolicitante, circumſpiciebat fugam; quod vbi ſenſit Ignatius, varijs ad eum retinendum hortationibus monitiſque incaſsũ adhibitis, eo denique deſcendit, vt pro diſcipuli ſanitate totum triduum omni cibo potuq; abſtineret, preceſq; cum lacrymis ad ſuperos funderet, qua pœna, tamquam remedio, languenti animo applicito, reſipuit ille ſuũq; errorem gemebundus agnouit; ac deinde in ſuſcepto genere vitę cũ laude perſtitit. Pariſijs, vt antea dictũ eſt, depoſita pecunia fraudatus à contubernali, ſic, vt ad ſeſe alẽdũ ſtipẽ emẽdicare deinde cogeretur magno ſtudiorũ detrimento; non modo iratus amico non eſt, verumetiam inſigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille poſtea *Hiſpaniam* repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi ſubſtitiſſet (quę vrbs tridui ferme iter diſtat Lutetia) ingraueſcente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiam eſt redactus, cumq; vt ignotus in alieno ſolo, ſpem nullam ſubſidij cerneret; licet præterita meminiſſet, ac pręclare ſibi eſſet conſcius, quàm male de Ignatio meritus fuiſſet; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit illum de ſuo caſu per litteras facere certiorẽ; & aliquid opis ab eo ſupplicitèr petere. Tum Ignatius, quaſi *hereditas* aliqua ſibi obueniſſet, ſic alacer nulla interpoſita mora ſe in viam dat; Deum pro amici ſalute etiam, atque etiam obſecrans; quinetiam (quod longe mirabilius eſt) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus nullo prorſus cibo potuque, ingenti celeritate con-

ſecit. Vrbem ingreſſus, conquiſitum hominem amiciſſime inuiſit, affectum ſemianimemq; ſedulo miniſterio recreauit, atque vbi morbo leuatus eſt, litteras ei commendatitias ad amicos in Hiſpaniam dedit; & mendicato ab ſe viatico inſtructum in nauem impoſuit, cum ille ſimul pudore gaudioq; confuſus, dexteram Ignatij tenens, Deum ſuperoſq; omnes inuocaret ad gratiam illi pro ſe referendam, ſatiſque mirari non poſſet, ſeneſcente iam mundo, tantum caritatis exemplum in terris exiſtere. Per idem ſtudiorum tempus, tametſi multum de ſpirituali functione remiſerat, numquam tamen potuit ſe continere quominus ereptum ex litterarijs occupationibus quotidie tempus aliquod in proximorum ſalute conſumeret. itaq; & condiſcipulos ad virtutem ac pietatem ex occaſione incitabat; & ex collatitia pecunia multorũ ſub leuabat inopiã; & ægrotos viſendo recreãdoq; humaniſſime ſolabatur. In ijs cum ad quemdã adijſſet, graui & contagioſo vlcere laborantem; & miniſtrandi cauſa, vt fit, decumbentem ſubinde attrectaſſet; in diſceſſu metus Ignatium ſubijt; ne ex eo contactu dextra peſtilentiam contraxiſſet: quæ ſuſpicio cum ſollicitaret hominem vehementius, eumque ab huiuſmodi caritatis officio in poſterum auocaret; ille cognita fraude confeſtim in ſemetipſum exarſit; dextramq; in os identidem inſerens, increpuit vltro: Qui de vna manu tam anxius es, quid vniuerſo corpori facies? Atq; hac fortitudine & præſentem depulit metum, & ad eadem porro exſequenda pietatis opera ſeſe vegetum atq; hilarem præſtitit. Atq; hanc ægrotos adiuuandi conſuetudinem non modo priuatus, vbicumq; terrarum fuit, Verum etiam Societati præpoſitus diligentiſſime tenuit. Nam è noſtris vt quiſq; in morbum inciderat, cuiuſlibet eſſet ordinis, extemplo acciri medicum imperabat, ac nihil prorſus omitti eorũ, quæ is præſcripſiſſet, oppigneratis etiam diuenditiſque, ſi opus eſſet, lancibus, ſtraguliſque, & cetera ſupellectili. Sane, cum ex laicis adiutoribus quidam ſęua conflictaretur febri; ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus eſſet, quidquid nummulorum domi erat, denarios tres eam vnam in rem inſumi iuſſit, ac reſiſtenti paulisper obſonatori, nihilq; præterea pe-

cuniæ

cuniæ ad ceteros alendos ſupereſſe dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti eſſe poterimus. atque ita languenti coemptum obſonium eſt. Ipſos vero decumbentes inuiſebat ſubinde ipſemet, confirmans vnũquemq; verbis plane diuinis atq; cæleſtibus; dabatq; operã vt omni depoſita ſollicitudine, ſuperioribus eſſe curæ ſe ſuã que ſalutem, ſine vlla dubitatione ſentirent. Homines ve de ſe ipſo priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentiſſime coluit, nullumque in eos neque viuos neque mortuos grati ac memoris animi officium prætermiſit quippe non modo pro ipſorum ſalute Dominum per ſe ſuoſque precabatur aſſidue; ſed etiam, dum viuerent, ſæpe domum veniebat ſalutandi cauſa, eoſdemque adeuntes ad ſe quamquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter; deque Societatis progreſſu, ac rebus præſertim Indicis; quarum ipſa longinquitas habet delectationem, pergebat amiciſſime facere certiores: atque etiam, cum opus eſſet, quibus rebus poterat, benigne adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hiſpano doctori (qui cum erat ei magna neceſſitudo) non modo grauiter ægrotanti frequẽs adfuit ipſemet, ſed etiam fidelibus famulis deſtituto, probos & induſtrios è Societate viros miniſtrandi gratia ſubmiſit. Andreas Lipomanus patricius Venetus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio noſtrorum hominum conſtituendo Patauij, opimum ſacerdotium eiuſdem vrbis addixerat, dimidia tantum parte vectigalium, ſibi quo ad viueret reſeruata. At vero Ignatius ne ſe vinci pateretur officio; patentibus litteris eum vltro perpetuum ſacerdotij adminiſtratorem declarauit; neq; è vectigalibus attigit quidquam, niſi quod ab ipſo priore quotannis ad paucos è noſtris alendos per eleemoſynam præberetur, quinetiam eius fratris filio penſionem decreuit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamẽ bonus ille Prior nequaquam admiſit, ac ceteros item, quorum beneficijs prouocatus eſſet, eximio quodam ſtudio & obſeruantia proſequutus eſt.

AB omni faſtu, & moribus imperioſis vehementer abhorruit, veſtigium in eo contumaciæ cerneres nullum, & quod difficillimum eſt, lenitatem ita cum grauitate miſcebat, vt neque facilitas de auctoritate, neque ſeueritas quidquam de ſuauitate detraheret. Pariſijs per iocum inuitatus a nobili quodā, vellet ne trudiculis ludere (quibus in oblonga menſa per anguſtum fornicem, eburnea pila traijcitur) Ego vero ludam, inquit Ignatius. At enim qua ſponſione, ſubijcit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac ſponſione, reſpondit, vt certo vtrique dierum numero tibi deſeruiam: veruntamen, arbitratu tuo, ſi viceris tu: meo, ſi ſuperior ipſe diſceſſero. Cum ea conditio placuiſſet: Age ſane, in certamen deſcenditur, cumq; nihil minus calleret Ignatius, diuinitus factum eſt, vt in ſingulos omnino traiectus victor euaderet: ſubinde exclamante aduerſario, ſe merito plecti, qui Ignatium prouocaſſet: ſeque diuinum iudicium prorſus agnoſcere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis, & occupationibus, in aliquot dies abductum, è ſponſione, ſpiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpentemque ſitu ac delicijs animum ipſius, ad ſalutarem Dei metum, æternæque vitæ cogitationem excitauit. Venetijs Patauium pedibus cum iter haberet, domeſtica, eaque admodum attrita lacerna ob inopiam indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui à via non longe armenta paſcebat, conſpectis eminus peregrinis, ad eos repente propius aduolat: habituſq; fortaſſe nouitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemque licentius cœpit illudere, cumque Ignatius vultu placido ſubſtitiſſet; conuerſus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque iſtius pueri petulantiæ ſubtrahis? Immo vero, inquit ille, cum puerum oblata ſibi præter ſpem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaq; conſulto etiam diutius hæſit in ijſdem veſtigijs, ac ſe curioſius intuendū ridendumq; affatim proteruo adoleſcentulo præbuit: plus nimirū ex hoc qualicumq; ſui contemptu ac ludibrio hauriens volu-

ptatis,quam alij ex vulgi plauſu fauſtaq;acclamatione percipiunt. Atq; hunc mãſuetudinis tenorem diligenter in omni vita ſeruauit: ac ſatis conſtat,annis ipſis triginta,quibus Chriſtum ſequutus eſt, neminem prorſus ab eo fuiſſe non modo contumelioſe tractatum, ſed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet; roganti erat proprior quàm iubenti. Alloquendi vero eius cauſa,nihil erat neceſſe tempus opportunum,aut molles captare aditus: qualibet adijſſes hora, ſiue corpore melius haberet, ſiue deterius, proſperis æque atq; aduerſis in rebus, & accipiebat benigne, & patienter ad finem vſq; ſine interpellatione audiebat:ac nullum quamuis infimæ ſortis hominem ſtare coram ſe, nedum aperto capite patiebatur eſſe, nec modo ex deſtinato congreſſu, verum etiam ex occurſu fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, inſitam animo in omnes beneuolentiã ſatis oſtenderet. Amicos præterea, tum domeſticos, tum externos interdum ad prandium aut cœnam,ſiue vt appellabat ipſe,ad pęnitentiam inuitabat; nec repudiabat ſi quis vltro ſe offerret:quinetiam interuenientes cœnę, vel in ipſo iã exitu, nihilominus iubebat accumbere, & fruſtula panis ipſe carpendo, & ſimulanda appetentia, conuiuium conſulto extrahebat,quoad nouiſſimus quiſq;ſine rubore aut ſolicitudine,per otium abſolueret. Si quis ab eo quidpiam,ſibi alijsve peteret; vel dabat hilare,verbis etiam,quod aiunt,munus exornans; vel ſi abnueret, cauſas afferebat eiuſmodi; vt ille ſeſe contemptum nullo modo exiſtimare poſſet, ac tanta ipſius erat in eo genere vel efficacitas, vel ſuauitas, vt qui ad eum legati à quopiam venerant, cum id quod volebant, minime impetraſſent, Ignatij rationibus interdum ita victi pacatiq; diſcederent, vt vltro ipſi mutata ratione, apud eos à quibus miſſi fuerant,ipſius cauſam pertinaciſſime tuerentur.

Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. Cap. VI.

AB hac porro comitate, quemadmodum auſteritas, ſic etiam leuitas omnis aberat,& ineptiæ. Ita enim compoſitus fuit moribus,vt nec manum, vel oculum,membrumve aliquod ſine cauſa, & ratione moueret; & in ſtatu,inceſ-

ſu, accubatione, ſeſſione, decorum teneret. Iam in loquendo fuit adeo conſideratus, & parcus, vt nullum plane verbũ niſi conſulto ac meditato proferret, neque figuris vel amplificationibus vtebatur, ſed rei geſtæ ſeriem, & rationum momenta ſine fuco exponebat: qua ſimplicitate plus valebat in perſuadendo, quàm alij calamiſtris, & lenocinijs. De ſe ipſo, deniq; ſuis rebus, niſi neceſſitas cogeret vel Dei gloria poſtularet, nihil dicebat vmquam; ab aliorũ vero factis dictisve exquirendis, niſi ad ſuam curam ſpectarent omnino abſtinebat. Conſueuerat etiam eos reprehendere qui de ſolutâ Eccleſiæ diſciplina, deque emendandis Principum moribus temere diſputarent: quam tentationem ſe fugaſſe dicebat conſideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à ſemetipſo proprie exigenda forent: quæ ſi pro ſe quiſq; reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquiſituros. Denique tanta inerat in eius ſermone prouiſio, tarditaſque longo vſu parta, vt cum bilioſus ac præferuidus eſſet natura, pituitoſus ob id ipſum ac lentus haberetur à medicis. Atq; hi mores, cum admirabili vitæ ſanctitate coniuncti, incredibile eſt; quantum illi conciliarent venerationis: nam vt quiſque intimus erat Ignatio, ita ſuſpiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Conſaluum Luſitanum, qui domus Romanæ miniſter aliquãdiu vixit, magno rerum vſu, magna prudentia virum, dicere ſolitum accepimus: antequam cum Ignatio coram egiſſet, præclare ſeſe vtique de illo exiſtimare ſolitum, qui tali Societati præeſſet: at vero, poſtquam ipſo familiariter vſus eſt; Societatem magnifacere cœpiſſe, quam Deus tali præſide ac moderatore donaſſet. Iacobus vero Laines, qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit, ceterique Patres, quamuis humaniſſime cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel magiſtro diſcipulos, adſtare diceres. Quod ſi quando (quod tamen perraro fiebat) rei neceſſitate coactus, vultum indueret ſeueriorem, & aliquem increparet aſperius; tanta erat vis, ponduſq; verborum, vt contra ne hiſcere quidem auderet quiſquam: idq; præſertim in cauſa, viri cuiuſdam inſignis apparuit

ruit;qui cum turbulentior eſſet, quam vt eum diutius ferri oporteret; cumque eius animum Ignatius blandis monitis pręceptiſq; nequidquam ſanare tentaſſet;ad extremum oratione conuerſa, diuinam teſtatus iuſtitiam ac cæleſtis iræ minas intentans,tantum ardorem ſpiritus præ ſe tulit, ipſi vt parietes tectaque non dubio motu nutare,&concuti viderentur: quo terrore perculſi qui aderant, illico procumbentes, Dei pacem precibus ac votis expoſcere: ipſe vero qui accuſabatur, exanimis ad pedes Ignatij ſeſe confeſtim abiecit,ac ſupplex confuſa voce, culpę veniam petijt,ſeq;poſthac in officio fore pollicitus eſt. Continebat autem in diſciplina, cum ceteros omnes, tum eos maxime qui vel inſigni eruditione, vel generis nobilitate præſtarent: quippe quorum dicta factaue ad exemplum in omnes partes valeant plurimum. Otium vero, vt omnium vitiorum fomitem ac ſeminarium, in primis oderat: itaq; duos tres ve rei familiaris adiutores,cum ad ianuam alieno tempore confabulantes è ſuperiore loco aſpexiſſet,illico iuſſit aceruum lapidum in proximo ſitum, in ſummam ædium contignationem ſine cũctatione transferre: eoſdem tertio poſt menſe cum ibidem iterum otiantes animaduertiſſet, illam ipſam lapidum congeriem,vt in eumdem locum referrent,vnde aſportauerant, imperauit: amice inſuper admonens, nihil in Dei famulatu periculoſius eſſe deſidia. Cum quemdam in tradito ſibi munere valde remiſſum atque oſcitantem inueniſſet; quæſiuit ex eo, cui nam in tali miniſterio daret operam, Deo ne, an hominibus? cum ille ſe Deo vtique deſeruire dixiſſet: Plecteris igitur inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accurate verſanti,iure forſan ignouerit quiſpiam; at immortali Deo miniſtrari negligenter, id vero nullo pacto ferendũ eſt. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam ſacris, adeſſe noſtros non ita facile permittebat, quòd ſi qui, facta poteſtate, ſe ad ea conferrent; eos etiam atque etiam iubebat, ſine vllo arrogantiæ ſeu leuitatis indicio modeſtiã ac ſubmiſſionem tenere; cedere omnibus; & infimum ſemper locum (niſi aliter à circumſtantibus cogerentur) eligere. Cum è Romano ab ſe nuper inſtituto Collegio, adoleſcẽtes

quoſ-

quoſdam ſolutius in publico ambulantes vidiſſet; caſtigandos curauit palam, hortandoſque graui oratione, vt quem haberent inſitum animis pudorem ac verecundiam, eum externo item corporis habitu præſeferrent: & quoniam Apoſtolo teſte ſpectaculum facti eſſent omnibus, cauerent etiam atque etiam, ne ſuperuacanea locutione, curioſo oculorum obtutu, aliove incondito geſtu, motuve corporis, quemquam offenderent; præſertim cum eo de genere toto, multa cum precatione, lacrymiſque conſcripta pulcherrima ipſe præcepta paulo ante edidiſſet. Nihil noui moris in Societatem induci ſe inſcio eſt paſſus: principijſque vigilanter & acriter obſtitit: quippe qui exempli vim noſſet, & rerum incrementa fallentia. Quoſdam, qui ad vineā iniuſſu luſerant pila, laicum etiam ſapone manus lauantem, haud impune abire permiſit, ſeditioſos vero, & alienę laudis obtrectatores, & rerum nouarum cupidos, non diu tulit: ſed omnia expertus, quæ ad reuocandam dubiam indolem, & peiore loco poſitam facere viderentur; ſi parum proficeret, ad extremū è Societate pellebat. neque per ea tempora carcerem compedesve in Societatis mores induci permiſit, negans, qui vinculis conſtringendi forent, eoſdem eſſe ad noſtrum inſtitutum idoneos: itaque cuſtodiæ loco ianuam oſtentare conſueuerat. Acciditque aliquando, vt iuſta de cauſa complures adoleſcentes exauctoratos vna dimiſerit: atque huiuſmodi fere (quod ſilentio prætereundum non eſt) è Societate pulſi homines, exitialem exitum ſortiti ſunt, ſatisque conſtat, alios inter ſymphoniam laſciue ſaltantes repente occidiſſe, alios contracta rixa interfectos, alios denique alio miſerabilis leti genere perijſſe. In puniendo autem id ſequebatur in primis, vt noxæ reſponderet animaduerſio, & in ſuo quiſque vitio plecteretur: ſuperuacanea verba ſilentio; ignauiam labore; honoris cupiditatem ignominia lueret. ac ferme animaduerſionū Ignatij genus erat illud: circulū humi deſcribere, ex quo noxij ne iniuſſu excederēt: colloquijs certorum hominum nominatim interdicere; verberationes ad præfinitum temporis ſpatium iniungere: & alia eiuſmodi. Noxas autem leuiores, & quotidianas intelligo;

cu-

cuiuſmodi in homines etiam ſtudioſos perfectionis cadunt: nam grauiores Ignatius minime toleraſſet. Solebat etiam ſontibus, ad humilem menſam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infimæ plerumque conditionis hominem, ſed ingenioſum, & acrem; qui cunctis audientibus, vitia reorum increparet, exprobraretque religionis annos, & negligentiam: idemque ceteros carptim nec opinantes repente perſtringeret; nimirum edomandæ ſuperbiæ cauſa, mentiſque è pigritiæ veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priuſquam ex conſuetudine punirentur, quam lenißime operam dabat, vt ſuam ipſi culpam agnoſcerent; atque vltro ſibimet mulctam irrogarent: quæ tamen ſi grauior videretur, confeßione contentus; ita moderabatur, vt multum ſæpe de acerbitate minueret.

Eiuſdem animi ſubmißio, & quid de virtute Obedientiæ ſenſerit. Cap. VII.

NEgabat, ſuo quidem iudicio, quemquam probe intelligere quàm vehementer in ſe quiſque diuinæ bonitatis operationem impediat: quãtave illius beneficia, & dona per ſocordiam ignauiamq; corrumpat: quo crimine ſeſe accuſabat in primis: atq; ita de ſuis rebus demiſſe, & humiliter ſentiebat, vt ſe mortalium omniũ infimum, & opis diuinę maxime egentem putaret: ſibiq; ceteros omnes ad virtutẽ pietatemq; & exemplo, & incitamento fateretur eſſe. Priuatę vero vitæ quãto deſiderio teneretur, & initio declarauit in recuſando magiſtratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinẽ, aliuſq; ſibi ſuccederet, omni ope contendit: quod tametſi conſequutus non eſt; tamen obedientię ſtudium quibuſcũq; rebus potuit, ſemper oſtendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo ſacramento iurauerat, ita erat præſto, vt ad ipſius nutũ ſeſe paratum exiberet, cõfecta iam ętate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumq; opus eſſet peregre proficiſci, vel etiam nauigium aſcẽdere plane exarmatum, ſeq; eodem Pontifice iubente, mari ventiſq; ſine vlla dubitatione committere. Quem ipſius animũ vir quidam primarius cũ haud ſatis probaret, & in eiuſmodi re conſiliũ

prudentiamq; requireret; prudentiam quidem, non obediẽ-tis, verum imperantis eſſe, reſpondit Ignatius. Et ſane cũ in Societate noſtra virtutẽ hanc ceteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrariũ dicebat eſſe, quàm in ſuperiorũ iuſſis & conſilio examinando moram, vel potius arrogantiam, negabatq; obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo ſuperiori non cum voluntate iudicium quoque ſubmitteret. Id enim demum eſſe Deo gratiſſimum holocauſtum, cùm omnes animi vires, ac præſertim intelligentia & mens, quæ ſummum in homine obtinent locum in obſequiũ Chriſti coguntur. qui vero inuiti ac diſſentiẽtes, actu exteriore dumtaxat, iuſſa præpoſitorum exſequerentur; hos inter viliſſima mãcipia, vel pecudes potius numerandos aiebat. Exſtat eius epiſtola ad ſocios Luſitanos in hanc ſententiam ſcripta, (qua nihil ego quidem in eo genere vidi ſubtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quàm iure Ignatius tantum huic vni mentis, & rationis obſequio tribuendum putarit. Quinetiam in ſermone quotidiano ſæpiſſime vſurpare conſueuerat; qui ad ſuperioris nutum, voluntatis propenſionem ſolummodo, non etiam iudicij conſenſionem accommodarent; eos altero tantum pede intra religionis ſepta verſari. Neque vero eiuſmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, ſed, quantum ei res, & perſona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita ſe dicto audientem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuiſſe, & omnem ſuæ ſalutis curam, & ſolicitudinem in eũdem proieciſſe videretur. Cum ſtomacho grauiſſime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt ſupra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tempore vtebatur adoleſcente nec peritiſſimo, frigidæ corporis conſtitutioni cauſã illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus, & pręcordia calefacienda, pręſcripſit, ac primum feneſtras, foreſq; cubiculi, ne quid afflaret auræ obſerari diligenter iuſſit; deinde languentem multa ſub veſte continere ſeſe; poſtremo quàm calidiſſimo cibatu, & exiguo mero, ſed quàm auſteriſſimo refici, quę omnia Ignatius licet ſibi,

bi, non leuibus argumentis, minime accommodata ſentiret, ac medicum ipſum nec litteratiſſimum, neque exercitatiſſimum ſciret eſſe, tamen ne cũ extremo quidem, vitę periculo, cõtra eius edicta nihil vmquã effatus eſt. Aeſtas erat ſumma: calores, vt in Vrbe maximi: ingenti ſtromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta ſudoris copia, vt culcitrę ac veſtes maderent; ac nihilominus ex pręcepto ſe intra calida fomenta cohibebat ęgrotus, ardebat ſiti; nihil omnino poſcebat; diſcruciabatur doloribus acerbiſſimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neque tamen ſignificabat; denique peruerſa curatione eo adductus eſt, vt cum vltimum ſibi diſcrimen adeſſe intelligeret, Societatis adminiſtratione Patribus delegata, aditu cubiculi domeſticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atque id demum exſtitit ſignum, deſperata iam valetudine, ſe ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam ſubita conſilio habito, cum non deeſſent qui medici præſertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præſtantem, extemplo acciri iubent. Is vt inſpexit Ignatium, genuſque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per ſummam indignationem vociferatur, hominem calore necatum eſſe: pandi confeſtim feneſtras & oſtia; leuari ſtragulis lectum; frigidæ hauſtus affatim dari æſtuanti imperat: quæ res prioris medici inſcitiam plane coarguit; ſiquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuere; & obedientiæ meritis Pater auctus, priſtinam inſuper valetudinem breui recepit. Rurſus, cum ieiunia cineralia, ſeu Quadrageſimam quamuis affecto corpuſculo perſeueranter nihilominus obſeruaſſet; ipſa denique feria quarta sãctioris hebdomadæ, febri correptus eſt; nec dubitauit idem Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quo circa pulli gallinacei eſum ad veſperam illi præſcripſit, abijtq; admodũ incertus animi, vtrum Ignatius tali tempore iuſſa facturus eſſet: redit deinde poſtridie, quæritq; ſolicitus, num ſe refecerit pullo, cum annuiſſet Ignatius: Fatebor, inquit Alexander, ingenue id quod res eſt. Complures

non

non cuſtodita ſolemni abſtinentia, nihilominus hoc triduo in morbum incidere: quibus ego cum accerſitus, carnium cibatum indixerim, vix ægreque ab ijs impetraui, vt obtemperarent: propterea quòd per hos dies carnibus veſci, nimis graue piaculum ducerent: tu contra, peracto iam pæne curriculo, ad ipſas metas meo monitu non recuſaſt. deſiſtere: hoc ego, Pater, ſatis mirari non poſſum. Ad ea Ignatius ſerena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obediendum eſt, inquit: nec plura in eam ſententiam effatus eſt. quo reſponſo mirifice delectatus Alexander, & ſanctitatem viri magis magiſque ſuſpiciens, totam rei geſtæ ſeriem ipſemet mihi deinde narrauit. Atque ad ſapientem hanc ſanctamq; ſtultitiam cæcæ, vt ipſe appellabat, obedientiæ; ſuos, vt eſſent ad ſubita ac ſeria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam ſigno, paratus ad ſacrificium, & calicem tenens, cum è veſtiaria pedem efferret, per nuntium ab Ignatio qui totam rem è propinquo obſeruabat, repente iubetur, ſacro depoſito ornatu, pallium ſumere prodeundi cauſa. Paruit ille ſine tergiuerſatione, ac palliatus Patri confeſtim apparuit. Tum Ignatius quærit ex homine; ſit ne ægre paſſus, in procinctu iam ad immolandum, ſubito ſe iuberi ſacra deponere veſtimenta, remque diuinam omittere? Cum ille; ſe, ne tantulum quidem eſſe commotum affirmaret: At qui me, ſcito (inquit Ignatius) non quo te in præſentia opus habeam, ſed periclitandi tui obſequij gratia id feciſſe de induſtria, & ſic habeto; plus te ſacrificio dèferendo eſſe meritum, quam ſi id ipſum, vt deſtinaueras, illico peregiſſes: nam, & ſi altaris myſterium tanti apud Deum eſt, quanti profectò eſt; tamen, vt ſcriptum legimus; melior eſt obedientia quàm victimę. Quemdam etiam, cum maxime confeſſionem nobilis cuiuſdam excipere, conſulto vocari ad ſe iuſſit: cum ille ſe peracto miſterio mox affuturum dixiſſet; accerſit eum denuo: at ipſe nihilominus confitentis rogatu hæſit paululum; ac venienti demum Ignatius: Ita ne vero? iterũ, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis accepit hominem; non quo illius tum quidem opera egeret; ſed obſeruantiam, & agilitatem

tem experiri voluerat. ſic enim aiebat; cupere ſe, quemadmodum ceteræ Deo dicatæ familiæ, ex inſtituto aliæ paupertatem, aliæ ſilẽtium, aliæ pſalmodiam, aliæ deniq; aliud pręcipuo ſtudio colerẽt; ſic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreq; parendi; & maxime proprium inſigne noſtrorum hominum eſſe Obedientiam; quippe quæ diuo Gregorio teſte, virtus vna, ceteras omnes animo virtutes inſerat, inſertaſq; cuſtodiat. Hiſce ergo artibus, & huiuſmodi, ſubinde alumnos exercere conſueuit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut ſignificationẽ parati; vel inchoatum apicem in ſcribendo relinquerent; ſeq; expeditos vbi vbi opus eſſet, illico ſiſterent.

Paupertas eius, & caſtimonia. *Cap. VIII.*

VOluntariam paupertatem (quam ille religionis murum eppellabat) ad extremum vſque conſtantiſſime coluit; nec modo ipſe proprium habuit nihil, ſed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac delicijs olim aſſuetos, quidquam habere permiſit, quinetiam quemquam è profeſſa domo apud Germanicũ, Romanumve Collegium niſi admodum raro, & iuſta de cauſa prohibuit veſci: quo nimirum, ſi opus eſſet, iurare verius poſſet, nihil omnino ad ipſam domum ex Collegiorum fructibus perueniſſe. Pauperem autem *ſpiritu* eum ſibi deniq; aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, ſic eſſet affectus animo, vt inſtar ſtatuæ cuiuſdam videretur eſſe, quæ nullo pacto reſiſtit recuſatve, quominus omni quamuis pretioſo amictu, & ornatu confeſtim exuatur. Caſtitatis vero laudem Dei beneficio tantam adeptus eſt, vt ex quo die ſeſe in Beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto; nullam, vt initio dictum eſt, deinde quamuis *præferuidus* natura, carnis tyrannidem ſenſerit. Porro in Societate nobiliſſimam hanc virtutem tanto ſtudio cuſtodiri volebat, vt nihil omnino neq; in dictis neq; in factis laſciuum aut petulans appareret: ac quod fieri poſſet, noſtri cæleſtem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione ſeiuncti. Quinetiam in ſcholis Terentium explicari (ni perpurgatus eſſet) quamquam optimum Latinitatis auctorem, &

Romanę comœdię principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui; ne plus moribus noceret, quam prodeſſet ingenijs: ex quo facile exiſtimari poteſt in ceteris rebus quàm acer, & vigilans cuſtos pudicitię fuerit.

Aequitas animi, & coſtantia eiuſdem. *Cap. IX.*

ADuerſus ea quæ videntur acerba, & contra omnes varietates quæ in vita verſantur, animo fuit ſemper ita præſenti, vt numquam vel à ſtatu naturæ, vel à religioſi dignitate diſcederet. Romæ cum apud nobiles quoſdam, vt ſolebat, de rebus diuinis familiariter ageret, inſtituto iam ſermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem inſuſurrat, lictores in domeſticam ſupellectilem a creditoribus immiſſos, cuncta miſcere, & euertere: vix ab eis impetratum ſuſtinerent tantiſper dum ipſe tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam diſputationem admirabili tranquillitate animi abſoluit. Quærentibus dein amicis quid ſubitæ rei accidiſſet: Noſter, inquit, œconomus ad neceſſariam ædificationem ære alieno contracto, in præſentia ſoluendo non eſt: impatientes moræ creditores ad auferenda pignora miniſterium forenſe miſerunt: ij perturbare dicuntur omnia: ſed me res non mouet. nam ſtrata ſi abſtulerint, humi pro noſtra paupertate cubabimus. vnum vereor, ne inter tumultum, commentarij de religione pereant, magna cura & labore confecti. hos ego ſane velim ſaluos: cetera negligo. Tum ij qui aderant, Patris patientiam admirati, facinus indignum exclamant; domum noſtram aduolant; prædeſq; pro Ignatio facti, ſatellitum proteruitatem magno conuicio cohibent: neq; ea res cuiquam amicorum fraudi fuit: ſi quidem aureis ducentis ab Hiſpano doctore, cuius modo meminimus, Hieronimo Arzio, & quidem quid accidiſſet ignaro, poſtera die ſubmiſſis, nullo ipſorum incommodo æs alienum eſt perſolutum. Suſcepta negotia in finem vſq; perſeueranter vrgebat; neq; vero, quos ſibi ſocios expeditionũ aſſumpſerat, torpere patiebatur

batur. Vbi neceſſarium iter, vel quid aliud grauioris momenti deſtinaſſet in diem certam, præſertim ſi poſtularet occaſio, nulla vi tempeſtatis, aut alia quauis difficultate deterrebatur, quominus ad conſtitutum tempus cogitata perficeret. In adeundis principibus viris, quod ille neceſſario, & ſæpe faciebat; cunctas aulæ moleſtias, & indignitatem, & aulicorum contumaciam deliciasq; vorabat alacritate mirabili, acciditq; aliquando, vt aditu excluſus, commodam admiſſionē horas ipſas quatuordecim ieiunus obſederit. Si quid, re bene perſpecta, conſiliarijs etiam adhibitis, decreuiſſet; haud ita facile ſe ab eo deduci patiebatur. Ad Eccleſiaſticam diſciplinam pro ſua parte adiuuandā ſtatuerat ne quis ex alijs Ordinibus, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur, quinētiam ſi quis per imprudentiam irrepſerat, qui vel diem vnū in alienis caſtris fuiſſet, contra nitentibus interdum aduenæ propinquis, amicisq; gratioſis, remittebat ad priſtina ſigna, vel ſi minus pareret, certe è Societate pellebat: ne ceteri nimirum Ordines de nobis conqueri poſſent; aut Societas quaſi quoddam perfugium deſertoribus eſſe putaretur. Neque minorem animi fortitudinem præſtitit in ijs tuendis, quos, probato ipſorum ſpiritu, & vocatione, in Societatem adſcripſiſſet, quorum conſtantia cum à parentibus (vt fit) per ampliſſimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, vbi opus fuit, coram ſummo ipſo Pontifice, ſuorum cauſam contra opes, & gratiam, diuino fretus auxilio, ſine vlla dubitatione metuve, non ſolum defendit, ſed etiam obtinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Pontifex maximus feſtiue admonebat, ne cum Ignatio contenderent, vtique ni vellent è certamine victi diſcedere. Cum lege cauiſſet, ne quis è noſtris vel exſequiarum, vel ſacrificij, vel cuiuſpiam omnino miniſterij nomine pecuniam aut eleemoſynam vllam acciperet, nedum cogeret; eam ipſe legem diligenter ſanctēq; in omni vita ſeruauit; neq; commiſit vnquam, vt fidem ſuam, in rebus præſertim ſacris, temere obligaret; vel (quod vitandum eſt maxime) ſpecie pietatis quæſtum facere videretur, quo in genere illud inſigne

memorant. Grauiter ægrotabat ætate iam deuexa, idem Hieronymus Arzius, ad hunc, viſendi cauſa (fuit enim in colendis amicitijs diligentiſſimus) cum veniſſet Ignatius, hominemq; benigno, & ſpirituali alloquio recreare conatus eſſet; ille de futura vita ſolicitus, aureos ducentos ad piacularia ſacra pro ſe facienda ſudario inuolutos inſtitit Ignatio obtrudere, quos cũ obfirmato animo reieciſſet Pater, quod diceret ſe alieno periculo doctum, ab huiuſmodi conuentis iampridem abſtinere, neq; plus oneris velle ſuſcipere, quàm quantum præſtare cum fide poſſet; admiratus ille ſanctimoniam, & integritatem viri, eam ipſam ſummã paulo poſt ad eundẽ ſine vlla conditione tranſmiſit. Tum Ignatius ſponte complures hoſtias ad expianda amici peccata decreuit: neque in officij, & caritatis certamine vinci ſe ab laico paſſus eſt. Pacem, & concordiam (quoad officium, & Dei gloria pateretur) non modo cum ſuis, verumetiam cum alienis omni cura ſtudioq; retinuit ſemper, & cauit, ne, aut per ſe, aut per ſuos facto dictove quemquam offenderet. Cum Martinus Olauius, qui Collegio Romano annos aliquot magna cum laude præfuit, excellenti vir ingenio doctrinaque, theſes aliquot de more propoſuiſſet, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis; licet ea de re Ignatius pro ſua egregia in Deum, & Virginem pietate minime dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad diſputationem inuitabantur, id ægre ferrent, ſeque nominatim, prouocari putarent, (contrariam enim ſententiam auctore D. Thoma tuentur eorum pleriq;) eam theſem, induci tolliq; omnino imperauit. Anno Chriſti nati M. D. LIII. cum Societas in Hiſpania, Deo adiuuante, maiorem in modum creſceret; grauia in noſtros crimina repente conficta ab iniquis, & exercitiorum ſpiritualium præcipue liber in ſuſpicionem apud ſacros Inquiſitores magno apparatu artificioq; vocatus eſt, quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuere, vt ſe ſuoſq; omni ope tueretur; accuſatorum calumnias, & improbitatem in tanto præſertim ſuæ exiſtimationis ac famæ periculo redargueret. At ille, conſcientiæ teſtimonio ac Dei bonitate ſubnixus, nihil extimuit, remq;

totam ſine vllo tumultu magiſtratibus cognoſcendam reliquit; quorum opera, & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tempore Societas in iiſdem prouincijs feliciores in dies habuit progreſſus. Nec minor anno inſequente in noſtros qui in Gallia verſabantur, procella deſæuijt. Siquidē graui ab aliquot illuſtribus Theologiæ doctoribus, decreto propoſito, vſq; adeo lacerata ac tantam in inuidiam adducta Societas eſt, vt eam non modo profanum vulgus, verumetiam concionatores ipſi quotidianis probris, & conuicijs è ſuperiore loco proſcinderent. Ei decreto criminibuſq; ſcripto refutandis cum ſe aliquot è noſtris Ignatio paratos offerrent; ac res indigna, minimeq; toleranda cunctis videretur eſſe; verbis ex Euangelio deſumptis Ignatius: Pacem, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis: neque certamen cum aduerſarijs vllo pacto ſuſcipi eſt paſſus, quod diceret, proculdubio fore, vt ipſa dies, & noſtrorum innocentiam ſatis probaret, & inimicorum cogitationem, & conſilia frangeret. Id quod non ita multo poſt, Dei beneficio eſt factum: nam, & accuſatio tota breui conſenuit, & ipſis criminationibus illuſtrata Societas radices in ijs regionibus egit altiores. Admirabilem vero facilitatem, vel potius animi altitudinem Romæ oſtendit Pater in acerbiſſimis vicini cuiuſdam iniurijs perferendis namque is, vt noſtros in proximam ſibi domum, immigraſſe cognouit; cum Ignatium ſocioſque, vt alij multi, ſine cauſa peſſime odiſſet: vna re valde lætatus eſt, quòd vendendi ſuas ædes, quippe noſtris valde opportunas, & conficiendæ pecuniæ præclaram ſibi occaſionem oblatam putaret. Ergo, vt peregrinum ad conditiones quamlibet iniquas cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere conſtituit, ac primum in atrij cuiuſdam interiacentis, quod finibus noſtris contineri conſtabat, poſſeſſionem impudenter inuaſit: neq; tamen Ignatius eam rem iudicio perſecutus eſt. In id atrium deinde pauones, & alia demiſit altilia, quæ obuerſis in eam partem cubiculis noſtris moleſtiſſimo clangore diu noctuque obſtreperent; nequaquam expoſtulauit Ignatius: eidem, triclinij parietes in eam partem luminis cauſa perforare volenti, per ſummam contumeliam reſtitit ille;

nihilominus quieuit Pater, atque ob id ipſum cæco aliquot annos triclinio eſt vſus. Cum hæc maxime ageret vicinus, vltro Ignatium ac ſocios tota Vrbe inſtitit criminari, bipedumq; nequiſſimos, & cupidiſſimos dicere, qui in alieno ſolo, non contenti male parta ingenti pecunia, domibuſq; per falſam religionem occupatis, poſſeſſiones in dies continuare, ſeq; ipſum patrijs ædibus pæne per vim exturbare contenderent. Quæ res cum delatæ ad Ignatium eſſent, non modo ſedato animo tulit, vt cetera, ſed etiam ex eo die Dominum deprecari pro aduerſario cępit ardentius. Deniq; cum ille diuturna importunitate noſtros ad quamlibet iniquum precium perduxiſſet, & piorum ſubſidijs domus tandem eſſet coempta; ita ex ea migrauit, vt, quaſi mox æquanda ſolo eſſet, ſic omnia inde ferramenta, fores, feneſtrarum obices, atque adeo elaborati lapidis quidquid potuit ſecum aſportauerit, neq; tamen grauius ea de re queſtus Ignatius eſt, neque tali homini, aut vlli omnino mortalium vllo vmquam nomine litem intendit. Neq; vero ab hominibus tantum, ſed etiam ab ipſis pęne temporibus, inuictum animum præſtitit, ſiquidem nulla vmquam vel domeſtica inopia, vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt contra Chriſti conſilium de craſtino ſolicitus eſſet; aut, qui nomen Societati profiterentur, modo ad inſtitutum idonei forent, eos, quamquam ingenti preſſus familia, repudiaret. Atq; id, eo magis homines mirabantur, quod eo ipſo tempore viri locupletes ac principes, inopiæ metu, multos è domeſticis conuictoribus non ſine rubore dimitterent. Itaq; cum ex Ignatio quidam è familiaribus pro amicitia ſciſcitaretur, quid ita alij diuites, & pecunioſi, in tantis annonæ difficultatibus familiam ſumptuſque minuerent: contra ipſe nullis vectigalibus, nullo certo reditu fultus, eamdem augeret? Non ſatis attendis, inquit ille, quæ ſit vis ac natura virtutis illius, quam in Theologicis virtutibus ſecundam Apoſtolus numerat, cui, certis, & exploratis in rebus locus eſſe qui poteſt? Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non eſt ſpes, nam quod quis videt, quid ſperat? Neq; vero timendum eſſe, ne qui aues cæli paſcit, & agri lilia ſplendidiſſimo veſtit ornatu, quæ neq; ſe-

runt,

runt, neq; nent, neq; in horrea congregant; idem ſuis operarijs in Eccleſiæ vinea nullo ſtipendio laborantibus, neceſſaria ad exigendam vitam alimenta deeſſe patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipſa conuerſione multis documentis præclare didiciſſet; tum vero poſt ſuſcepta Societatis gubernacula, magis magiſque experiebatur in dies, quo in genere, ne ſim longior, nonnulla ſubnectam. Cum in ſumptus quotidianos aliquando eſſet opus præſenti pecunia; atque ad neſcio quid coemendū Ioannes Cruceius rei domeſticæ curator exiſſet, incerta etiam tum luce quidam ei repente ſacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico ſeſe à conſpectu proripuit. Ioannes vero, qua erat ſimplicitate, vt auri ſpeciem vidit, illuſionem ac præſtigias diaboli ſuſpicatus, in proximam ædē beatæ Mariæ ſupra Mineruam ſeſe recipiens, diuinam opem ſuppliciter implorauit, domum deinde regreſſus, pecuniam inſpectam, & forma, & materia probam reperit, Deique clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ deſtinauerat, ſine cuiuſquam damno vel moleſtia inſumpſit. Idem, cum in magnis rei familiaris anguſtijs Deo ſuperiſque in Laterano ſupplicaſſet: in reditu ad Coloſſeum theatrum illi ſubito vir quidam ignotus aureos centum in manum dedit, ac ſtatim apparere deſijt. Qua re Ioannes non tam lætitia quàm horrore perfuſus, pecuniam domum attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, ſed talibus iampridem aſſuetus, nihil rei nouitate commotus eſt. Rurſus noſtris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dum neſcio quid exquirit in arcula tomento ſcrutiſque viliſſimis plena: nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refertum ita nitidis atque micantibus, ac ſi tum primum ex officina prodirent: quo tam inſperato ſubſidio præſenti egeſtati peropportune ſubuentum eſt. Quodam die ſub veſperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defeciſſent; poſtridie mane, præter omnium expectationem, à nobili matrona vehes lignis onuſta ſubmittitur, eà ligna dum in cella vinaria, vt fit, condit ianitor; ianuam domus patentem reliquit imprudens; recordatus deinde, cum ad occludendum accurriſ-

ſet,

ſet, repente modios aliquot frumenti, & vini cados in ipſo veſtibulo reperit: neque adhibita quantauis diligentia vmquam reſcire potuit, quis ea dona miſiſſet. Hæc igitur, & alia eiuſmodi ſubinde accidebant, quæ politico ſupercilio rem æſtimanti friuola cuipiam fortaſſe videantur, ſed certe, & paternam in famulos Dei prouidentiam ſatis declarant; & Ignatij ſecuritatem atq; fiduciam ab omni ſtultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

Eiuſdem ratio gubernandi. *Cap.* *X.*

IN conſilio capiendo, & rebus gerendis, cum Deum ſemper, vt dictum eſt, accurata ſupplicatione conſuleret, tum vero (quod mirum fortaſſe cuipiam videatur) non pietatis guſtum, ſed rationis ductum præcipue ſequebatur: vt non rationem ſpiritus dulcedo præiret, ſed dulcedinem ratio. Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere, quòd hi ratione vtantur, illæ nequaquam. Idem ad exſequenda conſilia, quoad fas eſſet, omnes artes, & humana præſidia ſic adhibebat, quaſi omnem ſpem in ijs repoſitã haberet, rurſus ita Deũ orabat & ex eo pẽdebat vno, ac ſi nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugij collocaret. atq; hoc pacto (quod longe optimum ac perfectiſſimum eſt) prudentiam cum pietate iungebat, ipſaque negotia tamquam onera paribus examinata ponderibus, quamuis difficili ac lubrico itinere ad optatos plerumq; exitus perducebat. Ad conſultandum autem, illud obſeruabat in primis, vt in quaque re ſemper eius rei peritiſſimos adhiberet. qua communicatione ac lenitate nimirum aſſequebatur, vt, & rationes iniret optimas, neque in arte ſua ſe quiſquam ab eo vel præteritum, vel contemptum, iure conqueri poſſet. Ac ceteris etiam in rebus videbat etiam atque etiam, vt vniuſcuiuſque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Piſaurenſis, qui ante aliquot annos mortuus eſt, egregia pietate & virtute presbyter. is, cum tres minores natu germanos fratres ad Societatem ſuis adhortationibus perduxiſſet; eum ſemper Ignatius adoleſcentulis loco parentis ac præſidis voluit eſſe; neque de ijs grauius quidquam; niſi ex

ſi ex illius auctoritate ac ſententia ſtatui paſſus eſt. Ad officia vel negotia, quæ per ſe obire non poſſet, cum viris principibus tranſigenda, viros eligebat, rerum vſu ac dicendi copia præditos, atque ijs ita vel ſcripto, vel verbis mandata dabat, vt liberum ijs omnino relinqueret, cũ in rem præſentem veniſſent, ſine vllo ipſius reſpectu omnia ex re, & ex tempore moderari. Idemque ſub veſperam ad ſe redeunti cuipiam ex ijs, cum rei geſtæ rationem ab eo repoſceret, primum omnium: Satin (aiebat) ex animi tui ſententia? quę liberalitas hominis, & ipſi cauſæ multum proderat; & ſuorum illi mire deuinciebat amicos: & eoſdem ad exſequenda negotia perquàm alacres promptoſque reddebat. Anno poſt Chriſtum natum M. D. LIII. cum ad res in Luſitania componendas Michaelem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem admiſſum; licet ei varias præceptiones ac monita ediderit conſignata litteris; tamen cum probe noſſet fidem ac prudentiam viri, non modo permiſit, vt cum in prouinciam perueniſſet, ſuo arbitratu conſilia rebus aptaret; ſed etiam permulta ei dedit folia pura, ſuo munita chirographo, quibus ille prout opus eſſet, quidquid videretur, inſcriberet, ac deinde obſignatas epiſtolas cuicumq; expediret, ipſius nomine redderet. atq; hanc conſuetudinem laxe cum procuratoribus ac nuntijs agendi, ſemper magno cum emolumento retinuit. Quin etiam præfectis inferioribus minime maligne ſuum cuique ius ac poteſtatem impertire conſueuerat: cauebatque diligenter, ne quæ per eos agenda forent, vſurparet ipſe; vel ea re quidquam omnino apud ſubiectos de illorum auctoritate vel exiſtimatione minueret. Verumtamen ijs ita laxabat habenas, vt eaſdem adduceret, quoties vellet; nec non in eorum inſtituta, moreſque & adminiſtrandi genus diſſimulanter inquireret. Exſtat epiſtola ipſius ad Præpoſitum prouinciæ Luſitaniæ, in hanc ſententiam ſcripta; cuius mihi partem hoc loco inſerere viſum

„ eſt: Neque vero Prouincialis aut Generalis Præpoſiti offi-
„ cium eſt, inquit, minuta quæque, ac temporaria præſertim
„ in adminiſtrando ſectari: ſed cum ad perſonę dignitatē ho-
„ neſtius, tum ad tranquillitatem animi tutius eſt, ea p[illegible]

ctis inferioribus delegare,& rei confectę rationem ab eis deinde repetere. Equidem in meo fungendo munere id ipſum ſequor:atque huiuſce conſilij maiorem in dies fructum capio, quippe cum, & labore,& ſolicitudine leuari me magnopere ſentiam,ac tibi quoque valde ſum auctor, vt curas, & cogitationes tuas defigas incommodis, & ſalute potiſſimum vniuerſæ prouinciæ: & in rebus quidem ſingulis ordinandis ac diſponendis, cum opus eſt, & ipſe verſere, & hominum tuo iudicio peritorum ſententiam exquiras;ceterum ab iiſdem rebus per te curandis tranſigendiſq; vt plurimum abſtineas, ſed inſtar excelſi cuiuſdā motoris,orbes tibi ſubiunctos æquabiliter,& cū grauitate ciere pergas:a quibus deinde,vt a proximis cauſis,propria cuiuſq; effecta proueniāt:quod ſi feceris,& plura,& magis tuo muneri conuenientia, ſine tumultu ac trepidatione cōfeceris. Præterea illud eſt in hac ratione cōmodi, quòd ſi quid in agēdo peccetur, eius peccati pręſtat in tuis adminiſtris,quam in te reſidere culpam:ac multo magis decet, quidquid ipſi deliquerint, corrigi abs te quàm ſi tu erraueris (quod perfacile eſt ſingula curioſius perſequenti) te ab inferioribus emēdari.Quod reliquū eſt,nobis Dominus IESVS Chriſtus,ad ipſius voluntatem,& clare intelligendā,& rite exſequendā pro ſua benignitate lumen ac vires impertiat. Romę xi Kal. Ianuarias M.D.LII Hāc igitur Societatis gubernandę regulā inſtinctu plane diuino tenebat Ignatius,eamq; in omnes partes plurimū aiebat valere. Primū,quòd inferiores pręfecti,quo plus credi ſibi,& quo liberalius tractari ſe vidēt,eo libentius, ne videlicet humanitate vincātur, vltro ipſi cum ſuperiore cōmunicent,deinde,quòd multo acrius ac ſtudioſius verſētur in opere:nā vt quiſq; maxime ſuū habet negotiū, ita ſūmā in eius procuratione vigilantiam pręſtat,accedit,vt maior ſit in diſpiciendo ac ſtatuēdo claritas,maius auxilium Dei,quippe ſicut in rebus cōmunibus,cum vniuerſali Præpoſito numen cæleſte præcipuo fauore conſpirat; ſic idē proprijs cuiuſq; præfecti muneribus, ſuo quodam ac peculiari munere aſſiſtit, quorum ſi facultas, & auctoritas a ſuperioribus nimis arcte circumſcribatur, &

quæ per hoſce tractanda ſunt, illi ſuſcipiant; primum ipſa diffidentia odioſa eſt, & , vt in alienis quodammodo rebus, continuo langueſcit induſtria, deinde per eam cupiditatem, & ambitionem, peculiaris ille, de quo dictum eſt, diuinę gratiæ quaſi concurſus amittitur, præterea, cum ad rem bene gerendam, & facultas, & ſcientia neceſſario requirantur; ſcientia plerumq; ineſt ei, qui rem ipſam ex officio tractat, habetq; ſubiectam oculis, huic ſi minuatur ius, & ſuperior ipſe, cauſa non æque bene cognita, rei tranſigendæ ſe immiſceat; ingenti prorſus malo poteſtas à cognitione ſeiungitur: atque hinc nimirum in omni cœtu ſuſpiciones, diſcordiæ, rixe, cum rectores, & curatores non contenti ſuo munere, alter in alterius partes inuadunt: perque ſummam confuſionem tollitur diſcrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil eſt in hac rerum vniuerſitate præſtantius. Ad hæc, vbi is qui deſtinatus eſt quopiam, certis alligatur præceptis, rarum eſt vt quidquam è ſententia poſſit efficere, magna enim conſilij pars eſt in tempore, & nouis quotidie caſibus interdum ipſa negotiorum ſpecies immutatur: quibus in rebus dum religione occupatus animus hæret, dum fluctuat apud ſe, dum cogitur ad abſentes referre; interim, irreparabili ſæpe damno videlicet, occaſionis prætervolat opportunitas. Quę cum præclare Ignatius noſſet, cum ſuis adiutoribus procuratoribusve, niſi ſi res aliter poſtularet, ea quā dixi facilitate vtebatur. Itaq; & in magnis, & arduis plerumq; actionibus voto reſpondebat euentus; & tanta erat ipſo regente concordia, is ordinum conſenſus, vt Societas tota vno eodemque ſpiritu ductuque agi videretur. Beneuolentiam, & caritatem ſuorum erga ſe, non ſolum affabilitate, manſuetudine, ceteriſque virtutibus, verum etiam induſtria quadam alebat: cauebatque, diligentiſſime, ne quid admitteret, cur eorum quiſpiam ab illo ſe minus vel diligi, vel probari putaret. Quod, & in creando primum Generali Præpoſito ſeruauit, vt dictum eſt; ac deinde retinuit in ſufficiendo ſibi, cum ægrotaret, Vicario Generali: nec non in eligendis, qui Marcello Pontifici maximo, vt item ſupra dictum eſt, Pontificis ipſius iuſſu, in Palatio adſiſterent, quam nominationem ad

ipſorum Patrum conſilium reiecit; ne certos ipſe appellan-do, ceteros ad eiuſmodi munera minus idoneos iudicaſſe videretur. Præterea, ſi quid pro imperio aſperius exſequendum eſſet; eius inuidiam ad inferiores adminiſtros reijcere ſolitus eſt, ipſis videlicet non inuitis; communemq; parentem pie ac religioſe tuentibus. Qui hominibus cum poteſtate pręſunt, hos cum aliæ fraudes, & mala circumſtant, tũ
„ illud in primis, de quo ſanctus Bernardus ad Eugenium: Eſt
„ item vitium, inquit, cuius ſi te immunem ſentis, inter om-
„ nes qui cathedras aſcenderũt, ſedebis me iudice ſolitarius,
„ quia veraciter ſingulariterq; leuaſti te ſupra te, iuxta Pro-
„ phetam. Facilitas credulitatis hęc eſt: cuius callidiſſimæ
„ vulpeculę, magnorum neminem comperi ſatis cauiſſe ver-
„ ſutias. Ab hoc igitur ſcopulo, ſicut à ceteris, magnopere Ignatius declinabat: quippe ſatis ad omnem animaduerſionem ipſa varietate ſuorum temporum eruditus: ac delatoribus ita vnam aurem præbere conſueuerat, vt ſemper alteram reo reſeruaret abſenti. Quinetiam accuſatoris ipſius, inter dicendum geſtus, oculos, vultuſq; omnes attente obſeruabat: crebriſq; ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia fatigabat hominem: totam deinde rem, ſi opus eſſet; per ſe, & per idoneos viros omnibus veſtigijs indagabat leniter ac ſine tumultu: cauebatque non modo ne quemquam damnaret in dicta cauſa, verumetiam vt ne quid omnino præiudicati ad cauſæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus, præſertim grauioribus, obſeruabat interdum; vt accuſatorem iuberet ſua manu ſcribere, quæ deferret: primum quòd hominum naturam pronam eſſe ad maledicendum intelligeret, & ſtylum, quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt ſi quod mendacium, vt fit, tempore procedente extitiſſet, id ipſo delatoris chirographo teneri, & coargui poſſet: atque hoc temperamento fiebat, vt neq; ſi quid grauius accidiſſet, ignoraret Ignatius; neque innocentes per calumniam aut per factionẽ circumueniri vel opprimi ſineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilanter curabat; neq; committebat (in quo grauiter à magiſtratibus ferè peccatur) vt dum vnam amplecteretur, deſereret alterã.

Verum-

Verumtamen præcipua quadam fuit obſeruatione in hominibus ad Societatem adſcribendis: quam ille rem tanti momenti ducebat eſſe, vt cum alioquin è cuſtodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnâ ob cauſam in aliquot annos propagari ſibi vitę ſpatia cuperet; quoad nimirum tyrocinij formula ac diſciplinâ, ad Societatis vſum, & inſtitutum probe conſtituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate; ſed à vigore magis ingenij, & rerum gerendarum adiumentis, legebat: negabatque, qui ad populi negotia factus non eſſet, eumdem eſſe ad miniſteria Societatis idoneũ. Quòd ſi quis bardum quẽpiam eò nomine obtruderet, quòd ipſum vtiq;è ſęculi naufragio diceret euaſurum; nihilominus recuſabat Ignatius, neminem affirmans è Societate IESV dicendum eſſe, qui ad ſuam vnius, non etiam ad aliorum ſalutẽ, & acriter, & ſcienter poſſet incumbere. Quos autem ad probationem admiſerat, eorum ſpiritum dabat operam vt quàm plurimis experimentis cognoſceret penitus: neque illos tantũ ad ſuauem quemdam ſenſum pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) ſed ad veras ac ſolidas virtutes erudiebat: ac præſertim (quod ſępe iam diximus) vt ad nullius rei quamuis ceteroqui laudabilis amorem, tamquam ad ſcopulum, adhęreſcerent, ſed ab omni alia cupiditate, vel etiam propenſione ſoluti ac liberi, ex vno tantum ſuperiorum nutu ac voluntate penderent: neque aſſueſcerent abditos eorum ſenſus exquirere, vel imperia ſciſcitari; vel quem, quibusve de cauſis, ijdem aut ſupra ceteros tollerent, aut etiam infra, ſuo arbitratu deprimerent: ſed illis omne iudicium, & conſilium à ſuperis datum; ſibi ſimplicitatis, & obſequij gloriam eſſe relictam putarent: eſſentque proinde ad omnia quamuis ardua, & abſurda, & ſubita, paratiſſimi. Omnes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac ſolabatur verbis humaniſſimis, atque etiam diligenter curabat, vt ſalua religionis diſciplina, & Præfectorum dignitate, vnicuique ſatisfieret. Neque vero minori vigilantia, & ſeueritate Præfectos ipſos quam reliquos omnes in officio cõtinebat; quin etiam tanto plura maioraque ab illis, quàm ab his exiget.

ſolitus eſt, quanto ſuperiores inferioribus, gradus, & virtutum inſignibus antecellunt. Idem, in reſpondendo agendoque, ſimplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt ſatis appareret, alteram alteri non modo impedimento non eſſe, verum etiam ornamento atq; præſidio. Suſpenſa, vel ambigua, vel obſcura verba, perplexum de induſtria incertumq; ſermonem; vti barbaras artes; & ſubdola mendacij tegumenta, fideiq; ac ſocietatis humanæ perniciē, ſemper eſt deteſtatus, ac ſuo mōſtrauit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam, & calliditatem interſit.

Eiuſdem ratio proximos adiuuandi. Cap. XI.

MIræ fuit ſolertiæ in ſolicitandis mortalibus, & à diaboli ſeruitute ad Chriſti Domini obſequium traducendis, ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vtitur eaſdem ipſe [quoad liceret, ac fas eſſet] ad hominum ſalutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret, feſtine odorari; ambitioſis ſplendida, auaris vtilia, voluptuoſis iucunda proponere: & ſuo, quod aiunt, hamo vel eſca quemque piſcari. Iam in congreſſu, maxime Principum, id obſeruabat in primis, vt ſermonis initia illis daret, extrema reſeruaret ſibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad ſatietatem ac faſtidium ageret. Triſtem vero, & horridam ſapientiam [vtiq; poſtquam in lucem hominum prodijt) ſemper vitauit: cumque philoſophiæ nomen ipſum, intelligeret, etiam ſi modeſte tractetur, tamen ſatis odioſum eſſe per ſe; nihil in habitu ſuo, vel in genere vitæ, rarum aut notabile conſpici voluit: ac ſemper ſeſe, quibus rebus honeſte ac religioſe potuit ad communem conſuetudinē accōmodauit: neq; commiſit, vt quod ipſe non faceret, id in alijs reprehendere putaretur; prorſus, vt eius mores prima fronte, vel eminus intuenti, vnus aliquis è populo videretur eſſe: verum quo propius illum inſpiceres, quo diutius ac familiarius vterere: eo magis præſtantiam virtuteſq; viri, tamquam odorem ex affrictu ſentires, atq; id ipſum eſt cauſæ, cur noſtris nullam in veſtitu ornatuve, religionis iniunxerit

notam;

notam: ſed quo facilius in hominum cœtus,& conſuetudinē irreperent, ac tempeſtiuis colloquijs vnumquemque adiuuarent, vbicumq; gentium verſarentur, quam modeſtiſſimo eius gentis habitu iuſſit incedere: neque vllum dare ſignum animi à ſenſu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarum eos, qui vel vna eademque via,ac ferme quam ipſi tenuiſſent, ceteros etiam ad ſtudium virtutis conarentur adducere, vel dumtaxat ſi quis ad pietatem eſſet ſua ſponte propenſus. formandum regendumq; ſuſciperent: ſed ipſe nimirum vel feros, & barbaros homines non dubitabat aggredi,ſic,vt à ſingulis quod dabatur acciperet:& quos ad conſilia Chriſti prouehere non poſſet, certe ad præcepta ſenſim allicere nitebatur,atque vt bonus agricola non tantum rectas, & fructuoſas arbores, ſed etiam deprauatas; neque ita fertiles colit; eaſq; vel adminiculis erigit, vel circumcidendo caſtigat,vel ſub aliena latentibus vmbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; ſic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, diſpiciebat in primis quod ingenium qua ratione tractandum eſſet: iiſdemque ſæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuerſas modo, ſed etiam contrarias inter ſe medicinas adhibere conſueuerat. Quod ſi quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuiſſet; non ideo contrahebat animum, vel ſe angori dabat, quaſi oleum,& operam perdidiſſet:ſed conſcientiæ,& officij fructu contentus,acquieſcebat in alto Prouidentiæ diuinæ conſilio. De ſpirituum diſcretione (quam ille ſcientiam habuit maximam] deq; moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniam exſtant ſcripta [quemadmodum initio diximus) nihil eſt quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vita eius quotidiana, & domeſtica. Cap. XII.

SOcietati Præpoſitus, deuexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Mane, vt primum euigilaſſet, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cæleſtium,deinde,ſi ſacrificandū illi eſſet [quod munus propter ſummam animi attentionem,& corporis imbecil-

becillitatem, (ſæpe intermittere cogebatur) ſacro, ſub veſperam pridie, ad Vrbis conſuetudinem ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato ſacello, nemine præter adminiſtrum adſtante, contra morem Hiſpanienſem elata pronuntians voce: vſq; adeo Eccleſiæ Romanæ ritus omnes, & cæremonias adamauerat. A pſallendo, quamquam inuitus abſtinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecſtaſim qua corpus mire affligebatur, eiuſmodi officio ſummus Pontifex nominatim interdixerat. A ſacro; ſi cuius negotij cauſa prodeundum eſſet, comite vno prodibat: ſi minus, admittendis audiendiſq; vel domeſticis vel externis operam dabat, ſerena pariq; ſemper, vt diximus, fronte: minime ſuſpicioſus ille quidem, aut timidus; attamē apprime circumſpectus ac prouidus; vt illi non facile quiſquam poſſet imponere. Actiones autem omnes è D. Baſilij præcepto condiebat tacitę precationis ſale: ſeq; ipſum, vt dictum eſt, excutiebat ſubinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerū vſu contraheret. A prandio, poſt gratiarum actionem, remiſſionis cauſa, de rebus haud ita ſerijs moleſtisve ſermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum, ad agendi, & gubernandi ſcientiam facerent. Inde, vel actibus publicis, vel ſubſcriptioni lectioniq; epiſtolarum, tempus dabat, ac multa etiam, prout res exigeret, ſua manu exarabat ipſe, tum, ſi hora ſuppeteret, ſuorum acta recognoſcebat; à cæna vero, inſequentis diei negotia diſponebat, accerſitiſq; adminiſtris, vel procuratoribus, ſua cuiq; ſeparatim dabat mandata: deinde cum eo quem ſibi à ſecretis elegerat, per otium agebat: eo dimiſſo, ad multam noctem ſolus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditanſq; apud ſe poſtremo quod ſupererat temporis, neceſſariæ tribuebat quieti; id erat ſpatium horarum circiter quatuor. Cubiculo vſus eſt peranguſto ac tenebricoſo; cuius formam ne ſucceſſores quidem adhuc, religionis, vt puto, cauſa mutarunt, cibi potuſq; fuit adeo parcus, vt guſtatum funditus perdidiſſe videretur; niſi ſi quando pauculis veſceretur caſtaneis, quibus patrio more puer olim aſſueuerat: nulli vnquam fer-

culo

culo quamuis famelicus ac ieiunus,arriſit;nullum edulij vel condimenti genus cuiquā indixit; nihil vmquam inter edendum eſt queſtus; licet per adiutorum inſcitiam incuriamve cibar a male coćta conditaque;vinum etiam fugiens aut acidum præberetur,nihil deniq; ſibi proprie apponi voluit vmquam: & grauiter adminiſtrum aliquando punijt, quòd vuæ racemum vni ſibi præter ceteros attuliſſet, quæ ſane peritus rerum æſtimator haud ita leuia duxerit, ſi hominis vel ætatem ipſam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel deniq; ſummam inter ſuos poteſtatem,& licentiam,vt ita dicam, ſuo arbitratu viuendi, conſideret. Munditias in victu cultuq; dilexit; ſed faciles, & nequaquam exquiſitas; cuiuſmodi, & viatorem, & Chriſti famulum decent: placuitq; ei ſemper, ad alliciendos præſertim homines, vt dictum eſt, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem(quod me non fugit)alia id genus multa narrantur; verum ſingula perſequi neceſſe non eſt, tantum ad viri mores virtutemq; intelligendam, hæc pauca libauimus.

Pietatis opera publice per eum instituta. Cap. XIII.

INter ipſam Societatis adminiſtrationem, cui potiſſimum inſeruiebat,non exiguam partem curarum alijs quoq;rebus impertijt, atq; ijs maxime, quę ad ſalutem, & commodum populi, atq; ad ſplendorem ac dignitatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & pænitentiæ ſacramento, Innocentij tertij Papę lex eſt: Aegrotos niſi peccata rite confeſſos, à prima inſpectione medici neve adeunto, neve curanto.Ea lex cum ipſa deſuetudine propemodum antiquata eſſet, perfecit Ignatius vt ſalutaris illa conſuetudo, longo interuallo reuocaretur; viſendi tamen ſpatio in alteram vſq; vicem extracto: qua moderatione videlicet,ſimul,& publicę exiſtimationi,& ſingulorum animis corporibusq; conſultum eſt. Mulierculas à maritis cum pudicitiæ capitisve periculo diffidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac ſuſtentandas diuidere conſueuerat: ſed cum creſceret numerus; ne cui grauior eſſet impenſa,locum ijſdem recipiendis alendiſq;publice parare conſti-

tuit;

tuit;ſuumq; conſilium impertijt primoribus ciuitatis, quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen ſe profiteri vellet tam glorioſi operis principem, hanc rationem Ignatius inijt rei ad exitum perducendæ. Ex area templi, noſtri Petrus Codatius procurator lapides ingẽtes effoderat,cuiuſmodi multi ruinis veteribus continentur,hos igitur lapides, in magna rei familiaris inopia vendi, & ſummam ex ijs confici aureorum centũ Ignatius imperauit: eam pecuniã cùm ad opus inchoandum primus in medio poſuiſſet, tantum reliquis ardorem iniecit (inſita mortalibus natura propere ſequẽdi quę inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione inſtitutum ſit cœnobium, quo eius generis feminæ ſeſe reciperent; ibiq; ſecuræ tamdiu deliteſcerent, quoad compoſitis controuerſijs in gratiam cum maritis redirent:atq; idcirco cœnobium (vt ſupra diximus) Male nuptarum vulgo appellatum eſt. Ad eius autem loci cuſtodiam atq; adminiſtrationem Ignatius piorum hominum ſodalitatem adhibuit, prudenti ſane conſilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodq; opus abſoluerat, confeſtim eius operis procuratione, certis, atque idoneis hominibus demandata, ipſe animum, & cogitationem ad alia deinceps atq; alia transferebat. Parthenonem etiam Sanctæ Catharinæ, cui à Funarijs vel à Roſa cognomen eſt, Ignatius idem inſtituit, quo in Parthenone puellæ forma eleganti,quarum pudicitia periclitaretur ob anguſtias rei familiaris,magna prçfectorum diligentia conquiſitę, interdum etiã pro poteſtate, ſi res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum, & quinquaginta ſub clauſtris,& ſanctimonialium feminarum diſciplina,magno labore, & impenſa educantur, eædemque, ſimul atq; maturum eſt, vel perpetuæ religioni,& caſtitati ſponte ſe conſecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præſidibus perſoluta. Non minus laudabile quod ſequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri, & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis, & aduenis, deſtituti vel orbi parentibus, miſerandum in modum per plateas,& compita ſeminudi,& egẽtes errarent; vtriuſq; ſexus, & commodis, & ſaluti, eodem

Ignatio ſuadente, prouiſum eſt. Itaque ex eo tempore duabus in ædibus, hoc eſt Sanctæ Mariæ in Aquiro, & ſanctorum quattuor Coronatorum, maſculi ſeorſum ac feminæ, & gratis aluntur, & rudimentis Chriſtianæ fidei, ac partim litteris, partim etiam neceſſarijs ad vſum reipublicæ artibus atq; opificijs imbuuntur. Vtriuſq; autem ſexus eſt hac tempeſtate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domeſticas exercitationes, ad funera quoque proſequenda pſallentes, & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in ſacratarum virginum collegia ſeſe conferunt. Quinetiam, quod olim in patria ſua perfecerat, idipſum Romæ quoq; molitus eſt: vt vlceroſi ac mendici per compita miſere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impenſa ex cenſu, & collationibus alerentur, eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxiſſet, ni pauci potentes, neſcio quo ſpiritu impulſi, huic tam præclaræ actioni obſtitiſſent. Ad hæc, è quiſquilijs Hebræorum ſi cuipiã Euangelij lumen affulſerat, hunc hoſpitio confeſtim acceptum Ignatius pro ſua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Chriſtianis præceptionibus eruditus baptiſmatis fonte renaſceretur, neque à procurandis neophytorum commodis ante deſtitit, quam ex auctoritate ſummi Pontificis ædes paratæ ſunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie maſculos ſeorſum ac feminas, cum aliorum, tum præcipue Gregorij XIII. Pontificis maximi munificentia large ſuſtentat, atq; etiam (quod expreſſius caritatis argumentum eſt) baptizati ex eo loco non ante mittuntur, quàm aut litterarum præſidio quas interim edocentur, aut artis cuiuſpiam, neceſſaria ſibi in reliquam vitam adiumenta parauerint, quo pietatis officio multi ex eadem ſecta permoti, magno bonorum gaudio, ſeſe quotannis ad Chriſtum adiungũt. Illud vero optimum, quod ad catholicæ fidei reliquias in Septemtrionali plaga fouendas, augendaſque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali ampliſſimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio noſtris hominibus, qui conquiſitos bonæ indolis adoleſcentes Romã ex iiſdem regio-

nibus mitterent, atq; id Seminarium, ſiue collegium Germanicum, vt appellant, acerbiſſimis deinde tempeſtatibus, ingenti labore ac perſeuerantia tutatus Ignatius eſt; præſtantiſſimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris, & moribus inſtruendam adhibitis, quod opus; & Eccleſiæ Romanæ ornamento, & Germaniæ magno adiumento, & fuiſſe, & eſſe hodie vel maxime cõſtat, cum in eius pæne collapſi inſtaurationem, & amplificationem, idem Gregorius XIII. pro ſua pręcipua in eas nationes clementia, & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, ſed ceterarum quoq; gentium pueros, & adoleſcentes Ignatius, pijs ac liberalibus diſciplinis imbuendos (quam vnam expeditiſſimam emendandi generis humani rationem ducebat eſſe) per ſe ſuoſque admonitu plane diuino ſuſcepit, atq; ob id ipſum, gymnaſia, quibus æque infimi ac ſummi gratis erudirentur, non Romæ ſolum, ſed etiam toto pæne terrarum orbe conſtituit, ſumma adhibita cura, vt ne quid profeſſores noſtri, quamuis acutum, & plauſibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis, verum in ſingulis quæſtionibus celeberrima quæque, & probatiſſima doctorum placita ſequerentur.

Quædam de Ignatio mira. Cap. XIV.

PRæter ea quæ ſuperioribus libris Ignatio diuinitus accidiſſe retulimus, non pauca de eodem admirabilia prędicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere viſum eſt. Recenti conuerſione, Hieroſolymam petens, dum Barcinone tranſmiſſionem exſpectat, interea diuinam rem, ſacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratiſſime obire non deſtitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret; conſpicata hominem femina princeps, peregrini habitu fæci plebis immiſſum, videre ſibi viſa ſit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore ſplendentem, idq; tanta ſua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modeſtiæ cauſa, tamen ab eo aſpectu oculos nulla ratione poſſet auertere. Igitur concione dimiſſa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permiſſu,

pere-

peregrinum per idoneos homines oppido conquiſitum hoſpitio acciperet, qui domum ingreſſus, percunctantibus illis, quis, aut cuias eſſet; peregrinari ſe Hieroſolymam dixit, neq; de ſe ipſo verbum vltra addidit: verum enim vero ſermonem de rebus diuinis inſtituens, omnes qui aderant, cæleſti quodam ſolatio lætitiaq; perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipſorum propinquus, in Italiam traiecturus, vna cum Ignatio conſcenderet, rati, nauigium vtiq; tali vectore perire non poſſe; neq; eos fefellit opinio: ſiquidem alia nauis, cum eodem fere tempore vela feciſſet, non longe à portu vi tempeſtatis abſorpta eſt; at vero qua Ignatius vehebatur, celerrimo curſu Caietam incolumis tenuit. Poſt reuerſionem vero, dum Barcinone, vt initio dictum eſt, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri ſanctitatem illuſtrandam haud leuis momenti. In parœcia Beatæ Mariæ, cui à Mari cognomen eſt, ad plateam Lullianam, Lyſſani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac deniq; à iudicibus lata ſententia, is qui cauſa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam deſperationem redactus, impulſu dæmonis è cubiculi trabe laqueo ſe ſuſpendit: ea re cognita vicini ad tetrum illud ſpectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miſerantes inſaniam. Id ſimul atq; Ignatius audiuit, confeſtim aduolat, pendentem ex infelici tigillo reſtem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo, deinde ſeorſum nixus genibus pro ſalute ipſius Deum orare non ſine lacrymis inſtitit. Res mira, deprecante Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuerſis, & exſpectatione ſuſpenſis; miſer ille repente ſuſtulit oculos, vociſque vſum eatenus dumtaxat recepit, quoad vocato celeriter in id ſacerdoti peccata rite confeſſus eſt, ac demum expiatus: animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit, cuius rei fama totam vrbem, fineſq; illos magna cum omnium admiratione peruaſit; & ſuperſunt hodie, qui meminerint: à quibus ego id ipſum Barcinone diligẽter quæſiui. Ac multo poſt, Romæ, conſtituta iam Societate aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius

ante meminimus, & medico, & philoſopho inſigni, magnũ vſum amicitiamq; contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando viciſſim ipſe, viſendi cauſa cum adijſſet, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate à domeſticis introductus, occluſis feneſtris in lectulo quieſcentem inuenit, & ex tenebris ratus hominem ſopori ſeſe dediſſe, ſuſpenſo veſtigio tacitus adrepens, puluino ſenſim aſſedit, ac nihilominus Alexander è ſomno excitatus, & repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic ſplendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum complet? At illa ſimpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introiſſe reſpondit. Tum Alexander, homo grauis, & prudens, non dubio argumento viri ſanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatium tamquam humano faſtigio celſiorem, magis magiſq; ſuſpexit: totamq; deinde rem ipſe mihi alijſq; ſerio expoſuit. Pariſijs, Michael quidam Hiſpanus, quem Romæ deinde falſæ criminationis miniſtrum in Patres fuiſſe diximus, impatienter ferens patronum ſuum Franciſcum Xauerium è medio honorum curſu ad ſtudium humilitatis Chriſtianæ traductum fuiſſe, ira percitus, Ignatium, vtpote eius rei auctorem, interficere omnino conſtituit: cumq; in hoſpitium ipſius vltro inuaſiſſet, ſtrictoq; iam gladio ſcalas furibundus aſcenderet, diuina repente voce perterritus: Quo tendis infelix? retulit gradum; totamq; rem conſcientia victus poſtmodum ipſe confeſſus eſt. Anno à Virginis partu M. D. LIV. Rodulphi Pij Cardinalis opera, Societatis collegium ad Lauretanam ædem inſtitutum eſt: acciditque, vt domus noſtris ad habitandum attributa, lemurum terroribus, & faunorum ludibrijs admodum eſſet infeſta, cumque, noctu præſertim, modo hi, modo illi detractis è cubili ſtragulis, vel inſolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eam peſtem auertendam multa nequidquam experti, deniq; per epiſtolam ad ſacrificia, & preces Ignatij, tamquam ad ſacram anchoram communi conſenſu confugiunt. Ille re cognita, Deum attente precatus, reſcripſit ſocijs, bono eſſent animo, ac diuino præſidio freti (quod in tali re fecerat ipſe non ſemel) dæmonum terriculamenta nihili ducerent. Mirum

dictu, recitatis litteris omnes confeſtim ea moleſtia ſpectriſq; non modo in præſens, verumetiam in poſterum liberati ſunt. Cum Ignatij defuncti corpus exſequiarum cauſa iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiam ſtrumis iamdiu laborantem, quam arte nulla medici ſanare valuerant, ad oſculandas mortui manus admouere vehementer optabat: certam ex eo contactu, filiæ valetudinem ſibi pollicita; ſed cum præ turba, impetu ſæpe capto puella nũquam ad feretrum accedere potuiſſet, denique mater, quippe quam filiæ caritas valentiorem audacioremque reddebat, non ante deſtitit, quam ex Ignatij veſtimentis fruſtulum adepta eſt, id fruſtulum virginis collo ſimul atq; alligatum; velut præſenti numinis ope morbus euanuit: cuius miraculi rumor cunctis, vt par eſt, admirantibus longe lateque manauit. Ac ne prophetiæ quidem inſigni dono caruiſſe putandus Ignatius eſt, ſi quidem aliqua partim abdita aperuit, partim longe a conſpectu remota monſtrauit; partim etiam multo poſt futura, ſine vllo errore prædixit. In ijs qui Barcinone Ignatium maxime coluere, ac præcipuum ex eius conſuetudine, & monitis fructũ vtilitatemq; cepere, vidua quædam fuit nomine Agnes, è Paſchala familia, hæc cum cetera caritate Ignatium adiuuit, eiuſque ſuſtentauit inopiam, tum Pariſios proficiſcentem, ad vſq; templum ſancti Andreæ tria millia ab vrbe paſſuum, officij cauſa perſecuta eſt vna cum Ioanne filio, optima ſpe ſummę virtutis ac pietatis adoleſcentulo. Hunc in digreſſu cum oſcularetur Ignatius, eiq; præcepta in reliquam vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cum alij abs te exculti, tuiſq; monitis incitati, vel Chriſti conſilia ſint ſequuti, vel certe in virtutis magnos progreſſos effecerint, me vnum, parens optime, rudem informemq; deſtituis? Quid miſero mihi te abſente futurum eſt? Atqui bono animo eſto fili, reſpondit Ignatius, nequaquam tibi deerit exercendæ patientiæ, deque Deo bene merendi materies, namq; vbi adoleueris, vxorem duces, multiſq; incommodis afflictaberis, quæ te ſolui delicijs, & in auxilio diuino implorando torpere minime patientur. Neq; abfuit dicto fides, ſi quidem poſt aliquot annos ille contracto matri-

monio multos ſuſcepit liberos; cumq; haud ita diues eſſet, debitorum fraude, quibus non exiguam pecuniæ ſummā crediderat, rei familiaris naufragium fecit, hodieq; confecta iam ætate ſenex, ſeq; familiamque ſuam quotidianis laboribus ægre ſuſtentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone ſanctiſſime obitam, Romæ Dei monitu præſenſit Ignatius, vt litteræ Antonij Araozij qui morienti viduæ affuerat, nihil ei ſuper illa re noui poſtmodū attulerint. Quidā haud ita priuē in Societate verſatus, cū ex impoſito ſibi munere tanta moleſtia afficeretur, vt ſomnum capere vix poſſet, ac de repetendo ſæculo cogitaret; Ignatius rem diuinitus odoratus, adoleſcentem nocte intempeſta e lectulo vocari ad ſe iuſſit, alioqui fratrum neceſſitatibus mirum in modum parcere ſolitus. Is cum animo valde perturbato veniſſet; ficta perſona quæſiuit ex eodem Ignatius, ſi quis hac vel illa tentatione ſolicitaretur, quidnam ei conſilij daturus eſſet? ac per eam ſermocinationem omnes illi obſtupeſcenti ſenſim eius animi receſſus ac latebras patefecit ſimul; & perturbationes admirabili dexteritate ſedauit, eodemq; caritatis officio erga alios quoque multos pari perſpicacitate perfunctus eſt, qui cum ſuos morbos propter inſcitiam aperire non poſſent, vltro ijs ipſemet ante medicinam, & genus ægritudinis, & cauſas detegebat. Vicetiæ Fabro, & Laine comitibus, dum ex voto finem anni vertentis expectat, ceteris itē Patribus ob id ipſum Veneta ditione diſperſis, repente affertur, Simonem Roterigium, Baſſani, grauiſſima febri correptum, in extremo verſari vitæ diſcrimine, quo nuntio perculſus Ignatius, licet ipſe quoque febricula teneretur, tamen illico ſurgit, ac Iacobi Lainis qui grauius laborabat, cura pijs hominibus demandata, ſequente Fabro ſe pedes in viam dat, eodemq; die paſſuum octodecim fere millia confecit ea quidem celeritate, vt præcedentem vix Faber conſequi poſſet. Cumq; ex itinere, de Simone ſolicitus, orandi cauſa paululum è ſemita diuertiſſet, ſupplicatione peracta, ſenſit auditas preces: atq; ad Fabrum rediens, pro certo affirmauit, Simonem è morbo euaſurum, ad quem vt venit, arcte complexus hominem læta omnia ſperare, & certam ſanitatem

tatem expectare iuſſit. Nec ſane fruſtra: quandoquidem Simon paulo poſt, contra omnium opinionem priſtinæ valetudini redditus eſt; atq; id beneficium hodieque ſecundum Deum Ignatio ſeſe acceptum referre teſtatur. Haud longe à Baſſani mœnibus loco edito templum cernitur beati martyris Viti, ex quo in ſubiectam conuallem deſpectus eſt cum cetero cultu viſendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templum eo tempore tuebatur ſolitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expers, & idiota quidem ille, verumtamen ſeuerus, & grauis, & ipſo totius corporis atq; oris habitu venerabilis; ac proinde apud illas gentes magna virtutis, & ſanctitatis opinione. Is Ignatium nihil inſigne pręſeferentem, elato ſupercilio (vt ipſe poſtea fatebatur) contemnere apud ſe cœpit, ac parui facere; quoad intentius aliquando ſupplicanti demonſtrare dignatus eſt Dominus, qui vir, & quantus eſſet Ignatius, quamque multorum adiumento, & ſaluti diuina prouidentia deſtinatus, ex quo ſuam ille temeritatē dolenter accuſans, Ignatium ſtudioſe dein colere atq; obſeruare inſtituit. Per eoſdem forte dies quidam ex Ignatij ſocijs, partim anachoretæ conſuetudine, partim etiam ipſius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud ſe; Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum inſuper ſalute periclitamur, raro, quam extulimus domo, mentem ſpiritumq; referimus: nimium pulueris ſordiumq; campeſtri hoc opere, & exercitatione colligimus, ac ceteris quidem maior forſan gratiæ diuinæ fiducia, plus virium fuerit ad obuia quæq; ſuperanda: mihi vero ſuę infirmitatis præclare conſcio, nonne conducat, procul negotijs tumultibuſq; cęleſtem in terris vitam vnà cum hoc ſancto eremi cultore tranſigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hæc apud ſe identidem reputanti, occurſabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo ſociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deſerendi nefas. Eiuſmodi cogitationum æſtibus cum aliquandiu fluctuaſſet, denique conſultandi cauſa ad anachoretam ipſum adire conſtituit, ſed nequaquam ceſſit illi res è ſententia; quippe ex-

dum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni ſpectrum eſt obiectum, armatus vir, trucibus oculis, ſtricto gladio minitans. Exterruit primo ea ſpecies hominem: dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac fureos in obuium irruere viſus. Tum vero peregrinus haud dubie terga dat, ac ſine reſpectu in oppidum auolat, mirantibus incolis quòd tam effuſe fugientem aſpicerent, nemine perſequente. At ille á præcipiti curſu non ante deſtitit, quàm in ipſius Ignatij diuerſorium ſeſe cum inſana trepidatione coniecit. Cui redinens Pater (totam quippe rem Deo reuelante cognorat) Siccine titubas? inquit: Modicæ fidei, quare dubitaſti? Qua ille interrogatione, & in præſentia valde compunctus, & in poſterum ne ab inſtituto deficeret, magnopere confirmatus eſt. Cum Ioannes Codurius, è primis Patribus vnus, è graui morbo in vltimum vitæ periculum eſſet adductus: ad rem diuinam pro ſocij ſalute faciendam Ignatius ædem Sancti Petri in Monte aureo perijt: cuius, & loci, & Apoſtoli, vt ſupra diximus, præcipua quadam religione tenebatur, cum ad medium fere perueniſſet pontem Ianiculenſem, qui Sixti pons hodie dicitur; ſublatis intentiſque repente in cælum oculis, retulit pedem attonito ſimilis; ac deinde conuerſus ad comitem (is erat Baptiſta Viola Parmenſis, ex quo hæc ipſa cognoui) Domum redeamus, inquit: Codurius noſter migrauit è corpore. Creditus eſt Ignatius ex illo ſtupore, & ſiderum intuitu, & repentina reuerſione, vt olim Hozij, ſic tum Codurij animam vidiſſe cælum intrantem: licet iuſtis fortaſſe de cauſis de hoc celauerit, quod iuſtas item ob cauſas de illo non reticuerat, nam, & id ipſum alius aſpexiſſe ferebatur, & ex horarum ratione compertum eſt, eo ipſo temporis momento Codurium exſpiraſſe: & alioqui non fuit, cur amiciſſimi viri cognito exceſſu, domum extemplo reuerteretur, vel ad piaculare ſacrum eius cauſa de more faciendum, recta pergere omitteret. Id autem accidit anno poſt Virginis partum. M.D.XLI. quarto kal. Septembris. Eodem fere loco deinde quiddam aliud accidit non abſimile. Cum Stephanus Baroelius Nouocomenſis, qui viuit adhuc, periculoſo morbo implicitus

tene-

teneretur, & cunctis de illius vita ſolicitis, Ignatius pro viri valetudine in eadem illa quam diximus æde Sancti Petri in Monte aureo perlitaſſet; in reditu comitem læto vultu compellans (is fuit Petrus Ribadeneria Toletanus, qui hæc ipſa mandauit litteris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanum conſtanter aſſeuerauit, nec vana fuit prædictio: ſi quidem haud ita multo poſt, ægrotus non ſine magna omnium admiratione conualuit. Cum Patauij, noſtris ad gymnaſium & reliqua Societatis munera, ſanctę Mariæ Magdalenæ templum, & eius templi vectigalia tribuiſſet Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius mentionem antea fecimus; de adeūda loci poſſeſſione graue certamen à nobiliſſimis vir.s iniectum eſt. Venetijs tum Laines & Salmeron Societatis cauſam agebant, ij ad rem perficiendam omni conatu nequidquam adhibito, cum aduerſariorum potentia valde premerentur, ac pæne ab incœpto deſiſtere decreuiſſent, poſtremo (quod vnum reliquum videbatur eſſe perfugium) per litteras totam rem Ignatio commendant. Ille, cum quinta circiter feria litteras accepiſſet, poſtridie (qui dies erat natalis Deiparæ Virginis) re diuina peracta, reſpondit, Chriſti cauſam ne desererent; eodem adiuuante, voti compotes fore nec vana fuere promiſſa: quippe, re in Senatu diu multumq; agitata, denique poſſeſſio noſtris adiudicata eſt cunctis ferme ſuffragijs: atq; à peritis rerum æſtimatoribus non leue miraculū eſt habitum, in eiuſmodi ciuitate, à duobus ignotis & peregrinis hominibus, clariſſimorum ciuium opes & gratiam ſuperatam fuiſſe. Paulo IV. Pontifice maximo, cum inter bellicos tumultus vir quidam princeps, qui nuper eſt mortuus, Collegij Germanici tutelam ac patrocinium, oneris & impendij grauitate defatigatus, abijcere cogitaret; ideq; auctor eſſet Ignatio, vt, ne in re iam deſperata ac pæne collapſa, diutius operā & oleum perderet; ſane fortiter Ignatius illi reſpondit; Faceret ipſe quod vellet: ſe quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam eſſe depoſiturum, neq; vero dubitare ſe, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia conſeruatura eſſet; ac datura aliquando Paſtorem, qui non modo neceſſa-

rijs,

vijs, verùmetiam copioſis ad victum cultumq; vectigalibus id collegium inſtrueret. Per eadem fere tempora, vir quidam pecunioſus, templi noſtri miſeratus anguſtias, ædem nobis ædificare voluit laxiorem, ſed cum is deſcriptionem quandam ſuam ſequeretur, cum dignitate quidem illam & elegantia, verumtamen ad religionis noſtræ vſus parum idoneam; Ignatius piam viri voluntatē vtriq; accepit, egitque, vt debuit gratias; rem vero ipſam animo fidenti reiecit; quod ſibi compertum eſſe diceret, non defuturum olim, qui templum noſtris muneribus accommodatum extrueret. Quarum duarum præſenſionum alteram Gregorij XIII. Pontificis maximi ſumma, vt dictum eſt, pietas atq; benignitas; alteram Alexandri Farneſij Cardinalis ampliſſimi eximia religio, & regia plane magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narrantur: quæ quia mihi haud ſatis explorata ſunt, neceſſe non habui adſcribere, præſertim quod clarorum hominum ſanctitas, non tam ſignis atque miraculis, quàm caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiuſdem forma, & Statura corporis. Cap. XV.

STatura fuit modica, grato, & pleno dignitatis aſpectu; colore inter album, & aquilum; exporrecta lataque fronte; viuacibus oculis; oblongo, & incuruo naſo, quam vel in primis certam prudentiæ notam metopoſcopi exiſtimant: claudicauit nonnihil, è vulnere olim in propugnatione Pompelonenſis arcis accepto, ſed citra vllam deformitatem: vt nemo fere niſi curioſus animaduerteret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares illi aiunt; ſiquidem ex mortui demum facie, gypſo imaginem expreſſere plaſtæ, quoniam ipſe, dum viueret, neque pingi ſe neque fingi permiſit, omnibus in rebus humanæ gloriæ contemptor egregius; ac dignus profecto, cuius vitæ ſanctimoniam præſtantiſſimasque virtutes, pia poſteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imitetur, & celebret.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IN-

Libri Primi.

ORTVS Ignatij, & educatio. Cap. I. pag. 1
Conuerſio eius ad Chriſtum. Cap. II. 3
Ad Montem ſerratum religionis cauſa proficiſcitur. Cap. III. 9
Acta eius in Monteſerrato. Cap. IV. 13
Ardores eiuſdem in ſtudio pænitentiæ. Cap. V. 14
Moleſtiæ ſcrupulorum, & tentationum eiuſdẽ. Cap. VI. 16
Ignatij profectus in ſpiritu. Cap. VII. 20
De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII. 22
E graui morbo periclitatur. Cap. IX. 24
De inanis gloriæ vitio ſuperato. Cap. X. 25
De profectione Hieroſolymitana. Cap. XI. 25
Nauigat in Italiam. Cap. XII. 27
Nauigat in Palæſtinam. Cap. XIII. 30
Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. Cap. XIV. 32
In Hiſpaniam redit. Cap. XV. 35
Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur. Cap. XVI. 39
Eiuſdem commoratio Complutenſis. Cap. XVII. 42
Lutetiam proficiſcitur. Cap. XVIII. 51
Extremæ inopiæ incommoda ſuperat. Cap. XIX. 52
Varie propter Chriſtum exercetur. Cap. XX. 55
De ſocijs ad Ignatium adiunctis. Cap. XXI. 58

Libri Secundi.

AEger Hiſpaniam repetit. Cap. I. 63
Venetias ingenti labore contendit. Cap. II. 66
Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. Cap. III. 69
Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem, & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap. IV. 73
Ignatio Romam appropinquanti Chriſtus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditum fuerit. Cap. V. 76
Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati mõte animam Hozij cælum intrantem videt. Cap. VI. 79
Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiẽdæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap. VII. 81
Falſis criminibus circumuenitur Ignatius, & abſoluitur.

Cap.

Cap. VIII. 82
Ignatius & cæteri Patres de conſtituenda Societate delibe-
rant. Cap. IX. 89
Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. Cap. X. 92
Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap. XI. 95
Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap. XII. 97
Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII. 98
Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur.
Cap. XIV. 103
Societas augetur, diſtribuuntur prouinciæ. Cap. XV. 104
Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap. XVI. 106
Regimē feminarū à Societ. depellit Ignatius. Cap. XVII. 107
Honoribus in Societatē noſtram Ignatius aditum obſtruit.
Cap. XVIII. 106
Confirmatur à Iulio III. Societas. XIX. 115
Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. XX. 116
Societati in Hiſpania valde laboranti ſuccurrit.
Cap. XXI. 118
De Iulij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſ-
que beneuolentia. Cap. XXII. 120
Ignatij obitus. Cap. XXIII. 121
Libri Tertij.
De orandi aſſiduitate, & ſtudio pietatis. cap. I. 123
Quod eius fuerit de perfectione iudiciū. cap. II. 127
De charitate ipſius in Deum. cap. III. 128
De charitate in proximos. cap. IV. 129
Manſuetudo eiuſdem, & comitas. cap. V. 134
Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas.
cap. VI. 135
Eiuſdem animi ſubmiſſio, & quid de Virtute Obedientiæ
ſenſerit. cap. VII. 139
Paupertas eius, & caſtimoniæ. cap. VIII. 143
Aequitas animi, & coſtantia eiuſdem. cap. IX. 144
Eiuſdem ratio gubernandi. cap. X. 150
Eiuſdem ratio proximos adiuuandi. cap. XI. 156
Vita eius quotidiana, & domeſtica. cap. XII. 157
Pietatis opera publice per eum inſtituta. cap. XIII. 159
Quędam de Ignatio mira. Cap. XIV. 162
Eiuſdem forma, & ſtatura corporis. XV. 170